

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNU
KAPSAMINDA SOSYAL ÇALIŞMA GÖREVLİLERİNİN
SOSYAL HİZMET ALGILARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ
(İSTANBUL ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mengü GÜNENÇ

İstanbul
Eylül - 2020

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNU KAPSAMINDA
SOSYAL ÇALIŞMA GÖREVLİLERİNİN SOSYAL HİZMET
ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
(İSTANBUL ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mengü GÜNENÇ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Taner ARTAN

İstanbul
Eylül - 2020

TEZ ONAY SAYFASI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,
Bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet
Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Taner ARTAN .....

Üye Dr. Öğretim Üyesi Mehmet BİRİNCİ .....

Üye Doç. Dr. Emel YURTSEVER .....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Prof. Dr. Ali GÜNEŞ

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Sosyal Çalışma Görevlilerinin Sosyal Hizmet Algılarının Değerlendirilmesi (İstanbul Örneği)**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Mengü GÜNENÇ

ÖNSÖZ

Bu araştırmada 5395 sayılı çocuk koruma kanunu kapsamında sosyal çalışma görevlilerinin sosyal hizmet algılarının İstanbul örnekleminde incelenerek bilimsel yöntemlere paralel olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Beraber alışma fırsatı elde ettiğim için mutlu olduğum, araştırmanın her aşamasında bana yol gösteren, sosyal hizmet lisans eğitiminden itibaren değerli bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Taner ARTAN'a;

Önerileriyle tezime katkı sağlayan jüri üyelerim Doç. Dr. Emel YEŐİLKAYALI ve Dr. Öğretim Üyesi Mehmet BİRİNCİ'ye;

Verilerin uygulanmasında emeği geçen İstanbul Aile, alışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Sosyal Hizmet Merkezleri Müdürleri ve Sosyal alışma Görevlilerine;

Benim her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, varlığıyla bana güç veren annem Meral GÜNENÇ'e, babam Nail GÜNENÇ'e ve kardeşim Mesut Meriç GÜNENÇ'e teőekkür ediyorum.

Mengü GÜNENÇ

İstanbul, 2020

ÖZET

5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNU KAPSAMINDA SOSYAL ÇALIŞMA GÖREVLİLERİNİN SOSYAL HİZMET ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (İSTANBUL ÖRNEĞİ)

Mengü GÜNENÇ
Yüksek Lisans, Sosyal Hizmet
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Taner ARTAN
Eylül, 2020 - 100 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, sosyal çalışma görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na dayalı olarak kararlarını alırken mesleki yeterlilikleri değerlendirilerek ve Çocuk Koruma Kanunu hakkındaki görüşleri alınarak literatüre ve uygulama alanına katkı sağlamaktır. Veri toplama grubu, İstanbul ilindeki Sosyal Hizmet Merkezleri'nde sosyal çalışma görevlisi olarak görev yapan ve tam sayım örneklem seçimi yöntemiyle seçilen 250 kişidir. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya; 191'i (%78,9) kadın, 51'i (%21,1) erkek olduğu ve 8'i (%3,2) ise bu soruyu boş bırakan 250 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılanların sadece % (53,2)'sinin geçerli olduğu analizde katılımcıların 23-42 yaş aralığında olduğu görülmektedir. İstanbul'un farklı ilçelerinde sosyal çalışma görevlisi olarak çalışan katılımcıların % (42,8)'sinin sosyolog ve % (19,6)'sının psikolog olduğu görülmüştür. Araştırma bulguları, IBM SPSS 24.0 programına aktarılmış ve tanımsal veri analizi ve çıkarımsal ölçek analizi ile incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, sosyal çalışma görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında olumlu görüşlere sahip olduğu görülmüştür. Aynı zamanda sosyal çalışma görevlilerinin, koruma kararları kapsamında görevlilerin uzmanlaşması gerektiğini düşünmekte oldukları tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak sosyal çalışma görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında yeterli bilgiye ve koruma kararları kapsamında gerekli mesleki eğitime sahip oldukları görülmüştür. Ulaşılan bulgular ilgili yazın çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, sosyal çalışma, sosyal hizmet algısı

ABSTRACT
THE EVALUATION OF SOCIAL WORK PERCEPTIONS OF
SOCIAL WORKERS IN THE SCOPE OF CHILD PROTECTION
LAW NO. 5395
(ISTANBUL CASE)

Mengü GÜNENÇ
Master, Social Work
Thesis Advisor: Assoc. Prof. Taner ARTAN
September, 2020 - 100 Pages

The aim of this study is to contribute to the literature and application area by evaluating the professional competencies of social workers take into consideration and taking their opinions about the Child Protection Law when making their decisions based on the Law No. 5395. The data collection group consists of 300 people working as social workers in the Social Services Centers in Istanbul and selected by easy sampling method. In the research, semi-structured interview technique was used as data collection method. 250 people participated in the research; while 191 (78.9) % participants were women, 51 (21.1) % were men and 8 (3.2) % of participants left blank this question. Only (53.2) % of the participants whose age of between 23-42 participated in the analysis. It was seen that (42.8) % were sociologists and (19.6) % were psychologists of the participants working as social workers in different districts of Istanbul. The findings of the research were transferred to IBM SPSS 24.0 program and analyzed with descriptive data analysis and inferential scale analysis. As a result of the analysis, it was seen that social workers have positive opinions about Child Protection Law No. 5395. At the same time, it was found that the social workers think that they should specialize in the protection decisions. In addition, social workers have sufficient information about Child Protection Law No. 5395 and necessary vocational training within the scope of protection decisions. The findings were evaluated within the framework of the related literature.

Key words: Child Protection Law No: 5395, social work, perception of social work

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	1
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Hipotezleri.....	2
1.5. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	2
1.6. Tanımlar.....	3
İKİNCİ BÖLÜM	4
SOSYAL HİZMETİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	4
2.1. Sosyal Hizmetin Tanımı.....	4
2.2. Sosyal Hizmetin Tarihsel Gelişimi.....	6
2.3. Sosyal Hizmetin Rol ve İşlevleri.....	7
2.4. Sosyal Hizmet Mesleği ve Alanları.....	8
2.5. Sosyal Hizmetler ve Çocukların Korunması.....	9
2.6. Çocuk Refahı Alanında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rollerini.....	10
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	13
ÇOCUK KAVRAMI VE ÇOCUĞUN KORUNMASI: 5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNU	13
3.1. Çocuk Kavramı.....	13
3.1.1. Genel Olarak.....	13
3.1.2. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk.....	13
3.2. Çocukluk Kavramının Tarihsel Süreçteki Değişimi.....	17
3.3. Çocuk Koruma Sisteminin Tarihçesi.....	23
3.4. Çocuk Koruma Sisteminin Türkiye’de Gelişimi.....	29

3.5. Türk Hukukunda Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk Kavramı	35
3.6. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Modeller	39
3.6.1. Koruyucu Aile	39
3.6.2. İnfomal Bakım	39
3.6.3. Evlat Edinme	39
3.6.4. Kurum Bakımı	39
3.7. Çocuk Hakları ve Uluslararası Düzenlemeler	40
3.7.1. Genel Olarak	40
3.7.2. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi	42
3.7.3. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi	43
3.7.4. Beijing Kuralları	44
3.7.5. Riyad İlkeleri	44
3.7.6. Havana Kuralları	45
3.8. Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemine İlişkin Düzenlemeler	45
3.9. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu	46
3.9.1. Kanunun Gerekçesi	46
3.9.2. Kanunun Yapısı	47
3.9.3. Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler ve Tedbirlerin Alınması	47
3.9.4. Çocuklara Özgü Güvenlik Tedbirleri	48
3.9.5. Soruşturma ve Ertelenme	48
3.9.6. Duruşma	49
3.9.7. Hükmün Açıklanmasının Geride Bırakılması	49
3.9.8. Uzlaşma, Mahkemeler ve Denetimli Serbestlik	49
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	51
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	51
4.1. Araştırmanın Modeli	51
4.2. Evren ve Örneklem	51
4.3. Veri Toplama Araçları	52
4.4. Verilerin Toplanması	52
4.5. Verilerin Çözümlemesi	52
4.6. Verilerin Yorumlanması	52
BEŞİNCİ BÖLÜM	53
ARAŞTIRMA BULGULARI	53
5.1. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Demografik Özellikleri ile İlgili Tanımsal Analizler ..	53
5.2. Sosyal Çalışma Görevlilerine Sorulan Genel Sorular ile İlgili Tanımsal, Çıkarımsal ve Hipotez Analizleri	55

5.2.1. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Hakkında Olumlu Görüşlere Sahip Olma Durumu.....	55
5.2.2. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Mesleki Uzmanlaşmanın Gerekliği Konusundaki Görüşlerinin Dağılımı	56
5.2.3. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumu.....	56
5.2.4. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun Amacı ve Uygulamasının Uyumlu Olduğunu Düşünme Durumu.....	57
5.2.5. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile İlgili Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu Dağılımı.....	58
5.2.6. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Meslek Durumu Dağılımı	59
5.2.7. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Görev Yaptığınız Sosyal Hizmet Merkezlerinin Dağılımı.....	60
5.2.8. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Lisans Eğitiminde Aldıkları Derslerin Dağılımı... 61	
5.2.9. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Belirli Konularda Eğitim Alma Durumu Dağılımı62	
5.2.10. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Daha Önce Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Uygulamalı Eğitim / Staj Alma Durumu Dağılımı	64
5.2.11. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Bakım Tedbiri Kararı ile 2828 Sayılı Yasadaki "Koruma Kararı" Birbirinden Ayrı Olma Durumu Dağılımı	65
5.2.12. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 30 Günlük Acil Koruma Kararı, Gerekli Sosyal İncelemeyi Yapmak İçin Yeterli Olma Durumu Dağılımı.....	65
5.2.13. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Durumu İvedilik Taşıyan Çocuklar İçin Acil Koruma Kararı Talebi Sonuca Bağlanıncaya Kadar Geçen Sürede Valilik Onayı Yerine Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürünün Onayının Yeterli Görülmesi, Uygulamada İşleyişi Kolaylaştırma Durumu Dağılımı.....	67
5.2.14. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Mahkeme Başvuru Sonucunda 3 Gün İçinde Acil Koruma Kararı Verme Durumu Dağılımı	67
5.2.15. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Sosyal İnceleme Raporu Yazarken Kendini Yeterli Hissetme Durumu Dağılımı	68
5.2.16. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Kararlarından Kaynaklı Olarak Mahkeme, Savcı, Hâkim, Emniyet ile Sorun Yaşama Durumu Dağılımı	71
5.2.17. Sosyal Çalışma Görevlilerine İl Müdürlüğü'nden Geri Dönen Sosyal İnceleme Rapor Durumu Dağılımı.....	72
ALTINCI BÖLÜM.....	74
TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME.....	74
6.1. Tartışma ve Sonuç	74
6.2. Araştırmacılar İçin Öneriler	79
KAYNAKÇA	82
EKLER.....	90
EK-1. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	90

EK-2. ETİK KURUL KARARI	94
EK-3. VERİ TOPLAMA BAKANLIK MAKAM OLURU	97
EK-4. İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI	99
EK-5. ÖZGEÇMİŞ	100

TABLO LİSTESİ

Tablo 5.1: Sosyal Çalışma Görevlilerinin Demografik Bilgilerinin Dağılımı....	53
Tablo 5.2: 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Yeterlilik Durumu.....	55
Tablo 5.3: Koruma Kararları Kapsamında Görevlilerin Uzmanlaşmasının Gerekliliği Durumu	56
Tablo 5.4: 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Hakkında Bilgi Düzeyinizi Durumu	57
Tablo 5.5: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun Amacı ve Uygulamasının Uyumlu Olma Durumu	58
Tablo 5.6: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile İlgili Bir Eğitime Katılma Durumu ve Mesleki Tecrübe Arasındaki İlişki	59
Tablo 5.7: Sosyal Çalışma Görevlilerinin Meslek Grupları Dağılımı	59
Tablo 5.8: Sosyal Çalışma Görevlilerinin Görev Yaptığı Sosyal Hizmet Merkezi Durumu	60
Tablo 5.9: Lisans Eğitiminde Alınan Bazı Derslerin Dağılımı (N=250) ve Alınan Dersler ile Mesleki Gruplar Arasındaki Korelasyon Durumu	60
Tablo 5.10: Daha Önce Belirtilen Konularda Eğitim Alma Durumu Dağılımının Meslek Gruplarına Göre Sayı ve Oranları	63
Tablo 5.11: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile İlgili Bir Eğitime Katılma Durumu	65
Tablo 5.12: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Bakım Tedbiri Kararı ile 2828 Sayılı Yasadaki "Koruma Kararı" Birbirinden Ayrı Olma Durumu.....	65
Tablo 5.13: 30 Günlük Acil Koruma Kararı, Gerekli Sosyal İncelemeyi Yapmak için Yeterli Olma Durumunun Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	66
Tablo 5.14: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Durumu İvedilik Taşıyan Çocuklar İçin Acil Koruma Kararı Talebi Sonuca Bağlanıncaya Kadar Geçen Sürede Valilik Onayı Yerine Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürünün Onayının Yeterli Görülmesi, Uygulamada İşleyişi.....	67
Tablo 5.15: Mahkeme Başvuru Sonucunda 3 Gün İçinde Acil Koruma Kararı Verme Durumu..	68
Tablo 5.16: Sosyal İnceleme Raporu Yazarken Kendini Yeterli Hissetme Durumu ve Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	68

Tablo 5.17: Sosyal İnceleme Raporu Yazarken Kendini Yeterli Hissetme Durumu ve Meslek Gruplarına Göre Dağılımı.....	70
Tablo 5.18: Kararlarından Kaynaklı Olarak Mahkeme, Savcı, Hâkim, Emniyet ile Sorun Yaşama Durumu ve Meslek Gruplarına Göre Dağılımı.....	71
Tablo 5.19: İl Müdürlüğünden Geri Dönen Sosyal İnceleme Raporu ve Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	72

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt	: Aktaran
BM	: Birleşmiş Milletler
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev	: Çeviren
ÇHK	: Çocuk Hakları Komitesi
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
Der	: Derleyen
Ed	: Editör
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MK	: Medeni Kanun
RG	: Resmi Gazete
S	: Sayfa
Sos. Hiz.Mer:	Sosyal Hizmet Merkezi
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SPSS	: (Static Packets For Social Sciences) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Uluslararası antlaşmalarda, suça itilen ve korunma ihtiyacı olan çocukların yetişkinlerle aynı şekilde yargılanmalarının ve ceza almalarının, onları suç ve diğer risklerden korumadığı ve hatta riskle daha çok karşı karşıya getirdiği için, çocuklara özel yasal, usul ve birimler oluşturma tüm ülkeler için zorunlu bir durumdur. Çocuk Koruma Kanunu ile suç işlemiş ve suça itilmiş çocuklar için yetişkinlerden farklı, çocuk adalet sistemi dâhilinde gereksinim duydukları koruyucu ve destekleyici önlemler ile bakım ve iyileştirme hizmetleri ilgili mevzuatta düzenlemeye gidilmiştir. Çocuğun bakım ve barınma gereksinimini sağlama yükümlülüğü Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na verilmiştir. Yasada belirtilen koruyucu ve destekleyici önlemler, suça itilen ve cezai yükümlülüğü olmayan çocuklar için, onlar için güvenlik önlemi şeklinde açıklanır (Çocuk Koruma Kanunu, 2015: 5). Çocuk koruma tedbiri en geniş tabiri ile bir çocuğun bedensel, ruhsal ve zihinsel güvenliğinin temin edilmesi suç işlemesinin önüne geçilmesi için idari ya da yargı organları tarafından alınan tedbirlerin tümüdür (Çocuk Koruma Kanunu, 2015).

Bu bölümde problem cümlesi, araştırmanın amacı, önemi, hipotezleri, kapsamı, sınırlılıkları ve tanımlar bölümlerine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın problemi, “5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında sosyal çalışma görevlilerinin mesleki yeterlilik durumlarının ne düzeyde olduğu ?” olarak belirlenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında sosyal çalışma görevlilerinin mesleki yeterliliklerini değerlendirmektir. Aynı zamanda sosyal çalışma görevlilerinin Çocuk Koruma Kanunu hakkındaki görüşleri alınarak öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Toplumun gelişmişliğinin en önemli göstergelerinden biri olan çocuk hakları ve çocukların korunmasına ilişkin Çocuk Koruma Kanunu'nun değerlendirilmesi, gerek literatüre katkı sağlaması, gerekse öneriler ile uygulamaya katkı sağlanması bağlamında önem taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri aşağıda sıralanmaktadır:

H1. Sosyal çalışma görevlileri, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında olumlu görüşlere sahiptir.

H2. Sosyal çalışma görevlileri, koruma kararları kapsamında görevlilerin uzmanlaşması gerektiğini düşünmektedir.

H3. Sosyal çalışma görevlileri 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında yeterli bilgiye sahiptir.

H4. Sosyal çalışma görevlileri 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun amacı ve uygulamasının uyumlu olduğunu düşünmektedir.

H5. Sosyal çalışma görevlileri, koruma kararları kapsamında gerekli mesleki eğitime sahiptir.

1.5. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırmanın kapsamını İstanbul ilindeki aktif hizmet vermekte olan 26 Sosyal Hizmet Merkezi'nde görev yapan sosyal çalışma görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamındaki mesleki müdahale ve görüşlerinin ele alınması oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini oluşturan 250 sosyal çalışma görevlisi katılımcı ve bu katılımcıların verdiği yanıtlarla sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Hizmet Merkezi: İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulmasından ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını ifade eder (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983/3).

Sosyal inceleme: Birey, aile, grup ve toplulukların sosyal hizmet ve sosyal yardıma ilişkin ihtiyaç ve sorunlarının tespiti ile hangi sosyal hizmet uygulamalarından yararlandırılması gerektiği önerilerini içeren inceleme ve değerlendirme faaliyetini ifade eder (Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği, 2013: 4/1-i).

Sosyal Çalışma Görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını ifade eder (Çocuk Koruma Kanunu, 2005: 3/1-e).

Meslek elemanı: Sosyal hizmet, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik ile aile ve tüketici bilimleri lisans programlarından mezun olup merkezde çalışanları ifade eder (Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği, 2013: 4/1-j).

Sosyal Çalışma Görevlileri, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda "Sosyal Çalışma Görevlisi", Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği'nde "Meslek Elemanı" olarak ifade edilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL HİZMETİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Sosyal Hizmetin Tanımı

“Sosyal” sözcüğü Latince kökenli olmakla birlikte toplumsal bir varlık olan insanın türdeşleriyle olan etkileşiminden doğan her şeyi kapsamaktadır (Taşcı, 2012: 18). Sanayi devriminin ardından üretim-toplum zincirinde meydana gelen önemli değişikliklerle popülerliğini artıran sosyal hizmet kavramı, bu süreçte ortaya çıkan gelir dengesizliğine çare aramanın bir sonucudur. Sosyal hizmet kavramı, devletlerin toplumdaki parasal eşitsizliğe ilişkin yürüttüğü politikalar sonucunda zamanla meslek hâline gelmiş; bu yolla sosyal refah sağlanmaya çalışılmıştır. Nitekim sosyal refah kavramı, devlet tarafından toplumsal zenginliğin başta yoksullar olmak üzere herkes için eşit olarak dağıtılması anlamına gelmektedir (Yolcuoğlu, 2012: 224). Sanayi devriminin başladığı günden çağımıza kadar devam eden süreçte elde edilen bulgular yoksulluk, eğitimsizlik ve işsizliğin devletlerin kendi sorunu olduğu kadar uluslararası bir sorun oluşturduğunu da göstermektedir. Ekonomik kalkınmasını başarılı şekilde gerçekleştiren devletlerin sosyal refah ilkesine uyarak herkesin eşit şartlarda yaşaması için uğraşması insan hakları kapsamında değerlendirilmektedir (Karataş & İl, 2002: 6). Sosyal hizmet, günümüzde kuramsal ve sistematik bir kimliğe sahiptir; bununla birlikte, sosyal politika tarihi çok eski zamanlara dayanmaktadır. Dünya toplumsal tarihinde ilk sosyal politika örneğini kraliçe Elizabeth’in Yoksulluk Yasası’nda (1601) görmek mümkündür. Bu yasayla işçi sınıfının sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkan sorunlarını çözmek amaçlanmıştır (Taşcı, 2012: 17). İlk zamanlar işçi sınıfı için ortaya konulan sosyal politika kavramı, zamanla tüm toplumu içerisine alarak genişlemiş; sosyal grup ve alanların tamamıyla ilgili sorunlar bu kapsamda değerlendirilmiştir (Aydın, 2008: 26). Sosyal hizmet kavramı, Sosyal Hizmetler Kanunu’nda “Birey ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan parasal, ruhsal ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve gereksinimlerinin karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür” (SHK/Madde:2) şeklinde ifade edilmiştir. Abraham Maslow ortaya attığı

ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinde sosyal hizmetin insanı nasıl ele aldığını açıkça göstermektedir (Erdem, 2008: 7-8);

Fizyolojik İhtiyaçlar: Maslow'a göre fizyolojik ihtiyaçlar, tüm ihtiyaçlar içerisinde en önemli olanlardır. Diğer ihtiyaçlar, kişinin fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayamaması durumunda bir hayli önemsizdir. Örneğin aç ve susuz olan birisi, bu temel ihtiyaçlarını gidermedikçe diğer ihtiyaçlarıyla pek ilgilenmeyecektir (Erdem, 2008: 7-8).

Güvenlik İhtiyaçları: İnsanın barınma, korunma ve korkudan uzaklaşma eğilimi bu kapsamda yer almaktadır. Tehlikelere karşı kendini korumak zorunda olan insan, kanun ve yasalara sürekli gereksinim duyar (Erdem, 2008: 7-8).

Sosyal İhtiyaçları: İnsan sosyal bir varlıktır ve tek başına yaşaması çok zordur. Sevme, sevilme, saygı görme, arkadaşlık gibi olgular sosyal ihtiyaçlar arasında yer almaktadır. Maslow'a göre kişi, sosyal ve fizyolojik ihtiyaçlarını eksiksiz olarak giderdikten sonra hedef olarak önüne sosyal ihtiyaçları koyacak ve yeni motivasyonu bu olacaktır. Sosyal ihtiyaçlar karşılanmazsa kişi kendisini yalnız, reddedilmiş ve aidiyetten yoksun bulacaktır (Erdem, 2008: 7-8).

Değer Verilme İhtiyacı: Kişi, karşısındakileri sevip onlara saygı gösterirken onlardan bu davranışa karşılık vermelerini bekleyecektir; yani değer verilme ihtiyacı çift yönlüdür. Değer verilme ihtiyacı karşılanan kişi, öz güveni artarak başarılı olma yolunda kendini daha güçlü hissedecektir (Erdem, 2008: 7-8).

Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı: Kendini gerçekleştirme ihtiyacı, ihtiyaçlar hiyerarşisinin zirvesinde bulunmaktadır. İnsanlar farklı yetenek ve karakterlere sahiptir. Kendini keşfeden birey, zamanla bu yeteneklerini geliştirerek kendisine toplumda daha iyi bir konum edinmeye çalışacaktır. Bununla birlikte, insanda kendini gerçekleştirme ihtiyacının ortaya çıkabilmesi için kişinin hiyerarşi basamağında yer alan temel ihtiyaçlarını eksiksiz olarak karşılayabilmesi gerekmektedir. Tersine durumda, bireyde bu ihtiyacın ortaya çıkması olası değildir (Erdem, 2008: 7-8).

2.2. Sosyal Hizmetin Tarihsel Gelişimi

Sosyal devlet kavramı, sosyal hizmetin tarihi gelişimine bakılmadan önce değinilmesi gereken bir olgudur. Çünkü sosyal hizmetin oluşması için öncelikle sosyal bir devletin bulunması gerekir. Dolayısıyla sosyal devlet ve hizmet kavramlarını aynı çatı altında değerlendirmek daha mantıklıdır. “Sosyal devlet” kavramı, devletlerin halkların taleplerine kulak vermesinin bir sonucu olarak doğmuştur. Nitekim insan hakları doğrultusunda halkın taleplerine yanıt veren devletlere sosyal devlet denilmektedir. Kısacası sosyal devlet, toplumda sosyal barış, denge ve adaleti tesis etmeyi amaçlamaktadır (Taşcı, 2012: 63). Sosyal devletin kökenini daha eski çağlarda aramak mümkün olsa da ilk sosyal devlet uygulaması olarak genellikle Kraliçe I. Elizabeth tarafından 1601 yılında uygulanan “Yoksulluk Yasaları” gösterilmektedir. Buna göre, devlet bünyesindeki yerel yönetimler çalışması mümkün olmayan yoksul kişilere yardım edecek ve gerek yaşlılar gerekse kimsesizler için barınaklar yapılacaktır (Aydın, 2008: 40). Günümüzde sosyal devlet, insanların temel haklarına aykırı düşmeyecek şekilde yaşaması için oluşturulan hizmetler bütünüdür. Temel haklar, sosyal demokrasinin olmazsa olmazıdır ve sosyal devlet ekonomik önlemlerle toplumdaki eşitsizliği ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Ayrıca, sosyal devlet, ülkede demokrasinin hayata geçirilmesi için hayati bir öneme sahiptir (Aydın & Topkaya, 2015: 51). Sosyal devlet kavramının Türkiye’deki gelişimini doğru şekilde anlamak için Osmanlı Devleti’nde uygulanan sosyal politikaları incelemek gerekmektedir. Modern bakımdan sosyal politikaların doğması için gerekli koşullar tam anlamıyla mevcut olmasa da Osmanlı döneminde hem demokratikleşme hem de sanayileşme anlamında birtakım gelişmeler meydana gelmiştir. Örneğin Meşrutiyet yıllarında 1876 tarihli Kanun-i Esasi’nin yürürlüğe konmasıyla beraber, Osmanlı’da özellikle sağlık ve eğitim alanında bazı gelişmeler meydana gelmiş; köy ve kasabalara eğitim kurumları açılmasına özen gösterilmiş ve şehir merkezlerinde devlet hastaneleri açılmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların arkasında işçi sınıfı ya da halk yoktur ancak Meşrutiyet devrinde popülerlik kazanan hak ve vatandaşlık gibi kavramların Osmanlı’yı böyle çalışmalara ittiği söylenebilir (Yıldırım, 2014: 485).

1961 Anayasası’nda sosyal devletin tanımı şu şekilde yapılmaktadır: “Kişilere sadece klasik özgürlükleri değil, ayrıca insan gibi yaşamaları için gereken parasal

gereksinimlerini de karşılamayı bilen devlete sosyal devlet denir.” 1982 Anayasası’nın 5. maddesi içerisinde yer alan “Devletin Temel Amaç ve Görevleri” başlığında gerek adalet ilkeleriyle gerekse sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmayan tüm engellerin ortadan kaldırılacağına ve toplumsal refahın tesisi için gerekli her türlü sosyal, ekonomik ve siyasal çalışmaların yapılacağına değinilmektedir (Aydın&Topkaya, 2015: 52). Bu doğrultta sosyal devletin amaçları içerisinde; kişiler arasındaki ekonomik eşitsizliğin imkân dahilinde azaltılması, ülkedeki herkesin asgari yaşam standartlarına sahip olması için çalışmalar yürütülmesi ve ekonomik büyüme sayesinde toplumun her kesiminde refah ortamının oluşturulması yer almaktadır (Toprakkaya, 2006: 97). Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, 1963’te bu çalışmaların sonucu olarak Sağlık ve Sosyal Yardımlar Bakanlığı içerisinde 225 sayılı kanunla, sosyal hizmet ve yardımları organize etmek amacıyla kurulmuştur. Bununla birlikte 1983’te 225 sayılı kanunla “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu” yürürlüğe konulmuştur. Bu kurumun amacı “Barınmaya, korunmaya ve yardıma muhtaç olan herkese götürülen sosyal hizmetleri organize etmek” şeklinde belirtilmiştir (Kesgin, 2012: 76).

2.3. Sosyal Hizmetin Rol ve İşlevleri

Toplum tarafından büyük oranda kabul gören sosyal hizmet; hemşirelik, tıp, psikoloji, fizyoterapi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık gibi halkın yaşam kalitesini üst düzeye çıkarmaya çalışan mesleklerdendir. Bu alanlardan farklı olarak sosyal hizmet, insanların çevreleriyle daha başarılı şekilde iletişim kurması ve sosyal becerilerini geliştirmesi bakımından yardımcıdır. Sosyal hizmet uzmanları, üstlendikleri bu rol aracılığıyla, insanların sosyal açıdan yaşadığı sorunlara çare aramakta, bu sorunlara neden olan sebepleri araştırmaktadır. Kişinin kendine toplum içerisinde uygun bir rol edinmesi ve temel ihtiyaçlarını karşılayarak rolünün gerektirdiklerini başarıyla gerçekleştirmesine “pozitif sosyal işlevsellik” denilmektedir. Sosyal hizmet mesleğinin temel amacı, toplumdaki yardıma muhtaç insanları tespit ederek baskı, ayrımcılık ve sosyal adaletsizliğe mağdur kalan kişilerin sorunlarını çözmektir (Sheafor, 2014). Sosyal hizmet uzmanları, savunuculuk/muktedir kılıcılık, destek/yardım, tanılama, inceme ve değerlendirme gibi ölçütlerle kişilerin kendi sorunlarıyla baş etme kapasitelerinin artırılmasına olanak sağlamaktadırlar.

2.4. Sosyal Hizmet Mesleği ve Alanları

Meslek; eğitim, bilim ve yöntem esaslı prensipleri olan seçilmiş uğraşdır. Meslekler, birikimli bilginin sonucu olarak sürekli gelişerek çeşitlilik kazanıp teknoloji ve bilim çalışmalarıyla paralel olarak gelişim göstermektedir. Kişinin ahlaki gelişiminde büyük pay sahibi olan meslek edinme süreci, aynı zamanda özerk bir kimliğin oluşmasında da önemli olup salt bilgi aktarımının ötesinde bir olgudur (TMMOB, 2004: 63). Sosyal hizmet mesleği, II. Dünya Savaşı'nı takip eden süreçte, sosyal devlet anlayışının doğmasıyla beraber profesyonelleşip kökleşmiştir. Devletler, bu yeni anlayışla önemli görev ve sorumluluklar üstlenmek zorunda kalmıştır (Tufan, Sayar, & Koçyıldırım, 2009: 83). 1968'de gerçekleştirilen 3. Sosyal Hizmetler Konferansı'nda sosyal hizmetin tanımı şu şekilde yapılmıştır: “İşbirliği prensibi ve kendi kendine yardım uyarınca, değişimi devam eden toplum, aile ve insan yapısının gereksinimlerinin giderilmesi ve insanların birbirleriyle olan iletişiminin güçlendirilmesini sağlamak amacıyla düzenlenen teknik metot ve bilimsel çalışmaların bütününe sosyal hizmet mesleği denir” (Yolcuoğlu, 2012: 106). Sosyal hizmet kavramı, buna ilâveten, 1983 tarihli “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu” ile de tanımlanmıştır. Buna göre, “Kişi ve ailelerin doğumuyla birlikte ortaya çıkan manevi, maddi ve sosyal ihtiyaçların ivedilikle giderilmesine ve hayat standartlarının geliştirilerek yükseltilmesine sosyal hizmet denir” (Yılmaz, 2015: 124). Sosyal hizmet anlayışının edindiği temel misyon bu kavramlar ışığında daha net anlaşılakta, özellikle parasal sıkıntılarla yaşayan, zayıf insanların ihtiyaçları dikkate alınarak onlar için daha adil bir dünya oluşturulmaya çalışılmaktadır (Sarıkaya, 2011: 31).

Tarihi süreç boyunca sosyal hizmet kavramı önemli dönüşümler yaşamış; sonuç olarak, uygulama alanları giderek genişlemiştir. Bu sürece sosyal hizmet mesleği eksenli bakıldığında 19. yüzyılı sosyal alandaki çalışmaların doğduğu yüzyıl kabul etmek görmek mümkündür. 19. yüzyıldan önce devletler hâlâ feodal bir yapıya sahip oldukları için yoksul ve engelliler sorunu bu devirde kamuoyunun dikkatini neredeyse hiç çekmemiştir. Bunun sebebi olarak 19. Yüzyılda sosyal bilincin henüz doğmamış olması gösterilmektedir (Tomanbay, 2012: 27). Kadın özgürlüğü, sivil haklar, sosyal politika refah ve eşitlik gibi kavramlar 1960'larda, etnik ve kültürel farklılıklarla, ırkçılık ve faşizme karşı yaptırımlar da 1980'lerde ön plana çıkmıştır

(Şeker, 2011: 60). Sosyal hizmet, bugünlerde, toplumun en alt katmanındakinden en üstündekine kadar herkes için eşit ve adil bir yaşam kurmayı amaçlamaktadır. Toplumun yapısının temelinde birey olması ve bireylerin sağlık, beslenme, giyim, hijyen vb. bakımlardan ihtiyaçlarının giderilmesi çok önemli bir husus olmakla beraber (Yolcuoğlu, 2012: 104), gerek özel kuruluşlar gerekse devlet elince gerçekleştirilen bu hizmetlerin tamamı Sosyal hizmet mesleğinin görevleri arasında yer almaktadır. Görüldüğü üzere sosyal hizmetin temel amacı dezavantajlı bireyler için yaşanır bir dünya oluşturmaktır (Aydın, 2008: 29). Mesleki sosyal işler olarak kabul görebilecek bu hizmetler, bölünmez bir bütündür ve insan odaklı gerçekleştirilen sosyal refah hamleleridir. Özellikle engelliler, yaşlılar, kimsesizler, çocuklar ve evsizler gibi pek çok bakımdan yardıma muhtaç kişilere el uzatmayı amaç edinen sosyal hizmet, toplumlarda huzurun doğması için çok önemlidir (Şeker, 2011: 46-47). Sonuç olarak, sosyal hizmet toplumsal yaşamın içerisindeki tüm unsurların düzenleyicisi ve denetleyicisidir. Sosyal hizmetin işlevsel bir hâle gelmesi için insan ve toplum yaşamına ilişkin pek çok kavram özümsemelidir. Bunu sağlamak için ise insan ve toplumu esas alan her kavramı ve unsuru ayrıntılı şekilde incelemek ve disiplinler arası çalışmalara ağırlık vermek zaruridir (Cılga & Hatipoğlu, 2012: 173).

2.5. Sosyal Hizmetler ve Çocukların Korunması

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye’de başta yardıma muhtaç durumdaki çocuklar olmak üzere, tüm çocukların korunmasında en önemli kurum olarak ön plana çıkmaktadır. Bu kurumda, çocukların bakımı yedi gün yirmi dört saat boyunca görevliler tarafından yapılmaktadır. İnsanların gerek fiziksel gerekse psikolojik olarak daha iyi bir seviyeye gelmesinde, dışa bağımlılıklarının azalmasında, aile bağlarının sağlanmasında ve toplumdaki sosyal statülerinin gereğini yerine getirmesinde sosyal hizmetin üstlendiği rol büyüktür (DTP, 2001: 9). Tüm toplumlarda engelliler, mülteciler, göçmenler, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar ve sığınmacılar ya da durumları gereği yardıma ihtiyaç duyan kesimler bulunmaktadır (Altan, 2006: 6). Sosyal hizmetler bu tür sorunlarla mücadele eden kişinin (örneğin: korunmaya ihtiyacı olan bir çocuk) veya grubun (örneğin: parçalanmış/dağılmış bir aile) veya toplumun (örneğin: doğal afetin sonuçlarıyla karşı karşıya kalmış toplum), adil bir ortamda, insana yaraşır şekilde yaşaması için

toplum kaynaklarını kullanarak önemli bir rol üstlenmiştir. Sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler ve merkezi toplum örgütleri sosyal hizmetlerin Türkiye’deki plan ve politikasını büyük oranda belirlemektedir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), 1983 yılına dek Türkiye Çocuk Hizmetleri Kurumu olarak varlık gösterirken aynı yılda 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte resmîyet kazanmıştır. 03.06.2011 tarihli ve 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu’nun adı Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiş ve aynı kanun hükmünde kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur (633 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 2011). 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleşerek ismi Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak değiştirilmiştir (703 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 2018). Bugün Türkiye’deki 81 ilin tamamında faaliyetlerini sürdürmeye devam eden kurum gerek yaşlı ve engelli gerekse yardıma muhtaç çocuk ve gençler için ideal bir dünya oluşturmak amacıyla plan ve politikalar üretmeye devam etmektedir.

Günümüzde Türkiye’deki çocuk koruma sisteminin en önemli temsilcisi konumunda bulunan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, çalışmalarını ara vermeksizin sürdürmekte; korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için güncel politikalar geliştirerek aynı zamanda o politikaları uygulamaya çalışmaktadır.

2.6. Çocuk Refahı Alanında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rollerini

Çocukların bakımı, korunması ve gözetimi çocuk refahı alanının kapsamındadır. Ayrıca, çocuk refahı eğitim ve sağlık gibi diğer pek çok önemli hizmeti de içerisinde bulundurmaktadır. Çocuk refahı deyimi yerine günümüzde gelişmiş ülkeler tarafından çocuğun iyi olma hâli deyimi kullanılmaktadır. Bunun sebebi, kişi başına düşen millî gelirin artmasıyla iyi olma hâli arasında herhangi bir paralellik bulunmadığı düşüncesidir. Yani bir çocuğun, ailesi varlıklı olsa da onların parasından ne oranda faydalandığı belirsizdir; dolayısıyla, iyi olma hâlinin böyle bir durumda tespit edilmesi mümkün değildir. Çocuğun ailesini sosyal katılıma teşvik etmek, en az onun beslenme, eğitim, sağlık ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak kadar önemlidir (UNICEF, 2013). Sosyal hizmet uzmanları iş hayatında pek çok işlevsel

rol üstlenmektedir. Onların meslekî sorumluluklarını üstlendikleri bu roller oluşturur. Sosyal hizmet uzmanı, görev aldığı kurumun ihtiyaçlarına göre bu rollerden bazılarını ya da tamamını üstlenmek zorundadır. Devlet ile müracaatçı arasında köprü işlevi de gören sosyal hizmet uzmanı, toplum kaynakları bağlamında en profesyonel kişidir. Köprü işlevini lâıykıyla görmek için müracaatçısının motivasyonunu ölçmeli, onun ihtiyaçlarını tanımlamalı ve kaynak kapasitesi doğrultusunda onun ihtiyaçlarını giderecek prosedürleri uygulamalıdır. Bu görevi yerine getirmeye uğraşırken müracaatçısının ihtiyaçlarını doğru şekilde tespit etmeli, onu uygun bir kurum ya da hizmete yönlendirmeli; tecrübesini paylaşarak onunla süreç boyunca iletişim hâlinde kalmalıdır. Sosyal hizmet uzmanının üstlendiği bir savunuculuk rolü de vardır. Bu rol “bir ya da daha çok kişi ya da grup adına, sosyal adaleti tesis etme veyahut koruma amacıyla direkt temsil etme, destekleme, müdahil olma, savunma ya da bir dizi eylem üzerine öneride bulunma eylemi” olarak ifade edilmiştir (Sheafor, 2014: 77). Sosyal hizmet uzmanı bu rolünü ya sınıf ya da olay savunuculuğu işlevini gerçekleştirmek amacıyla üstlenir. Aynı zamanda eğiticilik rolü üstlenerek, müracaatçıya günlük hayatta karşılaşılabileceği sıkıntılarla mücadele edebilme yetisi kazandırmaya çalışır ve nasıl önlemler alması gerektiği noktasında onu uyarır. Kötü davranışlarını terk etmelerine yardımcı olurken günlük yaşam becerilerini öğretir. Sosyal hizmet uzmanının üstlendiği danışmanlık işlevi sayesinde kişi, aile ve topluluklara meslekî anlamda tavsiyelerde bulunur; gerekirse müdahale edilir. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanının insan psikolojisini anlayacak eğitime sahip olması, ihtiyaçları gerektiği şekilde değerlendirebilmesi ve müdahale etmesi ve ayrıca zamanı doğru tahmin etmesi zorunludur. Sosyal hizmet uzmanının görevleri, müracaatçının değerlendirilmesi ve oryantasyonu, gereken hizmetin açık şekilde tanımlanması, hizmet ya da tedavi tespiti ve destekleme, yönlendirme işlemleriyle sonlanır. İş yükü yöneticiliği sosyal hizmet uzmanının görevlerinden biridir: uzman, imkânlarının sınırlı olduğu yerde bile hizmet vermeye devam etmek için çalışır, etkinlikleri değerlendirir ve zaman yönetimine dikkat ederek raporlarını iş arkadaşlarıyla paylaşır. Sosyal hizmet uzmanı süpervizörlük görevi üstlendiğinde, çalışanların eğitimi, oryantasyonu ve eğitiminden sorumlu olur; ayrıca, meslektaşlarına danışmanlık hizmeti verir. Sosyal hizmet uzmanı, birim şefi olarak, çalıştığı kurumdaki en üst düzey yönetici olmak vazifesiyle yönetim sorumluluğunu üstlenebilir. Sosyal hizmet uzmanı bu görevi üstlendiğinde program ve politika geliştirmeye de özen gösterir. Sosyal değişim ajanlığı rolü, sosyal hizmet uzmanının

üstlenebileceği rollerden biridir: uzman, bu görev doğrultusunda sosyal politika ve sorunları doğru şekilde analiz etmek; ayrıca, halkın gereksinim ve sorunlarını devlet yetkilileriyle paylaşmakla yükümlüdür. Sosyal hizmet uzmanının araştırmacı rolü vardır: uzman bu görevde, alanındaki gelişmeleri takip ederek yeni bilgilere ulaşmalıdır. Sosyal hizmet uzmanının profesyonellik rolü vardır: uzman bu görev doğrultusunda evrensel anlamda alanındaki gelişmelere ayak uydurarak, mesleğini zirveye taşımalıdır (Duyan, 2010).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK KAVRAMI VE ÇOCUĞUN KORUNMASI: 5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNU

3.1. Çocuk Kavramı

3.1.1. Genel Olarak

Çocuk kavramını açıklamaya yönelik tanımlamalar, tanımı yapan kişinin bu kavramı nasıl ele aldığıyla paralel olarak değişmektedir. Yani bir hukukçu ve psikoloğun çocuk kavramını aynı şekilde tanımlaması pek olası değildir. İnan, çocuğu, en genel anlamıyla “insan yavrusu” şeklinde ifade etmektedir (İnan, 1980: 244). Çocuk, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda ise “ergenliğe erken yaşta girmiş olsa dahi 18 yaşını doldurmamış kişi” şeklinde tanımlanmaktadır (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Bu kanunda 18 yaşından küçük olmasına rağmen evlenerek ergin olan kişinin, devlet tarafından koruma altına alınabileceği hükmü geçmektedir. Bazı hukukçular bu ibareyi Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde (ÇHS) bile çocukluğun sınırının bu kadar geniş tutulmadığını ileri sürerek eleştirmişlerdir (Topaloğlu, 2007: 1650). Bununla birlikte Yörükoğlu ise evlilik ve iş hayatının şartlar ne olursa olsun çocukluğu sona erdirdiğini ileri sürmektedir (Yörükoğlu, 2000: 13). Şimdiye kadar yapılmış en kapsamlı çocuk tanımı ise Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer almaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 1. maddesinde, çocuk, 18 yaşından küçük insan olarak tanımlanmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin, çocukluk kavramına yaklaşımıysa şöyledir: Aksi kişinin doğduğu devlet yasalarında belirtilmediği müddetçe, 18 yaşını doldurmamış herkese çocuk denir (UNICEF, 2009).

3.1.2. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk

1982 Anayasası: Anayasa’nın 41., 61., 62. maddelerinde çocuk kavramı yer almaktadır. Anayasa’da yer alan 19., 24., 50., 141. maddelerde ise, “küçük” kavramı “çocuk” kavramının yerine kullanılmıştır. Bununla birlikte Anayasa’nın 58. maddesindeyse çocuk kavramı yerine “genç” kavramı tercih edilmiştir. Bazı yazarlara göre Anayasa’nın 58. maddesinde yer alan “genç” kavramının, hangi yaş

grubunu kapsadığı tam anlamıyla belli değildir (Gören, 1998: 118). Anayasa'nın çocuklarla ilgili hükümleri kısa bir şekilde incelendiğinde; 19. maddede, kişi güvenliği ve hürriyeti hakkının ve küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi durumlarının kişi hürriyeti hakkının istisnaî durumu olarak düzenlenmiş olduğu görülmektedir. 24. maddede, vicdan ve din hürriyeti bahsine değinilmekle beraber, din eğitim ve öğretimin kişilerin kendi isteğine ya da ebeveynlerinin talimatları üzerine bağlı olarak değerlendirileceği belirtilmektedir. 41. maddede, devletin ailenin refah ve huzuruyla; başta çocuk ve annenin korunması ve doğru aile planlamasının dikte edilerek uygulanmasını sağlamak için alınacak gerekli tedbirler ve kurulacak örgütler düzenlenmiştir. 50. maddede, çalışan ya da çalışmak zorunda olan küçüklerin iş haklarının özel olarak korunma altına alınacağına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Başlığı "Gençliğin Korunması" olan 58. maddede, devletin gençleri uyuşturucu maddelerden, alkol bağımlılığından, cehalet, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan başarılı şekilde korumak için tedbirler alınması gerektiği belirtilmiştir. 61. maddede, devletin korunmaya ihtiyacı olan çocukları topluma kazandırmak için her türlü önlemi alacağı ve bu amaç doğrultusunda çeşitli örgütler kuracağı ibaresine yer verilmiştir. 62. maddede yabancı ülkelerde yaşayan Türk vatandaşlarının gerek kültürel ihtiyaçlarının ve çocuklarının eğitiminin gerekse sosyal güvenliklerinin ve aile birliklerinin devlet tarafından sağlanması gerektiği ibaresi düzenlenmiştir. 66. maddede Türk ana ve babanın çocuğunun da Türk olacağı ifade edilmiştir. "Duruşmaların Açık ve Kararların Gerekçeli Olması" başlıklı 141. maddede, küçüklerin yargılanmak zorunda kalınması durumunda, onlar için özel koruma yasalarının oluşturulacağı ve duruşmaların herkese açık şekilde gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın genç, çocuk ve küçük kavramlarına yer verilen maddelerine göz atılacak olunursa; çocuk ve aile kurumunun korunmasına ilişkin her türlü önlemin alındığı ve devletin görevlerini benimsediği görülecektir. Bununla birlikte, Anayasa'nın 65. maddesinde devletin bu yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için parasal kaynaklarının yeterli olması gerektiği belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

Türk Medenî Kanunu (TMK): Türk Medeni Kanunu'nun Aile Hukuku, Miras Hukuku ve Kişiler Hukuku kitaplarında çocuk kavramı düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nda tezde ele alınan konu açısından önem arz eden maddeler şöyledir:

TMK'nın 28. maddesinde, kişiliğin çocuğun sağlıklı bir şekilde doğduğu andan itibaren başlayıp ölümüyle son bulacağı, bununla birlikte, çocuğun hak ehliyetini, sağ doğması durumunda ana rahmine düştüğü andan itibaren kazandığı belirtilmiştir. Bu madde uyarınca, kişilik sürecinin başlayabilmesi için sağ ve tam doğum gerçekleşmesi gerekmektedir. Çocuk, ana rahminin dışına sağlıklı şekilde çıktığında doğum süreci tamamlanmış olur. (Dural & Öğüz, 2001: 13). Kişiliğin elde edilmesi için bir başka koşulsuz, çocuğun kısa bir süreliğine de olsa, sağ doğmasıdır (Dural & Öğüz, 2001: 13). Aynı maddede ceninin muhafaza edilmesine ilişkin genel bir hükme değinilmiştir. Buna göre, çocuk sağ doğar doğmaz hak ehliyetini elde eder. Miras Hukuku'nda ceninin durumu mühim neticelere sebep olmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 582. maddesine göre, sağ doğması şartıyla, cenin, ana rahmine düştüğü andan itibaren mirasçı olur. Türk Medeni Kanunu'nun 643. maddesine göre ise, mirasçı kabul edilecek bir cenin mirasın paylaşımına açıldığı dönemde mevcutsa, paylaşım çocuk doğana dek ertelenir (Dural & Öğüz, 2001: 18). Aynı maddede ana ihtiyaç sahibiyse, doğum yapana dek geçim giderlerinin terekeden sağlanması talebinde bulunabileceği ibaresi yer almaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 513. maddesine göre, miras bırakan, altsoyunu üzerinde borç ödemediği aciz belgesi bulunması durumunda, saklı payının yarısı için mirasçılıktan atabilir. Fakat miras bırakanın, bu yarı kısmı mirasçılıktan çıkarılanın doğmuş ve doğacak çocuklarına tahsis etmesi zorunludur. Cenin, Aile Hukuku'nda da korunmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 303. maddesi uyarınca; babalık davası, çocuğun doğumundan önce veya sonra açılabilir. Türk Medeni Kanunu'nun 348. maddesi uyarınca; velayetin kaldırılması durumu, kararda aksi belirtilmediği sürece doğacak bütün çocukları da kapsar. Çocuğun nişanlanması veya evlendirilmesi vakası Türk Medeni Kanunu'nda yer almıştır. TMK'nın 118. maddesi uyarınca, erginliğe henüz erişmemiş bir çocuğun nişanlanması için ebeveynlerinin de onayı gerekmektedir. TMK'nın 124. maddesi uyarınca, evlilik için temyiz kudretinin haricinde, çocuğun 17. yaşını doldurmuş olması da gerekmektedir. Bununla birlikte TMK'nın 126. maddesinde, küçüklerin yasal temsilcilerinin izni olmadığı sürece evlenemeyeceği belirtilmiştir. TMK'nın 128. maddesi uyarınca, küçüğün evlenmek istemesi ancak ebeveynlerinin onay vermemesi durumunda mahkemeye başvurma hakkı vardır. TMK'nın 182. maddesinde, tarafların boşanması durumunda velayet hakkı verilmeyen kişinin çocuğuyla ilişki sınırının hâkim tarafından belirleneceği ve bu kişinin, çocuğunun masraflarına gücü yettiği oranda katkıda bulunacağı belirtilmiştir. TMK'nın 286.

maddesi uyarınca, çocuk istediği takdirde soy bağıнын reddi için dava açabilecektir. TMK'nın 296. maddesi uyarınca, baba, tanıma beyanında bulunduğu zaman, bu gelişme nüfus memurluğu tarafından çocuğa bildirilecektir. TMK'nın 298. maddesinde, çocuğun bu tanıma beyanını reddetme hakkının olduğu belirtilmiştir. TMK'nın 335. maddesinde, erginliğe erişmemiş çocuğun vesayetinin baba ve annesinde bulunduğu gerekmedikçe bu vesayetin devredilemeyeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Türk Medeni Kanunu'nda, küçüklerin evlat edinilmesi, ailenin korunması, çocuk ebeveyn ilişkisi, çocukların eğitim ve bakım giderlerinin karşılanması ve vesayetle ilgili diğer pek çok konuya ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır (Türk Medeni Kanunu, 2001).

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK): 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda çocuk kavramının tanımı yapılmıştır; söz konusu kanunun 6. maddesinin 1. fıkrasının b bendi uyarınca,

Henüz 18 yaşını doldurmamış kişiye çocuk denir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ehliyetin ayırımında esas alınan yaş kavramıdır ve çocukların cezaî sorumluluklarına ilişkin geçerli üç aşama kabul edilmiştir. Henüz 12 yaşını doldurmamış çocuklar birinci grupta değerlendirilir ve bu gruptakiler cezai sorumluluklara sahip değildir; bununla birlikte gerektiğinde bu gruptakilere özgü güvenlik önlemleri uygulanabilir. İkinci gruptaki çocuklar, 12 yaşını doldurmuş ancak 15 yaşını doldurmamış çocuklardır. Bu gruptaki çocuklar fiillerinin sonuçlarını anlama ve davranışlarının hangi anlama geldiğini bilme yeteneğine göre değerlendirilir. Çocuk, fiili işlediği sırada, bu vasıflara sahip değilse cezaî yaptırıma uğramaz; aksi takdirde, ceza indirimi uygulanır. 15 yaşını doldurup 18 yaşını doldurmamış çocuklar ise üçüncü grupta yer almaktadır. Bu gruptaki çocukların cezaî sorumluluğu vardır; ancak bu cezanın indirimli olarak uygulanması karara bağlanmıştır.

2253 Sayılı Çocuk Mahkemeleri'nin Kuruluşu, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun: 2253 sayılı kanunun 41. maddesinde küçük kavramı ifade edilmiştir. Bu maddeye göre,

Küçük, suç işlediği anda 15 yaşını doldurmamış kimsedir. Bu kanunda da cezaî ehliyetin tespitinde yaş esas alınmış ve cezaî sorumluluklar bakımından iki ana dönem kabul edilmiştir. Cezaî sorumluluğu bulunmayan çocuklar, fiile karıştığı tarihte henüz 11 yaşını doldurmamış olanlardır. 11 yaşını doldurup 15 yaşını henüz doldurmamış çocuklar ise ikinci grupta değerlendirilir. Bu gruptaki çocukların cezaî sorumlulukları, farik ve mümeyyiz olup olmadıklarına göre belirlenmektedir. Çocuk, işlediği suçun farik ve mümeyyizi durumundaysa, cezaî indirim uygulanır; aksi takdirde, önlem uygulanması kararlaştırılır.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu: 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda çocuk; "Erginliğe daha erken yaşta erişmiş olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişi" şeklinde tanımlanmaktadır.

3.2. Çocukluk Kavramının Tarihsel Süreçteki Değişimi

Sosyal bilimciler, uzun bir süredir çocuk tarihi hakkında çalışmalarını sürdürmektedir; bununla birlikte, çocuk tarihiyle ilgili en net bilgilere 16 ve 17. yüzyılda ulaşılmaktadır. Bu devirden daha önceki dönemler hakkında yorum yapmak, değerlendirmek ve eleştirmek sadece öznel görüşler olarak kabul görmektedir. Çocuklara, eski çağlarda iyi davranılmadığını belirten Yörükoğlu; Hristiyanlığın doğup yaygınlaşmasıyla birlikte, Tanrı korkusuyla da olsa çocuklara olan bakışın zamanla değiştiğinin altını çizmektedir. Aries, Eski Roma ve Yunan Medeniyeti'nde eğitim faaliyetlerinin yer almasını, Klasik Çağ'da çocukluğun öneminin anlaşılmasına başlanması şeklinde yorumlamaktadır. Postman, bu gelişmeleri Klasik Çağ'a göre gayet umut verici bulur ve kuzey barbarlarının istilasıyla beraber çocukluğa olan bakışın büyük bir darbe yediğini ve Orta Çağ'ın karanlık yüzünün ortaya çıktığını iddia eder (Postman, 1995: 21). Skolastik düşüncenin tesiriyle, Orta Çağ'da insanların günahkâr doğduğu inancı yaygındır (Gander & Gardiner, 2001: 29). Bu süreçte çocukluğa bakış giderek kötüleşmiş; çocuğun kendine has yapısı unutulmuştur (Onur, 2007: 97). Bu durumu açıklığa kavuşturmak isteyen çeşitli araştırmacılar, Orta Çağ'da vuku bulan salgın hastalıklardan savunmasız oldukları için en çok çocukların etkilendiğini, dolayısıyla Orta Çağ'da çocuk ölümlerinin alışlageldik bir olgu olduğunu (Doğan, 2000: 36),

bununla birlikte, tıp olanakları gelişmediği için doğum sırasında çocuk ölümlerinin sık rastlanan bir durum olduğunu ve ebeveynlerin “canlıya (Tan, 1993: 18)” büyük bir sevgiyle bağlanmaktan uzak durduğunu (Gander & Gardner, 2001: 27) belirtmektedir. Nitekim vasiyetnamelerde 14.yüzyıla değin çocuklara yer verilmediği görülmektedir (Postman, 1995: 31).

Orta Çağ boyunca, çocukluk ayrı bir gelişim seyri izlememiştir. Yetişkin ve çocuklar aynı ortamlarda büyümüş, aynı oyunları oynamış ve aynı gıdalardan beslenmişlerdir. Dönemin heykel ve resim sanatı eserleri bunu açıkça ortaya koymaktadır (Onur, Sunuş, 1994: 3). Postman, sağlıklı bir çocuğun, Orta Çağ’da sekiz yaşında söylenileni anladığını ve kendini ifade etmeye başladığını ileri sürmektedir. Dolayısıyla Orta Çağ’da, çocukluk, yaklaşık 7 yaşında sona ermektedir (Postman, 1995: 21). Dayak, Orta Çağ boyunca, eğitimde kullanılan bir yöntem olarak kullanılmıştır (Yörükoğlu, 2000: 24). Bu çağda çocukluk; kölelik ideolojisiyle benzer şekilde, mülk parçası ya da taşınır eşya şeklinde algılanmıştır (Elkind, 1999: 36). Çocukları koruma altına almak için herhangi bir ceza yasası veya hukuk prensibi geliştirilmemiştir. Yetişkinler gibi çocuklar da her türlü suçtan sorumlu tutulmuş, cezalandırılmıştır (Yörükoğlu, 2000: 25).

Aries, Orta Çağ’daki bu yaklaşımın çocukluk duygusunun bulunmadığı, insanların çocuklarını sevmediği ya da çocukların sürekli istismar edildiği anlamına gelmediğini; bunun çağın doğasında olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre, çocuğa bakışın olumsuz olmasının sebebi, devrin duyarlılığının ilkel düzeyde olmasıdır (Onur, 2005: 13). Bununla birlikte, o devirde yetişkinlikle çocukluk arasındaki çizgiyi çeken, onları birbirinden ayıran hiçbir olgu yoktur (Onur, 2005: 26).

Le Goff, Aries’in bu iddialarını, iş yükü ağır olan insanların o devirde çocuklarını keşfedecek, onlara hayran olacak vakitlerinin olmadığını ileri sürerek desteklemektedir (Goff, 1964: 8). İslam Uygarlığının öğretilerinde, Orta Çağ’ın Batı dünyasının aksine çocuğun cezadan mükellef olmadığı belirtilmektedir. Yetişkinlikle çocukluğun farklı biyolojik ve ruhsal dönemler olduğu, çocuğun yetişkin olması için birkaç evre geçirmesi gerektiği ve yetişkinlerin çocuk yetiştirmekten sorumlu tutulduğunu belirten ayet ve hadisler bulunmaktadır (Tan, Çağlar Boyu Çocukluk, 1989: 72). Çocukluğun hukuksal, eğitsel ve toplumsal düzlemde korunma altına

alınması Orta Çağ'dan dört asır sonra gerçekleşmiştir. 16 ve 17. yüzyılda özellikle Batı Avrupa'da çocuk kavramına bakış değişmeye başlamıştır. Çocukluğun başka bir yaşam evresi, çocuğunsa başka bir kişilik şeklinde kabul görmesinde; orta sınıfta görülen pozitif gelişimlerin, aile rolü ve yapısının önem kazanmasının, tarımdan sanayiye doğru ekonomik kayışın ve çocuk ölümlerinin azalmaya başlamasının çok önemli etmenler olduğu ortadadır (Onur, 1994: 4-5). Alt yapısı Rönesans ve Reform hareketlerine dayanan Aydınlanma Çağı'yla birlikte modern çocukluk olgusu ortaya çıkmıştır. Kuşkusuz, üretimin serileşmesine yol açan bu gelişmelerin sonrasında vuku bulan işçi hareketleri toplumsal değişmelere sebep olmuş; başta psikiyatri ve tıp olmak üzere diğer bilimlerdeki gelişmelerle birlikte, devlet ve ailenin çocuğu koruma altına alması anlayışı önem kazanmıştır. Rönesans'ın en önemli icadının çocukluk olduğu iddiası Postman tarafından ileri sürülmektedir (Postman, 1995: 8). Rönesans'ın başlangıcıyla birlikte çocuğa bakış önem kazanmıştır. İnsanın doğuştan günahkâr olduğu düşüncesi Reform hareketleriyle büsbütün sarsılmaya başlamış; bu durum çocuğa ilişkin tutum ve davranışları doğrudan olumlu yönde etkilemiştir (Onur, 2007: 97). Bununla birlikte, John Locke ve J.J Rousseau gibi filozofların modern çocukluk kavramının ortaya çıkmasındaki payı kuşkusuz çok büyüktür. Rousseau ve Locke Aydınlanma Çağı'nda klasik Hristiyan felsefesini eleştirmiş, yeni bir çocuk anlayışının doğması için bir çeşit manifesto yazmışlardır. Bu önemli filozoflar, toplumun inanç değerlerinin ve kendisinin çocuğun iyi veya kötü bir karakter kazanmasındaki tek sorumlu olduğunu ileri sürmüşlerdir (Yörükoğlu, 2000: 25-26). Aries, modern çocukluk kavramının aristokrasi ve burjuvaziye has bir fenomen olduğunu ve öncelikle erkek çocukları kapsadığını; köylü ve esnaf gibi alt sınıfa tabi olan kesimlerde çocuklar için eski yaşam tarzının devam ettiğini ileri sürmektedir (Tan, 1993: 18). Karataş ve başkalarıysa, modern çocukluk anlayışının karakter kazanmasında Aydınlanma Çağı'ndan beri, burjuva sınıfının olumlu yönde pek çok etkisinin olduğunu belirtmektedir. Yeni çocukluk algısının temelleri, 17. Yüzyılda eğitimin zorunlu kılınmasıyla atılmıştır (Onur, 2007: 97). Bumin, Aydınlanma Dönemi'nin sonrasında mevcudiyet kazanmaya başlayan ulus-devletler aracılığıyla verilmeye başlayan eğitimle Orta Çağ'ın bağınaz yapısında, kilisenin tekelinde bulunan çocukluk ve algısının el değiştirdiğini, artık devletin bu olgularda tek söz sahibi olduğunu ileri sürmektedir. Kilise ve devlet arasındaki mücadelede, galip çıkan taraf devlet olmuş; bir bakıma kilisenin çocukları artık devletin çocukları hâline gelmiştir (Bumin, 1998: 8). 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlangıcında,

enerji teknolojisinde meydana gelen gelişmeler, Batı medeniyetinin sosyal yapısını derinden sarsmış; neticede Batı medeniyeti, aile yapısını yeniden inşa etmiştir (Koşar, 1992: 4). Çekirdek aile kavramı bu dönemde ortaya çıkmıştır. Orta sınıf, kalifiye ve teknik eleman sayısındaki artış nedeniyle genişlemiştir. Çocuklara artık ekonomik değil duygusal değer verilmeye başlanmıştır. Fakat bu durum alt sınıftakiler için geçerli olmamıştır. İşgücü ihtiyacı, 18. yüzyılda sanayi sektöründe meydana gelen gelişmeler sonrasında artmış, çocuklar ucuz iş gücü olarak kullanılmıştır. Nitekim, 19. yüzyılda İngiltere’de, çocuklar maden ocaklarında çalıştırılmış; tüm itirazlara rağmen sadece 10 yaşından küçük çocuklar, maden ocaklarında çalışmaktan men edilmiştir (Postman, 1995: 71). Amerika Birleşik Devletleri’nde de Endüstri Devrimi ile birlikte, çocuklar ucuz fabrika işçileri olarak görülmeye başlanmıştır. Elkind, ABD’de Sanayi Devrimi sonrasında çocukların ucuz fabrika işçileri olarak kullanılması hakkında şunları ileri sürmüştür (Elkind, 1999: 37):

Sanayi Devrimi’ni takip eden sosyal reform hareketler sayesinde çocuk, ucuz fabrika işçisi imgesinden çıkıp fabrikada çalışan çirak imgesine dönüştü. Çocuklar, fabrika yerine, fabrika düzenine hazırlanmaları için okullara yollandı. Çocuk tasarımı, özellikle 1850-1950 yılları (Tipografik Çocukluk Dönemi) arasında en üst noktaya ulaştı. Elektronik çocukluk sonraki yıllarda bu dönemin yerini aldı. Tipografik dönemde ortak sembol olarak kitap; elektronik dönemdeyse başta TV olmak üzere bilgisayar ve internet kabul gördü. Yetişkin-çocuk ayrımı yapmaksızın, iletişim imkanları ve araçları, ortak kullanıma açıldı; böylelikle çocukların yetişkinlerin dünyasına girişi kolaylaştı (Şirin, 2006: 27-28).

Postman, bu devirde çocuk sömürüsüne yasal önlemler alınmasını, önemli adımlar olarak değerlendirmektedir (Postman, 1995: 89). 20. yüzyıl egemen çocuk paradigması üç temel varsayıma dayandırılmaktadır: İlk varsayım, çocukların yetişkinlerden farklı bir biyolojik döneme sahip olduğu dolayısıyla aynı şartlar altında değerlendirilemeyeceği; ikincisi, çocukların yetişkinlik dönemine doğru bir şekilde hazırlanması gerektiği; üçüncüsüyse çocukların yetiştirilerek geleceğe hazırlanmasında tek sorumluluğunun ebeveynlere ait olduğudur (Tan, 1993: 11).

Friedlander, 20. yüzyılla birlikte tıp, psikoloji ve antropoloji alanlarındaki gelişmeler sayesinde, toplumun çocuğa karşı bakış açısının olumlu yönde değişmeye başladığını ileri sürmektedir (Friedlander, 1966: 44). Ancak, yetişkinlikle çocukluk arasında bulunan göreceli ayrımın, günümüzde tahribe uğradığını iddia eden kişiler de vardır. Genelde bu duruma kanıt olarak yetişkin ve çocukların özellikle giyim ve beslenme alışkanlıklarının hemen hemen aynı olması gösterilmektedir Daehler ve Bukatko, yetişkin ve çocukların giyim ve beslenme alışkanlıklarının benzer olmasından çok, çocukların eskiden yetişkinlerle özdeşleştirilen uyuşturucu bağımlılığı, alkolizm ve şiddet gibi kötü alışkanlıklardan mustarip olmasına dikkat çekmektedir. Bununla birlikte boşanmaların artmasıyla birlikte ebeveynlerin çocuklarını duygusal destek aracı olarak kullanmasına şahit olunmaktadır; bu durum rollerin değiştiği anlamına gelmektedir (Onur, Sunuş, 1994: 5-6). İletişim sektöründeki gelişmeler ve özellikle internet kullanımının tüm dünyada büyük bir artış göstermesiyle (Yalçın, 2003: 80), çocuklar tek tipleşmeye başladı. Dünya ekonomik pazar olarak bir bütün olarak değerlendirildi; Giddens bu durumu “dünyanın küresel bir köye dönüştüğü” şeklinde yorumladı (Giddens, 2000). Çocuklar, birbirinin kopyası siber oyunlar oynamaya başladılar. “Süper kahraman” tanımı ortaya çıktı; dünyanın değişik yerlerindeki çocuklar bu süper kahramanları örnek alıp onların görüntülerinin olduğu kıyafetler giydiler. Bir bakıma çocuklar, küresel ekonomik pazarın hem tüketilene hem de tüketeni hâline geldi. Mendel, bu durumu, yeni dünya düzeninin kurucularının sömürge hedefi olarak çocukları seçtiği şeklinde yorumlamaktadır (Şirin, 2006: 28-29). Ümit Meriç, Mustafa Şirin’in “Dersimiz Çocuk” adlı eserindeki bir bölüme yazdığı girizgâhta şunları söylemektedir (Şirin, 2006: 21):

...günümüzde elektronik çocukluk evresindeyiz. Tüm dünya çocukları hep aynı kitapları okuyor, aynı resimlere bakıyor, aynı oyunları oynuyor. Küreselleşme artık çocukluktan başlıyor. Yeni düzenin köleleri artık çocuklarımız mı?

Kleine, kapitalist dünyadaki büyük firmaların satacakları ürünü çizgi filmlerle ilgi çekici hâle getirdiklerini, böylelikle ürünlerini daha kolay sattıklarını belirtmektedir. Çocukları sürekli televizyon başında tutmak için heyecan dozu yüksek çizgi filmler tasarlayan medya kuruluşlarının, bu filmlerde şiddet unsurlarına sıkça yer verdiği gözlerden kaçmamaktadır. Çizgi film karakterlerinin sürekli şiddete maruz kalması

ya da şiddet uygulaması ve bundan hemen sonra eski haline dönmesi çocukların gerçek dünyayı yanlış algılamasına sebep olmaktadır (Uluç, 2002). Çağdaş toplum düşüncesine göre, çocuk erken yaşta belli bir amaç doğrultusunda yetiştirilmelidir; bu durum çocuklardan beklentinin giderek artmasına sebep olmaktadır. Çocuklar, sınavda, sporda, okulda ve sanatta sürekli başarılı olmaya zorlanmaktadır. Günümüzde çocuklar, çocukluğunu doğru düzgün yaşayamamakta; kendilerini büyük bir baskı altında hissetmektedir (Onur, Sunuş, 1994: 5-6). Nisbeten Orta Çağ'ın kötü dönemlerine benzer şekilde, çocukların yetişkinliğe erken yaşta geçmesi beklenmektedir. Bu türden yaklaşımlar, çocuğa erken yaşta "cinsellik" imgesi yüklenmesine sebep olup istismarları artırmaktadır. Küresel dünyanın çocuk istismarının bu denli yaygınlaşıp sistem kazanmasındaki rolü kuşkusuz çok büyüktür. Elkind'in "14 yaşında poposunu sağa sola çevirerek kendisine verilen kot pantolonun reklam filminde rol alan şehvetli küçük kızları (Elkind, 1999: 218)", şeklinde tasvir ettiği bu durum, büyük oranda günümüz modern dünyasının bir sonucudur. Çocukluğun, modern çağda güçlenen merkezî yapılar ve ulus-devletlerle birlikte, yeniden keşfedildiğini iddia eden Atay, çocuğun bu keşif sonrasında kapitalist sistem tarafından "sermaye" olarak kabul edildiğini vurgulamakta ve Postman'ın "Çocukluğun Yokoluşu" adlı kitabında öne sürdüğü çocuğun kitle kültürünce tüketici olarak değerlendirildiği savını desteklemektedir. Bununla birlikte Atay, dünya düzenindeki etkileşimler çok büyük bir hızla gerçekleştiği için durumun korkunçluğunun gizlenmesinin kolay olduğunu da söylemektedir (Postman, 1995). Postman, elektronik kitle iletişimine geçişin, telefon ve telgrafın 1850'lerde keşfedilmesiyle başladığını ve bu durumun bilginin yerellikten çıkıp küresel bir kimliğe kavuşmasına sebep olduğunu; dolayısıyla bilgi akışının değişim geçirdiğini ve çocuğun ev/okul çevresinden anbean koptuğunu; sonuç olarak yetişkinlerin evrenindeki çürümüşlük, güvensizlik ve yolsuzluğun yeni dünya düzeninde çocuklar için de geçerli olmaya başladığını ileri sürerek, *yetişkin bilgisinin saklı meyvesine erişen çocuğun, çocukluğun bahçesinden kovulduğu* betimlemesini yapmaktadır (Postman, 1995: 13). Postman, çocukların günümüzde artık çocuk oyunlarını unutmaya başladığını; yetişkinlerin çocuk, çocukların da yetişkin gibi davranmaya çalıştığını; çocukların fiziksel görünümünün değiştiği iddialarını ileri sürmektedir (Postman, 1995: 15). Postman, bu durumun çözüme kavuşturulmasında sadece okul ve aile kurumlarının etkin olarak rol alabileceği ve bu kurumlar devlet elince

güçlendirilirse çocukluğun kurtarılabilceği inancını taşımaktadır (Postman, 1995: 182).

Dünyada çocuk ve çocukluk algısının son dönemde büyük bir değişim göstermesi devletlerin bu alanda yeni politikalar üretmesine sebep olmuştur. Bu doğrultuda, çalışmanın bir sonraki kısmında, çocuk koruma sistemlerinin doğuşuna ve bu yönde geliştirilen devlet politikalarına değinilecektir. Konu geniş bir yelpazeye sahip olduğu için “genel” ve “özel” değlendirmeler olarak ele almak, meselenin daha iyi anlaşılmasına sebep olacaktır. Sağlıktan eğitime, hatta özelleştirmeye kadar ister olumlu ister olumsuz olsun pek çok politika çocuklarla alâkalıdır. Çocuk politikalarının genel bağlamda değlendirilmesi budur. Özel bağlamda çocuk koruma politikaları derken ifade edilmek istenense, risk altında bulunan ve bir kurum ya da şahıs tarafından korunmaya ihtiyaç duyan çocuğun korunmasına ilişkin politikalarlardır. Çalışmada, bu konumdaki çocukların korunması hakkındaki gelişmelere odaklanılacak, genel çocuk politikalarına da değinilmeye çalışılacaktır.

3.3. Çocuk Koruma Sisteminin Tarihçesi

Çocuğa bakışın tarihsel süreç içerisinde değlendirilmesi, çocuklara yönelik geliştirilen plan ve politikaların anlaşılmasında büyük önem arz eder. Bu bağlamda, “korunması gereken çocuklar sorunu” genel “çocuk” sorununun kopmaz parçalarından biridir. Yukarıda da önemle vurgulandığı üzere Aydınlanma Dönemi’nde ortaya çıkan gelişmelerle birlikte modern çocukluk anlayışı değişim geçirmeye başlamış ve 18. yüzyılı takiben çocuğun koruma altına alınmasında devlet ve ailenin payının çok büyük olduğunun altı çizilmiş; sonuç olarak çocuk koruma sistemlerinin doğması için gerekli zemin büyük oranda hazırlanmıştır. Çocukları koruma düşüncesinin büyük ölçüde esasını meydana getiren sosyal politika, başta bakım ve korunmaya ihtiyaç duyanlar olmak üzere herkes için geliştirilen güçlendirici, koruyucu, sosyal eşitlik ve adaleti temin eden hizmetlerin tamamı olarak ifade edilebilir. Sosyal politikanın gerçek anlamda varlık kazanması için sosyal sorunların önlenmesi, sosyal hizmet bakımından kapsamlı yardımlar sunulması ve adil bir sosyal refah sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Aile ve çocuk politikaları sosyal politikanın temelini oluşturur ve bu politikalar “devletin, dolaylı ya da doğrudan, aile hakkında belirlediği, aile planlamasından çocuk

yardımına, doğal gelir aktarımından sosyal aktarımına kadar tüm karar, politika ve çalışmaları içerisinde alan geniş kapsamlı faaliyetler bütünü şeklinde tanımlanabilir (Kontaş, 1992) .

Barker (2003)'a göre, “aile politikası denildiği zaman akla, genel bağlamda devletin sağlık, eğitim, konut, politikaları ve gelir dağılımı düzenlemeleri; özelde ise, aile büyüklüğü, doğum hızı, koruyucu aile programları ve çalışan anne-babalar için çocuk bakımıyla ilgili hizmetler gibi çeşitli konulardaki politikalar gelmektedir”.

Dumon (1991: 6), büyük oranda üç türde aile politikası olduğuna değinmektedir: “Bu politikalardan birincisi, ailenin devamlı gelir sahibi olmasına ve iş bulmasına olanak tanıyacak ekonomik yaptırımları içeren, ‘aileyi güçlendirme’ politikaları; ikincisi, aile hayatını rahatlatmaya ve ileri seviyeye taşımaya ilişkin eğitim ve danışma hizmetleri; üçüncüsüye, ‘ailenin yerini tutacak’ aile dışı örgütsel kurumların meydana getirilmesini (koruyucu aile hizmeti ve kreşler gibi) öngören düzenlemelerdir”. Bugün itibariyle gelişmiş bütün Avrupa ülkelerinin aile politikaları mevcuttur. Bu ülkelerde ailelerin tamamı değil yalnızca çocuklar aile politikaları kapsamındadır. Çocukların ebeveynleri durumundaki aile fertleri bu çerçevede ele alınmaktadır. Aile politikalarının gelişim seyri Avrupa Birliği ülkelerinde sosyal güvenlik uygulamaları aracılığıyla belirlenmektedir. Bu ülkelerde yaygın şekilde kullanılan üç sosyal güvenlik vasıtası vardır: Bunlardan ilki, sosyal sigorta sistemi; ikincisi, sosyal yardım sistemi ve üçüncüsüye sosyal koruma sistemidir. Aile içerisindeki çocuğu korumaya ilişkin önlemler, tüm Avrupa ülkelerinde alınmıştır. Vatandaşların devlet elince korunmasını ifade eden “Sosyal koruma sistemi” sayesinde aileler sosyal yardımlarla desteklenmektedir. Çocuk yardımları, destek programlarının önemli bir göstergesidir. Bu yardımlar ailenin gelir düzeyi dikkate alınmaksızın; çocuğun yaşına göre ihtiyacı olan her aileye verilmektedir. Finlandiya, İsveç, Danimarka, Belçika, Norveç, Hollanda ve İngiltere’de sadece tek ebeveynli aileleri kapsayan çeşitli çocuk yardımları mevcuttur. Tarihsel süreç dikkatli şekilde ele alındığında, ülkelerin refah seviyeleriyle, uyguladıkları aile politikaları arasında paralel bir ilişki olduğu görülmektedir. Bugün itibariyle çocuk koruma sistemleri, devletin çocuk refahını sağlamak için tasarladığı hizmetlerin düzene koyulduğu, ÇHS gereğince çocuğun istismar ve ihmalden korunarak topluma kazandırılması benzeri önemli hizmetlerin

yürütüldüğü örgütsel ve yasal yapılar olarak ön plana çıkmaktadır. Ülkelerde mülteci, göç, yoksulluk ve işsizlik benzeri ortaya çıkan kötü durumlar, çocukların refahını tehdit etmekte; bu tehdidi gidermek, onların gereksinimlerini karşılamak ve çağdaş toplum anlayışına aykırı hareket etmemek adına, çocuk koruma sistemleri her geçen gün gerekliliğini artırmaktadır. Bu tür kutsal amaçlara hizmet eden çocuk koruma sistemleri topluma daha faydalı olmak için sosyal bağlamda faaliyet gösteren diğer tüm kurum ve kuruluşlarla da sürekli olarak etkileşim hâlinde kalmaktadır.

Uluğtekin (2001)'e göre; “sosyal refah sistemlerinin tamamı gerek içinde buldukları toplumun sosyal durumundan gerekse demografik koşul ve siyasi düzenden doğrudan etkilenmekte; sistemler içi ve arasındaki alâkalar bu genel yapının koşullarına paralel olarak belirlenmektedir”. Ülkelerin kendi ekonomik ve gelişmişlik düzeyine göre uyguladıkları sosyal politikalar tarihsel süreç boyunca çocuk koruma sistemlerine yansımıştır. Bu doğrultuda gerek Batı Avrupa’da gerekse diğer refah ülkelerinde geliştirilen çocuk koruma sistemlerine değinmek; bu sistemlerin önemli özelliklerini vurgulamak gerekli olacaktır. Çocuk Koruma Sistemleri’nin doğru gelişimine tanıklık edebilmek için Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’de uygulanan aile politikalarına göz atmak için aşağıda bu ülkelere ilişkin bilgiler verilecektir. 20. yüzyılın başlarında, Amerika Birleşik Devletleri’nde, ilki 1909 senesinde başkan T. Roosevelt tarafından gerçekleştirilen “Beyaz Saray Konferansları” düzenlenmeye başlanmış; bu konferansa, çocuk sorunlarına ilişkin çalışmalar yürüten tüm gönüllüler ve resmî kuruluşlar katılmıştır. “Çocuk Büroları” bu konferansta verilen önerilerin bir sonucudur. Neticede, bu toplantıların her on yılda bir tekrar düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Konferanslarda, çocuk suçluluğunun önlenmesi, çocuk refahının artırılması ve çocuk sağlığı temalı, çocuk sorunuyla alâkalı pek çok noktaya temas edilmiştir. Sorunlar tespit edilmekle kalınmamış, bu uğurda gerek politika değişiklikleri gerekse örgütsel ve yasal düzenlemeler yapılmıştır. 1921 yılında Analık ve Çocukluk Kanunu, 1935’de Sosyal Güvenlik Kanunu, 1939 yılında ise Çalışma Standartları Kanunu’nun çıkarılması bunu apaçık göstermektedir. 1953 yılında Sağlık, Eğitim ve Refah Bakanlığı kurularak çocuk büroları bu bakanlığa bağlanmıştır. “Sosyal Güvenlik Yasası’nda 1985 yılında çocuk koruma hizmetleriyle alâkalı bazı değişikliklerin yapılması uygun görülmüş; 1960’da yürürlüğe konulan “Çocuk İstismarı Raporu” doğrultusunda çocuk koruma sistemleri, 49 eyalette değiştirilip geliştirilmeye başlanmıştır. 1974’te, “Çocuk

İstismarını Önleme ve Tedavi Kanunu (CAPTA)’’ yürürlüğe konmuş; bu sayede, federal fonların çocuk araştırma ve hizmetleriyle alâkalı şekilde büyük bir yelpazede kullanılması için gerekli adımlar atılmıştır. “Çocuk İstismarını Önleme ve Aile Hizmetleri Yasası’’ olarak 1988’de yeniden düzenlenen bu yasaya, 1990’da çocuklar ve ailelerine ilişkin yeni ilâveler yapılmış, 1992’deyse bu yasanın “Çocuk İstismarını Aile İçi Şiddeti Önleme ve Aile Hizmetleri Yasası’’ olarak düzenlenmesi gerekli görülmüştür. “Çocuklar ve Ailelerinin Güvenliği Kanunu’’ aracılığıyla, 2003’te çocukların güvenliğini en üst seviyeye çıkarmak için çeşitli düzenlemeler yapılmıştır Amerika Birleşik Devletleri’nde uygulanan çocuk koruma sistemine göre ciddi risk seviyesinde bulunan çocuk ve ailelere yönelik harcamaların yıllık tutarı 35.000 dolar olarak hesaplanmıştır (U.S Child and Family Department, 2008).

İngiltere, Batı Avrupa çocuk sistemini anlamak için incelenmesi gereken bir ülkedir. İngiltere’de 1868 yılında çıkarılan Yoksullar Yasası (Poor Law) çocuk hizmetlerinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. 1889 yılındaysa yeni bir yasa çıkartılarak çocuk istismarı önlenmeye çalışılmış; bu tür durumlarda devletin olaya müdahale edebileceği belirtilmiştir. Çocuk mahkemeleri 1908 kurulmuştur. Aynı yılda çıkarılan yasalarla ensest ilişkilerin nasıl değerlendirileceği hususu karara bağlanmış ve evlat edinilmesi için gerekli hukuki alt yapı oluşturulmuştur. 1933 yılında çıkarılan “Çocuk ve Gençler Yasası’’ aracılığıyla “çocuğun yararı’’ kavramı ilk kez gündem konusu olmuş; “çocuğun korunması’’ için çocuk mahkemelerinin faaliyet kapsamının genişletilmesi uygun görülmüştür. II. Dünya Savaşı nedeniyle İngiltere’de her sosyal alanda önemli değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda 1944’te Eğitim Kanunu, 1945’te Ailelere Yardım Kanunu (Family Allowance Act), 1948’te ise Milli Yardım Kanunu (National Assistance Act) yürürlüğe konulmuştur. 1948’te çıkartılan “Çocuk Yasası (Children Act)’’ aracılığıyla parçalanmış ailelerde çocukların çok büyük zarar gördüğünden hareketle aile yapısının desteklenmesi hedeflenmiştir. “Çocuk Şubeleri’’ ve “Çocuk Komiteleri’’ bünyesinde, “İlk Müracaat Merkezleri (Reception Home)’’ kurulmuş; bu kurumlar çocukların gereksinimlerinin doğru olarak tespit edilmesi için çalışmıştır. Kayıtlarda 1960 yılında, İngiltere çocuk koruma sistemindeki hizmet verdiği kişi sayısı 61.729 olarak tespit edilmiştir. 1963 yılı istatistikleri incelendiğinde, Londra’da doğan her 10 çocuktan birinin evlilik dışı olduğu görülmektedir (Gökçe, 1971: 47).

1969 tarihli “Çocuk ve Gençler Yasası” İngiltere’deki çocuk refahı sisteminin seviye atlamasında önemli bir basamak oluşturmuştur (Uluğtekin, 2004). 1970’de çıkarılan “Yerel Yönetimler Sosyal Hizmet Yasası” ile çocuklarla ilgili tüm hizmetler birleştirilmiştir. 1989 tarihli “Çocuk Yasası”, tüm çocuklara gerek istismar gerekse ihmalden korunma hakkı sağlamaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi temel alınarak 1995’te çocuk yasasına üç ana ilke eklenmesi uygun görülmüş; çocuk refahının temin edilmesi, çocukların her türlü ayrımcılıktan korunması ve çocuğun düşüncelerine önem gösterilmesi ilkeleri benimsenmiştir. İlk çocuk bakanı olarak 2003’te görev alan Margaret Hodge önderliğinde çocukların sosyal, sağlık ve eğitim alanlarındaki görüşlerinin elektronik ortamda değerlendirilmesi kararlaştırılmış; toplanan veriler ışığında hizmet verilmesi amaçlanmıştır. Yirmibirinci yüzyılın başında İngiltere’deki çocuk refahı çalışmaları politika bazında önemli oranda değişmeye başlamış; çocuk haklarına daha geniş perspektiften bakılması uygun görülmüştür. Bu değişimin ana sebebi ve uzun bir süre çocuk ve ebeveynlerin ihtiyaçlarının tespit edilmesidir (U.S. Department of Health and Human Services, 2000).

“Çocuk sorunu üzerine yeniden odaklanma” şeklinde de adlandırılan bu dönem sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarının sonucu olarak kabul edilmektedir. Holland, çocuk ve aile değerlendirme kapsamında çalışmalar yapan bir araştırmacıdır ve 1997-2001 tarihleri arasında “Hillside Aile Merkezi” ve “Kent Çocuk Koruma Servisi” ile bu bölgede ciddi araştırmalar yaparak elde ettiği verileri çocuk mahkemesine ulaştırmıştır. Batı Avrupa’da bulunan yüksek refah seviyesine sahip ülkelerde zaman sonra çocuk koruma sisteminde toplum temelli bakım ve koruma önlemleri ön plana çıkmıştır. Bu gelişmenin ana sebebi, sosyal çalışma alanlara gösterilen ilginin artması ve sosyal, ekonomik, kültürel gelişmelerdir. İngiltere’de sosyal hizmetlerle ilgili kamusal hizmetlerde 100 binden fazla işçinin çalışması gösterilen ilginin ne kadar büyük olduğunu gözler önüne sermektedir (U.S. Department of Health and Human Services, 2000).

Sanayi devrimini takip eden süreçte sosyal ekonomik ve teknolojik alanlarda önemli gelişmeler yaşanmaya başlamış; bu gelişmeler, batı Avrupa ülkelerinin korunmaya ihtiyacı olan çocukları yetimhaneden uzak tutarak aileyi esas alan sosyal hizmet politikaları geliştirmesine yol açmıştır. Türkiye’de sosyal hizmet çalışmalarının

Avrupa'nın gelişmiş ülkelerine kıyasla geride olmasının sebebi devlet tarafından çocuk hizmetlerine yönelik ayrılan bütçenin az olmasıdır. Çocuk koruma sistemleri, çocukların gereksinimlerinin karşılanması için yürütülen plan, uygulama ve programlarının bütününden oluşmaktadır. 1924 yılında Mustafa Kemal Atatürk Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'ne imza atmasıyla başlayan çocuk refahı projesi süreci, II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle kesintiye uğramış, uluslararası bağlamda yürütülen çocuk hakları projeleri II. Dünya Savaşı'nın sonrasında kurulan Birleşmiş Milletler (BM) kurumunun önderliğinde devam ettirilmiştir. 1959 senesinde BM Genel Kurulunda kabul edilen "Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi", "Dünyadaki çocuklara asgari bir özen gösterilmelidir" prensibini benimsemiştir. "Dünya Çocuk Yılı" (1947) ile beraber başlatılan çalışmalar, 20 Kasım 1989'te Çocuk Hakları Sistemi'nin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmesiyle sona ermiştir. ÇHS'nin 3. madde 1. bendinde; "çocuğu alâkadar eden tüm faaliyetlerde, 'çocuğun yararı' temel düşüncedir" ibaresi yer almaktadır. Bu sözleşmede, tüm çocukların ahlaksal, zihinsel, bedensel ve ruhsal bakımdan gelişmesine olanak sağlayacak asgarî bir yaşam seviyesine sahip olmaya hakkı olduğu belirtilmektedir (Çocuk Hakları Sözleşmesi,1989: 27/1). Çocuğun gelişimine olanak tanıyacak bu sorumluluklar, öncelikle çocuğun ebeveynine ya da bakımını üstlenen başka kişilere aittir.

Tüm toplumlar, çocuklarının sağlıklı ve iyi olarak yetişebilmesi için gerekli olan toplum, aile ve çevre koşullarının temin edilmesini öngörür. Fakat bütün toplumlarda sayıları sınırlı da olsa dezavantajlı koşullarda yetişmek zorunda olan pek çok çocuk vardır. Toplum sistemi, aldığı önlemlerle bu olumsuz koşulları ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. ÇHS, çocuk haklarının uluslararası düzlemde güvence altına alınması için atılmış önemli bir adımdır. Bu sözleşmeyi onaylayan ülkelerde çocuk koruma sistemleri, kurumun felsefesine aykırı olmayacak şekilde "çocuğun yüksek yararını" esas alarak düzenlenmektedir. Modern çağdaki gelişmelerin sonucu olarak doğan ÇHS, 20. yüzyılın ikinci yarısında ülkeler tarafından onaylanmıştır. Gelişmiş çocuk koruma sistemlerinin tamamında "çocukluk" dönemi üzerine odaklanılması gereken önemli bir dönem olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla çocukların büyüdüklerinde sağlıklı birer toplum üyesi hâline gelebilmeleri için devlet kurumunun yanı sıra aile kurumuna da büyük işler düşmektedir. Modern toplumların neredeyse tamamında bütün çocuk ve ailelerin iyilik hâlini desteklemek için çeşitli düzenlemeler

oluşturulmakta; bu şekilde ülkelerde sosyal refah ortamı tesis edilmeye çalışılmaktadır. Sosyal refaha gerçek anlamda özen gösterilen bu ülkelerde yürütülen tüm çalışmalar ÇHS'nin prensiplerine uygun şekilde tamamlanmaktadır. Dolayısıyla yürürlüğe konulduğunda sıkıntı çıkarılabilecek plan ve politikalar, ailelerin gereksinimleri dikkate alındığı için önceden önlenebilmektedir. Bu durum ailelerin refah kalitesini ve direncini artırmakta; çocukların faydası için pek çok yeni tasarının düzenlenmesine zemin hazırlamaktadır. Görüldüğü üzere çocuk koruma sisteminin özünde ailenin ve çocuğun haklarının düzenlenerek güçlendirilmesi düşüncesi yatmaktadır. Çalışmanın bu kısmında Türkiye'deki Çocuk Koruma Sistemi düşüncesinin tarihsel perspektif içerisinde incelenmesi gerekmektedir.

3.4. Çocuk Koruma Sisteminin Türkiye'de Gelişimi

Tarih kopmaz bir bütün olarak ele alınması gereken bir kavramdır; dolayısıyla, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki gelişmelere bakmadan önce, Osmanlı İmparatorluğu'nda korunmaya ihtiyacı olan çocuk ve sosyal koruma olgusuna nasıl yaklaşıldığına göz atmak faydalı olacaktır. Daha önce de üzerinde durulduğu üzere, çocukluğun özel bir dönem olduğu inancı 1700'lü yılları takip eden süreçte ortaya çıkmaya başlanmıştır. Dolayısıyla, Osmanlı İmparatorluğu'nda da diğer ülkelerdeki gibi sadece çocukları esas alan tam teşekküllü bir sistemin olmadığı ortadadır. Osmanlı'da sosyal refahı artırmaya yönelik tüm plan, politika ve uygulamalar çok uzun bir süre boyunca başkentler, yerel vakıflar ve yardımlaşma sandıkları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Vakıflar, Osmanlı Devleti'nde sosyal refah uygulamalarının yürütüldüğü ilk kurum olarak önem kazanmaktadır; bu kurum aracılığıyla özellikle yoksul ve yetim çocuklar için İslâm dininin gerektirdiği şekilde yardım edilmiştir. (Özbek, 2002: 10)'e göre; "Osmanlı'dan Cumhuriyete kadarki dönemde çocukların korunmasına yönelik çalışmalar, modern anlamda sosyal devlet anlayışının bir sonucu olarak değil; padişahların kendi iktidarlarını koruyup güvence alma ihtiyaçlarının bir sonucudur. Bu devirde devletin sosyal alana etki etme imkânı kısıtlı olduğu için cemaat, köy, mahalle dayanışmaları ve kan bağı ilişkileri ekseninde ortaya çıkan dayanışma örgütleri refah sisteminin birer parçasıdır. Osmanlı'da İstanbul, Bursa, Edirne gibi illerde vakıf gelirleriyle finanse edilen sosyal elit kesimin girişimleriyle kurulmuş pek çok sosyal kurumun varlığı herkesçe bilinmektedir". Genel güvenliğin tesis edilmesi Osmanlı Devleti'nde en çok üzerinde durulan konulardan biridir. Bu

bağlamda vatandaşların koruma altına alınması sorunu, yardımlaşma vakıflarının ve yerel destek sistemlerinin görevleri arasına eklenmiştir. “Besleme” denilen kimsesiz kız çocuklarının yetiştirilmesi geleneği Osmanlı toplumsal yapısının duyarlık bakımından gelişmiş seviyede olduğunu göstermektedir. Tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı Devleti de 19. asırdan itibaren sosyal olaylarla daha ilgili olmaya başlamıştır. Nitekim II. Mahmut’la beraber; eğitim-öğretimin yaygınlaştırılması, dul ve yetimlerin maaşlarının düzenlenmesi, kamu sağlığı hizmetleri, eğitim-öğretimin yaygınlaştırılması, yetim çocuklara yönelik vasilik düzenlemeleri devletin ilgilendiği konular arasına girmiştir. Osmanlı’nın üst sınıfı bu devirde, başta Fransa olmak üzere tüm Avrupa’dan etkilenmiştir. Tanzimat’ın ortaya çıkmasında bunun önemi büyüktür (Okay, 1999). Bununla birlikte 19. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı’da, çocukları esas alan bazı kurumların ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu kurumlara örnek olarak, Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından 1868’de kurulan “ıslahhaneler” ve 1872 yılında çocukları esas alan sosyal hizmetleri işletmek amacıyla kurulan “Darüşşafaka”, gösterilebilir. 1896’de kurulan “Darülaceze” yardıma muhtaç kimselerin başvurduğu önemli kurumlardan biri olmuştur. 1909’da II. Abdülhamit devrinde kurulan ancak sonraki süreçte kapatılan “Darülhayr-i Ali” aracılığıyla kimsesiz çocukların barınma ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır (Okay, 1999).

1920’li yıllara gelindiğinde, “Islahhaneler” ve sadece yoksul ve kimsesiz çocukları eğitmek ve korumak maksadıyla kurulan darüleytamlar ön plana çıkmaktadır (Uluğtekin, 2004). 1917 yılında toplam 65 darüleytam olduğu ve burada yaklaşık 11 bin çocuğa hizmet verildiği bilinmektedir; ancak daha sonra maddi yetersizlikler nedeniyle darüleytamlar kapatılmıştır. Çocukları korumak amacıyla kurulan bir başka kurumsa Himaye-i Etfal Cemiyeti’dir. Ancak bu cemiyetin ne zaman kurulduğu hususu tartışmalıdır. Birçok makalede kuruluş tarihi olarak 1921 yılı gösterilmektedir. Fakat, Okay (1999)’a göre cemiyetin 1917 yılında kurulduğuna ilişkin kaynaklar bulunmaktadır. Gerek Kurtuluş Savaşı gerekse Balkan Savaşı, pek çok çocuğun yetim kalmasına sebebiyet vermiştir. Mustafa Kemal Atatürk, 30 Haziran 1921 tarihinde, bu sorunu çözmek amacıyla, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu’nun temellerini oluşturan Himaye-i Etfal Cemiyetini kurdurmuştur. Bu çalışmada, Himaye-i Etfal Cemiyeti’nin 1917 yılında kurulduğu ve heyet hakkındaki asıl önemli gelişmelerin Atatürk’ün aracılığıyla 1921 yılında gerçekleştiği benimsenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti’nde çocuğun koruma altına alınmasına

ilişkin ilk esaslı hükümler, 17 Şubat 1926 tarihinde yürürlüğe konulan Türk Medeni Kanunu'nda yer almaktadır. TMK'nın 241-320. maddelerinde nesebin tarifiyle, anne çocuğa karşı mükellefiyetleri, evlat edinme, velayet, çocuk malları, nesebi sahih olmayan çocukların durumu refah müesseseleriyle ilgili hükümler bulunmaktadır (Gökçe, 1971). Bu kanun esas alınarak 1928 yılında, Dahiliye Vekaleti aracılığıyla, "işçi, öksüz ve kimsesiz çocukların barınması" adına tüm illerde "Barınma Evleri" kurulması karara bağlanmıştır (Uluğtekin, 2001: 10). 1930'da yürürlüğe konulan 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'ndan sonra, 1949'da 5387 sayılı kanun; 1957'de 6972 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun" yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler sonrasında, korunmaya ihtiyacı olan ve kimsesiz çocukların bakımı hususunda mahalli idarelere yetki verilmiş; böylelikle 5387 sayılı yasayı daha işlevsel hâle getirmek amaçlanmıştır. Sosyal hizmetler kapsamında Türkiye Cumhuriyeti'ndeki ilk düzenleme, 23 Mayıs 1949 tarihinde yürürlüğe konulan 5387 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun"dur. Bu kanunla, "ahlak, ruh ve beden bakımından gelişimleri risk altında olan; ebeveynlerinden biri ya da hiçbiri belli olmayan ve Türk Medenî Kanunu hükümleri uyarınca, haklarında korunma kararı alınması zorunlu görülen çocukların" korunması amacı güdülmüştür. Çocuğa ilişkin verilen hizmetlerin ilk defa kurumsal olarak ele alınmasını hedeflemesi bakımından bu yasanın önemi çok büyüktür. 1960'lı yıllarla beraber Türkiye'de, sosyal alanları düzenlemeye yönelik düzenlemeler büyük bir ivme kazanmıştır. 1960-1970 yılları arasındaki 10 senelik dönem uzmanlar tarafından "sosyal devletin gelişme dönemi" olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde, sosyal güvenlikle alâkalı dikkate değer gelişmeler meydana gelmiş ve işsizlik sigortası, istihdam, bakım sigortası, gibi önemli alanlarda çeşitli kurumlar hizmet vermeye başlamıştır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bu dönemde toplumun refah seviyesi yükselmiştir. Dünyadaki önemli gelişmelerden etkilenen Türkiye'de, 1961 Anayasası'nı yürürlüğe konulmuştur. 1961 Anayasası'nı takip eden süreçte, aile ve çocuğa ilişkin ifadeler 43. maddede, "kadınlar, gençler, çocuklar özel olarak korunur" ibaresi ile yer almıştır. 1960'larda Çocuk Esirgeme Kurumu (ÇEK)'nin faaliyetlerini olumlu yönde etkileyecek ve çocuğun korunmasına ilişkin örgütsel ve yasal yapıyı doğru bir hâle dönüştürecek çeşitli önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Bu gelişmelerden en önemlileri 1959 yılında Sosyal Hizmetler Enstitüsü'nün, 1961 yılındaysa Sosyal Hizmetler Akademisi'nin kurulmasıdır. 1963 yılında da 225 sayılı Kanun ile SSBY merkez teşkilatı bünyesinde faaliyet göstermek

üzere Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuş; bu kurum 20 yıl boyunca yürürlükte kalmış ve neticede 1983'te kurulacak olan SHÇEK'in alt yapısını oluşturmuştur. Bu durum "sosyal çalışma" bakımından Türkiye'de ilk defa profesyonel çalışmalar yapılmaya başlandığını göstermektedir. Bununla birlikte 1949 ve 1957 yıllarında korunmaya ihtiyacı olan çocukların sorunları için yürürlüğe konulan yasaların bir süre sonra herkesi kapsayacak şekilde tasarlanmadığı ortaya çıkmış; 1979'te "Çocuk Mahkemeleri Kanunu" kabul edilmiş, ancak mahkemeler fiili olarak yalnızca iki ilde kurulmuştur. Bu gelişmeler bir sivil toplum örgütü olan ÇEK'in, çocuk sorunu konusundaki ağırlığının kaybolmasına yol açmıştır. Neticede, 51 No'lu Milli Güvenlik Kararı ile bu kurum lağvedilmiştir. Geline nokta 1983'te sosyal hizmet kurumlarının bütünleştirilmesine gerek duyulmuş, 2828 sayılı SHÇEK Kanunu ile bu yönde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. SHÇEK kanunuyla, birbiriyle etkileşim hâlinde olmayan çocuk kurumları olabildiğince bütünleştirmek hedeflenmiştir. Uluğtekin (2001: 7-19); bu kanunun ne kadar önemli olduğunun üzerinde durmakla birlikte, yasaya ilişkin eleştirilerini, "çocuğa ve aileye topyekûn destek olmayı hedefleyen yaygın örgütlenme ve politika biçimine sahip olmadığı" şeklinde belirtmiştir. 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda bulunan 41, 58, 60, 61 ve 65. maddeler incelendiğinde genel itibariyle aile kurumunun spesifik olaraksa çocuğun korunmasını ifade eden hükümler olduğu görülmektedir. Çocuk kavramı 1982 tarihli Anayasada aile kurumuyla beraber değerlendirilmiş; ailenin ve çocuğun devlet koruması altında olduğu vurgulanmıştır (Kontaş, 1992). Anayasanın 2. maddesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşlarının gereksinimlerinin giderilmesi, onların insan onuruna aykırı olmayacak şekilde yaşamlarını sürdürebilmesi ve eşitsizliklerin olabildiğince ortadan kaldırılması gibi hususlarda yükümlü olduğunu gözler önüne sermektedir. Anayasanın "Ailenin Korunması" başlıklı 41. maddesi uyarınca; "Aile kurumu, Türk toplumunun temelini oluşturur ve devlet, ailenin refah ve huzuruyla özellikle çocuk ve annelerin korunması için gereken önlemleri alarak, örgütler kurar". Anayasanın 61. maddesinde ise sosyal güvenlik hakkı düzenlenmiş ve şunlar ifade edilmiştir: "Devlet, korunmaya ihtiyacı olan çocukların topluma kazandırılması için her türlü önlemi alır ve bu amaçla gerekli örgütü ve tesisleri kurar ya da kurdurur". Türkiye'de planlı kalkınma dönemi 1961 Anayasası sonrasında başlamıştır.

Gelişmekte olan diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de politika bakımından çocuk koruma sistemine ilişkin işlevsel çalışmalar yürütülemedi. Bu alana ayrılan kaynaklar sınırlı olduğundan sadece çocuk koruma sistemde açık şekilde görülen durumlar için çalışmalar yürütülmektedir. 21. Yüzyılın başlarında bile bütün çocukların gereksinimlerinin belirlenmesi ve giderilmesine ilişkin bütüncül bir çalışma yapılmamaktadır. Bir dönem SHÇEK Kanununu, Çocuk Hakları Sistemi’yle uyuştur hâle getirmek için bazı düzenlemelere gerek duyulmuştur. 30.05.1997 tarihinde, yasanın 9. madde b bendinin, şu şekilde (KHK-572/8 md.) değiştirilmesi buna bir örnektir: “öncelikle çocuğun aile içinde desteklenmesi ve yetiştirilmesi amacıyla ailenin sosyal, eğitim ve danışmanlık hususlarında güçlendirilmesi” kurumun görevleri içerisinde değerlendirilerek sonraki zamanlarda bu hususa şöyle yaklaşılmaktadır (SHÇEK, 2008): “Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde belirtildiği üzere, bütün çocuklar, yaşamlarını bir aile yanında sürdürme hakkına sahiptir. Çünkü herhangi bir çocuk en iyi, sağlıklı bir aile ortamında korunur. Çocuğun toplumda yaşamını iyi bir şekilde sürdürebilmesi ve sosyal becerilerini edinebilmesi için en iyi kuruluşlar bile yetersiz kalmaktadır”. Bu kurum bünyesinde, 12 yaşını aşmamış çocuklar için “çocuk yuvaları”, 13-18 yaşları arasındaki çocuklar içinse “yetiştirme yurtları” faaliyet göstermektedir. 1997 yılında 572 sayılı KHK ile SHÇEK kanununa “çocuk ve gençlik merkezleri (ÇOGEM)” eklenmiş olup, 2014 yılında 6518 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile çocuk ve gençlik merkezleri, çocuk destek merkezleri olarak değiştirilmiştir. Bu ilaveyle, suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütülerek çocukların rehabilitasyonlarını ve topluma kazandırılmalarını sağlamak hedeflenmektedir. 7 Temmuz 2005’deyse yeni bir ilâveyle kanuna eklenen “sevgi evleri” ve “çocuk evi” projeleriyle en fazla 6-8 çocuğun barındığı bakım merkezleri kurulmuş ve bu evlerde sağlıklı bir aile ortamı yakalanmaya çalışılmıştır (SHÇEK, 2008):

ÇKS’deki mevcut uygulamalar kapsamında, gerektiği durumlarda (ihbar, haber vb.) il sosyal hizmetler müdürlüklerinde çalışan sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla

çocuk ve ailesi hakkında bilgi toplanmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının çocuğun kötü muamele gördüğünü ve bakım altına alınmasını tespit etmesi hâlinde, bir dosya oluşturularak yetkili ve görevli mahkemeye ivedilikle ulaştırılmaktadır.

Oysa uygulama dikkatle incelendiğinde, sosyal hizmet uzmanları sayısındaki yetersizlikler sebebiyle, kurum bakımı tedbirinin kolaylıkla uygulandığı ve değerlendirme aşamasının ayrıntılı şekilde değerlendirilemediği görülmektedir. Yukarıda üzerinde durulan çağdaş uygulamaları yürütmekle Sosyal Hizmet Merkezleri görevlidir. “Aile Danışma Merkezi” ve “Toplum Merkezleri” bilindiği gibi yasalar doğrultusunda önleyici ve koruyucu politikaları uygulamakla sorumludur; bu merkezlerde yürütülen çalışmalarda aile kurumuna ilişkin sosyal çalışma sorunları değerlendirilmektedir.

09/02/2013 tarih ve 28554 sayılı Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği yürürlüğe girmiş olup; bu yönetmelik ile Toplum Merkezleri'nin kapatılmasına, Sosyal Hizmet Merkezleri'nin hizmete girmesine karar verilmiştir (Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği, 2013).

7/10/2007 tarihli ve 26666 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği ile 11/7/2000 tarihli ve 24106 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Toplum Merkezleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır (Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği, 2013/32).

Yasada bulunan Sosyal Hizmet Merkezleri'nin hizmetleri şu şekilde belirtilmektedir:

İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde

sunulmasından ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını ifade eder (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983/3).

Sözü edilen kişi ve ailelerin toplumda yaşanan hızlı değişimler, kentleşme oranındaki artış, göçlerin yol açtığı değişimler gibi nedenlerle yaşadıkları sorunlar bu merkezlerin temel görev alanını oluşturmaktadır. Toplum merkezlerinin hizmet sunmak üzere hedeflediği kitle bahsedildiği gibi kentleşme hızının artması gibi nedenlerle dezavantajlı olarak değerlendirilebilecek olan bölgelerde yaşayan bireyler ve aileler; yoksulluktan etkilenenler ve öncelikle kadınlar, çocuklar ve gençlerdir. Bu kişilerin öncelikli olarak ifade edilmesinin nedeni, toplumda önemli etki yaratabilecek grupların bu kişilerden oluşmasıdır. Özellikle gençlerin her anlamda daha nitelikli kişiler haline getirilmesi, toplum refahını sağlamak için büyük önem taşımaktadır. Nüfusun hızla arttığı bölgelerde genç nüfusun daha yoğun hâle gelmesi; bu bölgeleri daha da öncelikli hâle getirmiştir. Bahsedilen dezavantajlı bölgelerde yaşayan, yoksulluk çeken kişiler ve özellikle çocuklar risk altında olduğundan toplum merkezlerinde ilk önceliğine sahiptir. Bu noktada bu çocukların annelerine hizmet götürmek; direkt olarak çocuklara da verim sağlayacaktır.

3.5. Türk Hukukunda Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk Kavramı

“Korunmaya ihtiyacı olan çocuk” kavramının hukuksal boyutu, genellikle Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) tarafından belirtilmekle birlikte, her tanım gibi bu tanım da tarih boyunca genişleyerek yeni anlamlar kazanmıştır. Korunmaya ihtiyacı olan çocuk, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde, “zarar görme riski bulunan ya da zarar görmüş çocuk” şeklinde tanımlanmaktadır. Sözleşmede yer alan ibarelere göre;

- Cinsel, duygusal, fiziksel istismarla kötü muamele olarak kabul edilecek her davranış

- Zihinsel sağlığın bozulması

- Kişisel bütünlüğün tahrip olması

- Entelektüel gelişmemin durması gibi çocuğun maruz kalacağı birçok hasarı kapsamaktadır.

Çocuğun aşağıda verilen özellikleri, onun “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” kapsamında değerlendirilebilmesi için önemlidir:

- Bakımını üstlenecek kimsesi olmamak,

- Terk edilmek

- Ana-babası ya da bakımını üstlenen kişi tarafından zapt edilemeyecek kadar anti sosyal davranışlar sergilemek

- Sokaklarda yaşamak, dilenmek ya da çalışmak

- Madde bağımlılığı dolasıyla tedaviye ihtiyaç duymak

- İstismara uğramış olmak veyahut uğrayabileceği bir ortamda bulunmak

- Fiziksel ya da psikolojik bakımdan ebeveynleri tarafından ihmal edilmek

- Küçük yaşta başka bir aileni reisi durumunda olmak

- İşçi olarak çalıştırılmak (Children in Need of Care and Protection, 2016)

- Suç işlemeye eğilimli olmak veya işlemek

- Ailesi yoksul olmak

- AIDS olmak ya da AIDS nedeniyle ailesini kaybetmiş olmak

- İşlevsiz bir aileye sahip olmak (Carter, 2015: 1).

Yukarıda belirtilen durumlardan biri ya da birkaçından muzdarip olan herhangi bir çocuk, ÇHS yasaları kapsamında; yardım, rehabilitasyon; toplumla birleşme ve korunma haklarına sahip olmakla beraber, bu ihtiyaçları karşılamakla mükellef olan kurum devletin ta kendisidir. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara değinirken iki önemli özellik olmazsa olmazdır: İlk özellikteki çocuklar,

a) akademik, davranışsal, duygusal ve sosyal alanlarda sıkıntılar yaşayanlar; ikinci özellikteki çocuklarsa

b) ebeveynleri görevlerini yerine getirmediği için psikiyatrik sorunlardan muzdarip olan çocuklardır.

Medeni Kanun, Çocuk Hakları Sistemi ve Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) Türk hukukunda, korunmaya ihtiyaç duyan çocukların haklarının düzenlendiği yasa ve sistemlerdir. Kolluk kuvvetleri, mahalli mülki amirler, muhtarlar, sağlık kurum ve kuruluşları, zabıta ve belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve kolluk kuvvetleri herhangi bir çocuğun koruma altına alınması sürecini başlatabileceği gibi ailenin kendisi de böyle bir talepte bulunabilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde Türkiye’de “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Korunmaya ihtiyacı olan çocuk 1949 tarih, 5387 sayılı ve 1957 tarih, 6972 sayılı kanunlarda; “ebeveynleri tarafından terk edilen ya da ebeveyne sahip olmayan, ebeveynleri tarafından terk edilmişken yasa dışı işler yapmaya zorlanan ya da gerek uyuşturucu madde bağımlılığı gerekse alkolizm tehlikesi altında bulunan çocuk” şeklinde; Sosyal Hizmetler Kanunu’nda, “beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; 1. Ana veya babasız, ana ve babasız, 2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, 3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen, 4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen, çocuğu” şeklinde tanımlanmaktadır. 2005 tarihli Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)’nda ise korunmaya ihtiyaç duyan çocuk; “ihmal ya da istismar edilen, kişisel güvenliği ve gelişimi tehlike altında bulunan suç mağduru konumunda bulunan reşit olmayan kimse” şeklinde ifade edilmektedir. Çocuğun yetiştirilmesiyle ilgili sorumluluklar, 27.01.1995 tarihli Anayasa’nın 90. maddesi uyarınca, ebeveynlere aittir (Usta, 2012: 168).

Sözleşmenin 20. maddesinde, ailesinden veya aile ortamından zarar görme ihtimali olan veya kısa ya da uzun süreli olarak aile ortamından yoksun kalan veya aile ortamında kalırsa zarara uğrayacağı saptanan çocukların devletten yardım ve koruma talep etme hakkı olduğuna dair ifadeler bulunmaktadır (Akyüz, 1991: 266). Devlet,

çocuğun erişkin olana kadarki ihtiyaçlarını giderebilmesi için aileye yardım etmek zorundadır (Usta, 2012: 168). Ayrıca, çocuk, ailesiyle birlikte yaşamasına rağmen herhangi bir zarar görme ihtimali taşıyorsa, devlet çocuğu gerektiği takdirde koruma altına alabilir. Türk Medenî Kanunu'nun 346. maddesine göre, çocuğun gelişiminin duraksaması ve ailesinin buna müdahale edememesi durumunda, hâkim vereceği kararla, çocuğu devletin sorumluluğu altına alabilir. Türk Medenî Kanunu'nun 347. maddesine göre ise hâkim, "çocuğun gerek manen yalnız bırakılması gerekse kişisel gelişiminin durması durumunda, çocuğu ailesinin sorumluluğundan alarak herhangi bir devlet kurumuna ya da koruyucu aileye verebilir. Ayrıca, çocuğun vaziyetinin ailesinin katlanamayacağı kadar kötü derecede olması durumunda da ebeveynlerinin isteği doğrultusunda çocuk devletin himayesi altına alınabilir (Usta, 2012: 169)". Çocuğun öz anne-babasıyla yaşaması, ÇHS'nin temel prensibidir. Bu nedenle çocuk öncelikle ailesinden koparılmaksızın korunmaya çalışılmaktadır. Dolayısıyla böyle bir yola başvurmamak için devlet; talimat nafaka, eğitim, ihtar, sağlık, danışmanlık, gibi alanlarda tedbirler almakta; çeşitli yardımlar yapmaktadır. Çocuğun içerisinde bulunduğu durum ve uğradığı istismarın derecesi devletin uygulayacağı yaptırımın belirlenmesinde yegâne ölçüttür. Medeni Kanun'un 347. maddesine göre, bu tedbirlerin başarılı olmaması durumunda, çocuk ailesinden alınabilir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri, hakkında yerleştirme kararı ve bakım önlemleri alınmış çocukların belirlenmesinde en önemli kurumdur. Bu kurum, gerek görmesi durumunda, çocuğu, koruyucu bir ailenin ya da kendisine uygun bir yuva, yurt ve benzeri kurumun yanına yerleştirebilir (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). ÇHS'ye göre, çocuğun yerleştirileceği kurumun tespit edilmesi aşamasında çocuk, istemesi durumunda ailesiyle görüşebilmelidir. Çocuk, koruma altına alındığı andan itibaren, ailesinden fiilen ayrılmış olur ve eğitim, bakım gibi gereksinimleri tamamen devlet tarafından karşılanır. Ailesinin çocuk üzerinde o vakitten sonra hiçbir yasal hakkı yoktur (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989).

3.6. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Modeller

3.6.1. Koruyucu Aile

Koruyucu aileler, öz ailesince bakılıp korunamamış; dolayısıyla devlet tarafından sahiplenilmiş bununla birlikte, özel sebeplerden ötürü evlatlık olarak verilmesi mümkün olmayan çocuklar için tasarlanmıştır. Çocuğa bakan koruyucu aileye devlet tarafından her ay düzenli olarak maddî yardım yapılmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde yaygınlık gösteren bu sistemde evlatlık uygulamasından farklı şekilde koruyucu aileyle çocuk arasında soybağı oluşması mümkün değildir (Doğru, Saltalı, & Budak, 2015: 243).

3.6.2. İnfomal Bakım

Daha çok geleneksel toplumlarda varlık gösteren infomal bakım; koruma altındaki çocuğa yakın çevresi (komşu, akraba, arkadaş) tarafından bakılmasıdır. Bu yöntem, son yıllarda gelişmiş ülkelerde de yaygınlaşmaktadır. İnfomal bakım, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında yasallaştırılmıştır (Doğru, Saltalı, & Budak, 2015: 267).

3.6.3. Evlat Edinme

Çocuk evlat edinmesinde herhangi bir engel bulunmayan bir aileyle, evlat edinilmesi önünde hiçbir engel bulunmayan çocuk arasında hukuksal bağ oluşturulmasına “evlat edinme” denir (Evlat Edinme Hizmeti, 2016). Çocuk, bu yöntemle evlat edinildiği ailenin soyadını almakla birlikte, ailenin mirasında da pay sahibi olur.

3.6.4. Kurum Bakımı

Gönüllü kişi, kuruluş ya da devlet tarafından yardıma ihtiyaç duyan her türden insana (engelli, yaşlı, çocuk, suçlu gibi) verilen yatılı hizmete “kurum bakımı” denir (Lawson, 2002: 253). Bu kurumlar (Milligan, 2007: 78),

- a) hizmet verdikleri ihtiyaç grubu,

b) verdikleri bakım hizmetinin süresi,

c) hizmet verdikleri kişi sayısı,

d) verdikleri bakım türü gibi çeşitli kriterlere göre sınıflandırılabilir.

Çocuklara yönelik koruma bakımı hizmeti veren kurumlar yukarıda verilen kriterlerin bazılarının içerisinde değerlendirilebilir. Bu kurum bakım türünde; eğitim, sağlık ve diğer kişisel alanlarda ihtiyaçları olan çocuğun mevcut ihtiyaçlarının giderilmesi, kan bağının bulunmadığı yaşlılarıyla vakit geçirerek en az bir günlüğüne onlarla aynı ortamda kalması ve ardından koruyucu ailesine teslim edilmesi gerekmektedir (Akyüz, 1991: 447).

3.7. Çocuk Hakları ve Uluslararası Düzenlemeler

3.7.1. Genel Olarak

Temel haklara sahip olan çocuklar, bu haklarının herhangi bir kurum veya kuruluş (öğretmen, polis, kayyım, vesayet organları gibi) tarafından zedelenmemesi için bu haklarının yasal bakımdan koruma altına alınmasını talep edebilirler. Temel haklar, çocuk-ebeveyn ilişkisi üzerinde de (özel hukuk sistemi aracılığıyla) etkili olmaktadır (Gören, 1998: 113). “Tarihsel süreç içerisinde çocuk hakları; çocuğun istismar ve terk edilebilir bir ‘nesne’ kimliğinden sıyrarak çeşitli haklara sahip olan ve saygıyı hak eden bir ‘özne’ kimliğine dönüştürülme serüveni olarak değerlendirilmektedir (Serozan, 2000: 10).”

Çekirdek aileler, Sanayi Devrimi’nin gerçekleşmesinin ardından ortaya çıkan mikro toplum yapılarıdır. Bu aile türünde, ailenin giderlerini karşılamak için sadece anne-babanın çalışması yeterli olmamakta; dolayısıyla, çocuklar iş hayatında boy göstermeye başlamaktadır. Gerek dışlanma gerekse şiddete uğrama yoluyla çocuklar bu dönemde toplumdan soyutlanmışlardır. Çocuklar bu dönemde ayrıca dilenci, canlı organ vericisi, kaçak işçi ve uyuşturucu madde kuryesi olarak da kullanılmışlardır. Devletler, çocuk istismarının göz ardı edilemeyecek kadar artması nedeniyle meseleye el atmak zorunda kalmıştır. Devletler, yürüttükleri çalışmalar sonucunda önce, başta belli yaş aralığındaki çocukların çalıştıkları koşullara yönelik

düzenlemeler getirmiş; ardından, çocukların fuhuş pazarında kullanılmamaları için son derece önemli tedbirler almış; son olarak da ebeveyn velayetinin sınırlandırılması uygun görülmüştür. Geline nokta, çocukların eğitiminin devlet tarafından üstlenilmesi kaçınılmaz olmuştur (Serozan, 2000: 12).

BM Çocuklar Yardım Fonu (UNICEF), BM Genel Kurulu'nun ciddi çalışmalarının sonucunda kurulmuştur (Polat, 2007: 259). 1948 yılında, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi BM Genel Kurulu tarafınca onanmıştır. Çocuk haklarına değinilen İHEB'de; korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla özel olarak ilgilenilmesi ve bakımlarının üstlenilmesi karara bağlanmıştır. Fakat kısa bir süre sonra, İHEB'deki düzenlemelerin yetersiz olduğu kanısına varılarak yeni bir bildirge düzenlenmesi gerekli görülmüştür. 20 Kasım 1959 tarihli BM Genel Kurulu'nda yayımlanan Çocuk Hakları Bildirgesi bu kanının bir sonucudur. Çocuk Hakları Bildirgesi'nde, farklı ya da aynı ırka/cinsiyete sahip olan çocuklar arasında ayrımcılık yapılmaması, çocukların gelişiminin yavaşlamaması için temel ihtiyaçların karşılanması gerektiği, çocuğun gerek doğum öncesinde gerekse doğum sonrasında özel olarak korunmaya ihtiyacı olduğu, tüm çocukların eğitim hakkı olduğu, sosyal güvenlik haklarından istifade etmeleri, doğdukları andan itibaren bir milliyete ve ada sahip olma haklarının bulunduğu ve engelli çocuklara bakım, eğitim ve eğitim alanlarını karşılamak üzere yardım edilmesi gibi kurallar belirtilmiştir. Beijing Kuralları da denilen Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları, BM Çocuk Hakları Bildirgesi'nin yayımlanmasının ardından tasarlanmıştır. Bu çalışmanın ana hatlarının ve sonucunun belirlenmesinde suç işlemiş çocuklar arasında yürütülen çalışmaların payı büyüktür. BM ÇHB, her bakımdan, çocuk haklarının dikkate alınmasında bir dönüm noktası olmuştur (Serozan, 2000: 16). 1990 yılında gelindiğinde, "Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Riyad İlkeleri" de denilen, BM Yönlendirici İlkeleri'nin kabul edildiği görülmektedir. Yine 1990'da "Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin BM Kuralları (Havana Kuralları)" da onanmıştır. 26.01.1996'da imzaya açılan Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ancak dört yıl sonra 2000 yılında yürürlüğe konulabilmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin daha işlevsel hâle getirilmesi için yürürlüğe konan bu anlaşmayı, Türkiye de imzalamıştır. Çocuk haklarına yönelik birçok uluslararası anlaşma daha vardır. Bu anlaşmaların ana hatları kısaca şöyledir: çocukların iş güvenliğinin sağlanması, çocuk ve kadın ticaretin önlenmesi, bakım nafakası

bağlamında uygulanacak olan millî yasaların düzenlenmesi, evlat edinme ilkeleri ve çocuk velayetine yönelik çalışmalar.

3.7.2. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi

İmzaya açıldığı tarihte (26 Ocak 1990) 61 ülke tarafından anında imzalanan ancak 2 Eylül 1990'da yürürlüğe konulan ÇHS'nin Türkiye tarafından onaylanması 4058 sayılı yasa aracılığıyla olmuştur ve bu tarih 09.12.1994'e tekabül etmektedir. Sözleşmenin yürürlüğe girmesiyle 27.01.1995 gün ve 22184 sayılı RG'de yayımlanmasıyla gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti, ÇHS'nin 17, 29 ve 30. maddelerine yönelik çekincelerini belirtmiştir. Bu maddeler, azınlık içerisinde değerlendirilen çocukların kültür, eğitim ve dillerine ilişkin kuralları içermektedir. Çocuk haklarını resmî olarak uluslararası düzleme taşımayı başaran ÇHS, genel itibariyle, herhangi bir ayırım (etnik, dil, ırk, cinsiyet ve benzeri) yapmaksızın 18 yaşını doldurmamış çocukların haklarını düzenlemek için oluşturulmuş bir metindir (Müftüoğlu, 1993: 343).

ÇHS'yi resmî olarak kabul eden devletler; bu sözleşmede yer alan tüm maddelere uymakla mükelleftir; bu bağlamda sözleşmeyi imzalayan devletlerden, ÇHS'yi ülkelerinde güçlendirmek için çeşitli yasalar çıkarmaları ya da mevcut yasaları düzenlemeleri beklenmektedir. Bağımsız bir heyet tarafından oluşturulan Çocuk Hakları Komitesi sözleşmeye taraf olan tüm devletleri incelemektedir. İlki sözleşme imzalandıktan iki yıl sonra olmak üzere, taraf devletler her beş yılda bir düzenli olarak BM Genel Kurulu'na rapor göndermekle yükümlüdür. Ayrıca, ÇHK'da, gerektiği durumlarda taraf devletlerin BM Genel Kurulu'na önerilerini iletilebileceği de vurgulanmıştır. ÇHS bahsi edilen raporların kamuoyuna açık şekilde yayımlanıp dağıtılmasını da istemektedir. Bununla birlikte ÇHS henüz devletler üstü bir makam olarak kabul edilmediği için kamusal alanda yeterince güçlü değildir. ÇHS'nin 2. maddesinde sözleşmeye taraf devletlerin herhangi bir çocuğa sözleşmede yer alan maddelere aykırı bir şekilde davranamayacağı belirtilmektedir. Üçüncü maddesinde, özel ve kamusal yardım kuruluşlarıyla birlikte tüm idari makam ve mahkemelerin her kararında çocukların faydası için hareket etme ilkesine uyması gerektiği vurgulanmaktadır. 12. maddesinde, çocuğun taraf devletlerden herhangi birinde idari veya adli olarak kovuşturmayla tabi tutulması durumunda iç hukuk yasalarının

müsaade ettiği derecede uygun bir kişi ya da temsilci tarafından yüz yüze dinlenilmesi gerektiğine yönelik ifadeler bulunmaktadır. Otuz yedinci maddesinde, sözleşmeyi imzalayan devletlerden aşağıdaki kurallara uyacağı garantisi istenmektedir: hiçbir çocuk, keyfi veya yasa dışı şekilde alıkonamaz, tutuklanamaz ve yargılanamaz, gerektiği takdirde çocuğa ceza verilmesinde dikkate alınacak tek kurum mahkemelerdir; ceza verilen çocuğa yaşına göre davranılacak, aşağılayıcı şekilde muamele edilmeyecektir; on sekiz yaşını doldurmamışken suç işlemiş çocuklara, serbest bırakılma ve idam cezası koşulu bulunmaksızın ömür boyu hapis cezası verilmeyecek, bu, son çare olarak değerlendirilecektir. 40. maddesindeyse, çocukların yargılanması hususunda, sorgulama, hükümlülük, tutuklama ve benzeri durumlara yönelik düzenlemeler getirilmiştir. İthamın yapıldığı andan yargılama öncesi, esnası ve sonrasına dek geçen süreç bu maddenin kapsamı içerisinde yer almaktadır. Buna göre, her çocuk, Ceza Yasa'sına uymaması durumunda bile insancıl muamele görme hakkına sahiptir. Taraf devletlere, bu bağlamda çeşitli yükümlülükler verilmiştir; bu yükümlülükler şu şekilde sıralanabilir: Çocuğun işlediği suç, fiilin gerçekleştiği anda, hiçbir uluslararası kurum ya da kuruluş tarafından "suç" olarak tanımlanmamışsa, çocuğa herhangi bir yaptırım uygulanamaz. Suçla itham edilen çocukların tamamı; yargılanma süreci boyunca masum sayılır, mahkeme önünde adil şekilde yargılanmak için savunma hazırlayıp jüri önünde sunma hakkına sahiptirler (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989).

3.7.3. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi

26.01.1996 tarihinde imzaya açılan fakat 2001'de yürürlüğe konulan Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, ÇHS'de yer alan maddeleri daha işlevsel hâle getirmek amacıyla düzenlenmiştir. Türkiye de bu anlaşmayı imzalayan ülkeler arasındadır. Bu sözleşmede çocuk kavramı açıkça tanımlanmamış ancak, birinci maddede "18 yaşına erişmemiş herkese çocuk denir" şeklinde zımnî bir tanım yapılmıştır (Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 2001).

3.7.4. Beijing Kuralları

Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında BM Asgari Standart Kuralları da denilen Beijing Kuralları, Çin'in başkenti Pekin'de 1984 yılında kabul edilmiş olup; 1985'te Milano'da onaylanmıştır. Beijing Kuralları'nın temel ilkeleri kısaca şu şekilde özetlenebilir: Sözleşmede imzası bulunan devletler, ülkelerindeki çocuklar için yaşam koşullarını iyileştirmeli, onların suçtan uzak bir yaşam sürmesi için gereken tedbirleri almalıdır. Aile kurumu, çocukların yanlış yola sapmaması için desteklenmeli; suç işleyen çocukların insancıl bir şekilde yargılanmasına özen gösterilmelidir. Suç işlemiş çocukları yargılamak üzere onlara has kanunlar kabul edilmeli; onlara yönelik kurum ve kuruluşlar oluşturulmalı, bu kurumlarda çalışacak görevlilerin bilgi seviyesi yükseltilmelidir. Cezaî sorumluluk yaşı, çocuğun işlediği suçun ahlaki ve psikolojik sonuçlarını algılayıp kaldırabilecek kapasitede olup olmadığına göre tespit edilmelidir. Gizliliğe son derece önem verilmeli; çocuğun damgalanmaması için gereken önlemler titizlikle alınmalı; bu bağlamda, herhangi bir suça karışmış çocuğun kimliği hiçbir yerde hiçbir şekilde yayımlanmamalıdır. Çocuk gözaltına alındığı anda ivedilikle ebeveynler haberdar edilmeli; avukatla temsil edilme ve konuşmama hakkı gibi temel haklar sorgulama sürecinin her bölümünde güvence altına alınmalı; çözülebiliyorsa, sorunun mahkemeden önce idari yollarla çözülmesine önem verilmelidir. Çocuğun yasal yaptırıma uğraması karara bağlandığında, "tutuklu" olarak yargılanması son çare olmalı; bu mümkün değilse tutukluluk süresi olabildiğince az olmalıdır. Özel polis birimleri kurularak bu birimlerde görev alacak polisler çocuk psikolojisi hakkında bilgilendirilmelidir (Beijing Kuralları, 1985).

3.7.5. Riyad İlkeleri

BM Genel Kurulu'nda 1990 yılında kabul edilen Riyad İlkeleri, "Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi İçin BM Yönlendirici İlkeleri" olarak da adlandırılmaktadır. Riyad İlkeleri kapsamında şu temel prensipler kabul edilmiştir;

Tüm çocukları güvence altına alan ve ayrıca destek kadrosu kapsamında onlara destek veren hükümler belirlenmeli; çocukların eğitilmesi esas alınmalıdır. Yerel topluluk program ve hizmetleri, çocuk suçluluğunun

önüne geçebilmek için daha işlevsel hâle getirilmeli; bu unsurların yetersiz kalması durumunda, son çare olarak toplumsal denetimin klasik çareleri esas alınmalıdır. Taraf devletler, gençlere ve çocuklara yönelik aşağılayıcı cezalar uygulamamalı; onların refahını artırmayı amaçlayan kanunlar tasarlamalıdır. Çocukların daha adil yargılanması adına uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapılmalı ve çocuklara yönelik özel ceza ve yargı kurumları oluşturulmalıdır (Riyad İlkeleri, 1990).

3.7.6. Havana Kuralları

1990 yılında BM Genel Kurulu'nda kabul edilen Havana Kuralları, "Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin BM Kuralları" olarak da adlandırılmaktadır. Büyük ölçüde diğer belgelerde belirtilen maddeleri kapsayan kararlar alınan Havana Kuralları, temel prensipleri bakımından şu şekilde özetlenebilir: Gerek ulusal gerekse uluslararası düzlemde sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel birçok hakka sahip olan çocukların, özgürlüklerinden mahrum oldukları süreç içerisinde bu haklarının korunmasına özen gösterilmelidir. Cezalandırma süreci, tamamen yasal şekilde ilerlemeli; yetkili makamlar çocukların şahsi haklarının korunması için gerekli tedbirleri almalıdır. Çocuk, başka bir çare yoksa tutuklanmalıdır. Çocuğun tutuklanması uygun görülürse, tutukluluk süresi asgarî şekilde belirlenmelidir. Hükümlü çocuklarla tutuklu çocukların ayrı yerde barınmasına dikkat edilmelidir (Havana Kuralları, 1990).

3.8. Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemine İlişkin Düzenlemeler

Çocuk Hakları Sistemi (ÇHS), Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ve Medeni Kanun'da (MK) belirtilen hükümler Türk hukuk sisteminde, çocuğun korunmasına yönelik tasarlanan kurallar bütünüdür. Bu hükümlere göre; çocuğun korunma altına alınma sürecini gerek çocuğun ailesi gerekse sağlık kurum ve kuruluşları, zabıta, kolluk kuvvetleri, mahalli mülki amirler gibi toplumsal ve siyasal kurumlar başlatabilir (Koca, 2012: 113).

Anayasanın 90. maddesi uyarınca, Çocuk Hakları Sözleşmesi iç hukuk normu olarak kabul edilmektedir. 27.01.1995 tarihinde yürürlüğe giren bu maddeye göre çocuğun

eğitilmesinden ailesi sorumludur (Usta, 2012: 163). Sözleşmedeki 20. madde uyarınca, aile ortamında kalması durumunda zarar göreceğ olan ya da ailesi olmayan çocuklar, devletten yardım isteme hakkına sahiptir (Akyüz, 1991: 266). Devlet, çocuğın talebine olumlu yanıt vermek zorundadır (Usta, 2012: 163). Türk Medeni Kanunu'ndaki 346. maddeye göre, çocuğın menfaatini tehdit eden durumlarda hâkim çocuğın korunmasında söz sahibi olabilir. Aynı kanunun 347. maddesine göre, hâkim ailenin talepleri doğrultusunda çocuğ onlardan ayırabileceğ gibi çocuğın gelişiminin tehdit altında bulunması durumunda da aynı kararı verebilir (Usta, 2012: 165). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri, hakkında yetiştirme ve bakım kararı alınan çocuğa yönelik tedbirler alınmasından sorumlu tutulmuştur.

3.9. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

3.9.1. Kanunun Gerekçesi

Çocuğın yargılanmasına yönelik yürütölen çalışmalar, suç işleyen çocukların tıpkı yetişkinler gibi yargılanıp cezalandırılmasının hiçbir faydasının olmadığını göstermektedir. Uluslararası belgelerde bu duruma sıkça değinilmekle birlikte, suç işleyen çocukların yetişkinler gibi yargılanması durumunda çocuğın riske daha açık bir hâle geldiğ ortaya konulmakta; dolayısıyla, çocukları yargılamaya yönelik özel kurumların oluşturulması gerekliliğ birçok defa vurgulanmaktadır. Bununla birlikte çocuklara has usul, makam ve yasa oluşturulması BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde taraf devletler için zorunlu hâle getirilmiştir. Yasada, çocuğ alâkadar eden tüm işlemlerde çocuğın yararının göz ardı edilmemesi amaç edinilmiştir. Çocuk adalet sisteminde suç işleyen çocuğın içerisinde bulunduğu durum fiilinden ayrı olarak değerlendirilmemektedir. Çocuğa yönelik alınan kararlar, kararın verildiğ andan itibaren takip edilip gerek görülmesi hâlinde düzenlemeler getirilebilmektedir. Çocuk mahkemeleri, çocuğın işlediğ suçu değerlendirirken çocuğın içerisinde bulunduğu durumu göz ardı etmemekten de sorumlu tutulmuştur (Balo, 2005: 119-120).

3.9.2. Kanunun Yapısı

İlk olarak “Çocuk Koruma Yasası” ve “Çocuk Mahkemeleri Yasası” şeklinde düzenlenen yasalar, daha sonra birleştirilmiş ve Çocuk Koruma Yasası adını almıştır. ÇKK, uzun süre tartışılan yargılama sürecinde “çocuk” olarak kabul edilecek kişinin 15 yaşından mı yoksa 18 yaşından mı küçük olması gerektiği hususundaki çelişkilerin giderilmesinde “daha önce ergin olsa bile 18 yaşındaki herkes çocuktur” tanımını kabul ederek büyük rol oynamıştır (Çocuk Koruma Kanunu, 2015: 3/1-a). ÇKK’da çocuklar, “suça sürüklenen çocuk” ve “korunma ihtiyacı olan çocuk” şeklinde iki gruba ayrılmıştır. “İşlediği suçtan dolayı hakkında kovuşturma veya savuşturma kararı alınan çocuk”, “suça sürüklenen çocuk”; şahsi güvenliği tehlikede olan ve kişiliğini doğru şekilde geliştirme imkânına sahip olmayan çocuksa, “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” şeklinde tanımlanmıştır. ÇKK’da çocuk hakkında uygulanacak tedbirler; “koruyucu ve destekleyici tedbirler” ve “güvenlik tedbirleri” olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

3.9.3. Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler ve Tedbirlerin Alınması

Bu kapsamda değerlendirilebilecek tedbirler, genel itibariyle, henüz herhangi bir suça karışmamış çocuklar için düzenlenmiştir. Bununla birlikte, ÇKK’nın 5. maddesi, “tehdit altında bulunan çocuklar için koruyucu ve önleyici tedbirler getirilebileceği” hakkında bilgi vermektedir. Bu önlemler alınırken imkân varsa, çocuğun ailesinin yanında tutulması ilkesi amaç edinilmiş; bu doğrultuda çocuğun ailesinin refahını artırmaya yönelik destekler verileceği belirtilmiştir. Bu destekleyici tedbirler yararlı olmazsa koruyucu destekler verilmeye başlanacağı karara bağlanmıştır. Koruyucu ve destekleyici tedbirler kapsamında şu alanlarda hizmet verileceği vurgulanmıştır: sağlık, danışmanlık, bakım, eğitim ve barınma.

Sağlık tedbiri, Sağlık Bakanlığı aracılığıyla uygulanacaktır ve çocuğun gerek ruhsal gerekse fiziksel bakımdan sağlığının korunmasını, gerekli olduğunda tıbbi rehabilitasyon ve bakımını içermektedir. Danışmanlık tedbiri, ÇKK’nın 45. maddesi uyarınca, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ÇKK ve yerel yönetimler aracılığıyla uygulanacaktır ve çocuğun bakımını üstlenmiş kişinin eğitim ve donanımını artırmaya yöneliktir.

Bakım tedbiri, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı aracılığıyla uygulanacaktır ve çocuğun bakımını üstlenen kişinin görevini yerine getirememesi durumunda, çocuğun yurt, yuva ya da koruyucu aile bakımına verilmesine yöneliktir. Eğitim tedbiri, Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı aracılığıyla uygulanacak olup koruma altındaki çocuğun herhangi bir gündüzlü ya da yatılı öğretim kurumuna devam etmesi ve meslek kursuna yazılmasına yönelik bir tedbirdir. Barınma tedbiri, yerel yönetim, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı aracılığıyla uygulanacak olup hayafı risk taşıyan hamile kadınlara ve yardıma ihtiyaç duyan kişilere yönelik alınan tedbirleri kapsamaktadır. Yasaya göre, barınma tedbiri uygulanması uygun görülen kişilerin talepleri doğrultusunda, yerleştirilecekleri yerin adresi kimseye açıklanmayacaktır. Bununla birlikte mahkeme, çocuğa yukarıda bahsi geçen tedbirlerden ihtiyaç duyduğu kadarını uygulayabilir.

3.9.4. Çocuklara Özgü Güvenlik Tedbirleri

ÇKK'nın 11. maddesi, ceza sorumluluğu olmayan ve suça sürüklenen çocuklar hakkındaki koruyucu ve destekleyici tedbirlere yönelik hükümleri içermektedir. ÇKK'nın 13. maddesinde, ÇKK'nın 7. maddesinin 7. fıkrasında yer alan hükümlere göre (TMK uyarınca alınan tedbirler hariç) ceza sorumluluğu olmayan ve suça sürüklenen çocukların koruma ihtiyaçlarının duruşmaya ihtiyaç duyulmaksızın giderilebileceği belirtilmiştir.

3.9.5. Soruşturma ve Ertelenme

İşlenen suçun türü, işleniş biçimi, tutuklama, yakalama, arama ve beden muayenesi sürecindeki bulgular, suça sürüklenen çocuklar üzerine yürütülen soruşturmalarda oldukça önemlidir. Bu soruşturmaların Cumhuriyet Savcısı aracılığıyla yürütüleceği ÇKK'nın 15/1 maddesinde belirtilmiştir. ÇKK'nın 35. maddesinde, 12-15 yaş grubunda değerlendirilen suça sürüklenmiş çocuğa yönelik gerekli incelemeler yapılarak sosyal inceleme raporu düzenleneceği ifade edilmiş; çıkan sonuca göre hüküm verileceği vurgulanmıştır. ÇKK'nın 17. maddesinde, suça sürüklenmiş çocuğun, suç ortağının bir yetişkin olması durumunda, olayın ayrı şekilde inceleneceği kararına varılmıştır. CMK'da yetişkinlere yönelik kamu davasının

ertelenmesi kurumu yer almadığı için bu husus ÇKK'nın 19. maddesinde çocuklar için düzenlenmiştir (Balo, 2005: 256).

3.9.6. Duruşma

Duruşma süreci, suça sürüklenen çocuğa yönelik yürütülen çalışmaların bir sonucu olan iddianamenin mahkeme aracılığıyla kabul edilmesinin ardından başlamaktadır. Duruşmada, çocuğun yasal veli ya da vasisi, bakımını üstlenmiş aile ya da kuruluş veya mahkeme tarafından görevlendirilmiş bir sosyal çalışma görevlisi bulunabilir (Çocuk Koruma Kanunu, 2015: 22/1). Bununla birlikte, sorgusu tamamlanmış çocuğun, ihtiyaç duyulması haricinde duruşma esnasında mahkemede bulunmasına ihtiyaç yoktur (Çocuk Koruma Kanunu, 2015: 22/3).

3.9.7. Hükümün Açıklanmasının Geride Bırakılması

Varılan hükümün sanık hakkında yasal bir sonuç doğurmamasına “hükümün açıklanmasının geri bırakılması” denilmektedir. ÇKK'nın 23. maddesine göre, çocuğun daha önce kasten işlediği bir suç sebebiyle hüküm giymemiş olması durumunda, yargılamanın sonucunda çocuğa 3 yıl veya 3 yıla kadar hapis ya da adli para cezası verilmesi kararlaştırılmışsa, bu ceza, hâkimin kanısı sonrasında ertelenebilmektedir.

3.9.8. Uzlaşma, Mahkemeler ve Denetimli Serbestlik

ÇKK'nın 24. maddesinde, kasten işlenmekle beraber, alt sınırı 15-18 yaş arasındakilerde 2 yılı, 15 yaşından küçükler içinse 3 yılı geçmeyen gerek soruşturması gerekse kovuşturması şikâyete bağlı olan suçlar, tıpkı adli para cezası ve kasten işlenen tüm suçlar gibi uzlaşma kapsamındadır ve bu uzlaşma, herhangi bir şekilde delil toplanmasına ya da soruşturma yapılmasına engel teşkil etmemektedir (Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004: 253/8). Mahkemeler, ÇKK aracılığıyla, tek yargıktan oluşan “çocuk mahkemeleri” ve bir başkan iki üyeden oluşan “çocuk ağır ceza mahkemeleri” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Çocuk mahkemelerinde, 0-10 yıl arasında hapis ya da adli para cezasına tabi tutulması gereken suçlar ele alınırken,

çocuk ağır ceza mahkemelerinde ise müebbet hapis, ağırlaştırılmış müebbet hapsi ve 10 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar ele alınmaktadır.

ÇKK'nın 36. maddesine göre, yargılama süreci sonrasında hakkındaki koruyucu önleyici tedbir kararı onanan çocuğa dair son karar, mahkeme veya yargıcın takdirine bırakılmaktadır. 2005'de çıkarılan 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yasası, söz konusu sistemin daha işlevsel hâle getirilmesi için onanmıştır. Bu yasa kapsamında, cezasını çeken çocuğa, salıverilmesinin ardından iş sağlanması hedeflenmektedir. 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yasası'nın 11. maddesinde, çocuklara ilişkin birlikte olma, paylaşma ve yönlendirme prensipleri esas alınarak denetimli serbestlik uygulaması kapsamında gözetim esaslarının tek ölçüt olarak kabul edildiği belirtilmektedir (Balo, 2005: 403). ÇKK'ya göre, suçu işlediği tarihte 15-18 yaş aralığında olan çocukların denetim görevini, denetimli serbestlik ve yardım merkezleri şube müdürlükleri tarafından üstlenilmektedir. ÇKK'nın 37. maddesinde çocuğa iş, eğitim ve destek bakımından yardım sağlanması amacıyla denetim görevlisinin görevlendirildiği; 39. maddesindeyse, denetim görevlisinin 10 gün içinde denetim planı hazırlayıp sunmak zorunda olduğu belirtilmektedir. Denetim planının hazırlanma sürecinde, çocuğun her türlü ihtiyacının ve hakkında alınan tedbirin gaye, süre ve niteliğinin ve çocuğun kendi görüşlerinin dikkate alınması gerekmektedir. Hazırlanan denetim planını onaylama görevi mahkeme ya da yargıca aittir. Denetim, hükümde öngörülen sürenin bitmesiyle sona ermektedir. Gerek duyulması hâlinde bu tarih daha önceye veya sonraya çekilebilmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırma yöntemi ele alınmaktadır. Araştırmanın modeli, araştırma evreni, araştırma örnekleme, veri toplama araçları ve veri çözümleme teknikleriyle ilgili ayrıntılı bilgiler bu bölümde yer alacaktır.

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın yöntemi karma araştırma yöntemidir. Karma yöntem araştırmaları, araştırmacının bir çalışma veya birbirini izleyen çalışmalar içerisinde nitel ve nicel yöntem, yaklaşım ve kavramları birleştirmesi olarak tanımlanır (Creswell, 2003; Tashakkori ve Teddlie, 1998; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Karma yöntemle araştırma yapmak ise çeşitli yöntemler kullanarak olayları bir çerçeve içerisinde sunma, analiz etme ve bir araya getirmektir. Johnson ve Turner (2003) karma araştırmanın temel ilkesini, “araştırmacı farklı strateji, yöntem ve yaklaşımları kullanarak çoklu veriler toplamalı” diye ifade etmektedir. Öte yandan, Creswell (2006) karma yaklaşımın temel önermesini “nicel ve nitel yaklaşımları birlikte kullanmak, her iki yaklaşımı tek başına kullanmaya oranla araştırma problemlerini daha iyi anlamamızı sağlar.” şeklinde vermektedir. Nicel araştırmalarda olgular, çevrelerindeki süreç ve etkenlerden soyutlanarak nesnelleştirilir, daha sonra da gözlenebilen ve ölçülebilen özelliklere dönüştürülür. Bu şekilde doğru ölçümler ve dikkatli sayısallaştırmalar yoluyla gerçeğin tanımlanabileceği ve anlaşılabilirliği varsayılır (Erdoğan, 2003: 27). Nitel araştırmalarda ise bütünsellik hâkimdir. Buna göre tüm olay ve şeyler parçalanamaz bir bütünün içinde birbirleriyle ilişkilidir. Tam nesnellik yoktur ve araştırmacı belli bakış açısına sahip bir katılımcıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 65).

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İstanbul ilindeki 28 Sosyal Hizmet Merkezi’nden aktif olan 26 Sosyal Hizmet Merkezleri’nde görev yapan sosyal çalışma görevlileri oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme için hedeflenen sayı 300 olmasına rağmen sosyal çalışma görevlilerinin askerlik, doğum izni, yıllık izin, sağlık istirahati gibi sebeplerden dolayı 250 kişiye ulaşılmıştır. Örneklem ise bu kişiler arasından tam

sayım yöntemiyle seçilen 250 kişidir. Tam sayım yöntemi, evrendeki her birimin örnekleme katıldığı örneklem seçim tekniğidir (Lin, 1976:164).

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği, genellikle bir veri toplama aracı olarak kullanılan, yapılandırılmamış çalışmalarda elde edilen verilerin doğal ortamda sınanmasına yönelik görüşmelerdir (Yıldırım ve Şimşek 2005:172).

4.4. Verilerin Toplanması

Katılımcılara nitel araştırma yöntemlerinden “Yarı Yapılandırılmış Görüşme” modeli uygulanmıştır. “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu formda sosyal çalışma görevlilerinin, demografik bilgileri, lisans eğitimi konuları, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkındaki görüşleri, mesleki yeterlilik durumları, önerileri ile ilgili olmak üzere toplamda 23 soruya yer verilmiştir.

4.5. Verilerin Çözümlemesi

Uygulanan anket neticesinde elde edilen verilerin analizi yapılmıştır. Öncelikle, verilerin analizinin yapılabilmesi için sosyal çalışma görevlilerinin doldurdukları yarı yapılandırılmış görüşme formları Microsoft Excel’e aktarılmış olup, uygun kodlamalar yapılarak IBM SPSS 24.0 programına aktarılmıştır. Sonrasında da tanımsal veri analizine yer verilmiştir.

4.6. Verilerin Yorumlanması

Katılımcılarla yüz yüze görüşülerek toplanan veriler nitel ve nicel analiz yapılarak tablolar haline getirilmiş ve yorumlanmıştır. Elde edilen sonuçlar kapsamında mevcut durum saptanmış ve öneriler sunulmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde alan araştırmasının sonucunda elde edilen bulguların analizine yer verilecektir. Öncelikle araştırmada yer alan katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin veriler analiz edilecek, ardından da araştırmanın temel sorusu olan konularla ilgili veriler üzerinde durulacaktır.

5.1. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Demografik Özellikleri ile İlgili Tanımsal Analizler

Alan çalışması; İstanbul ili sınırlarında bulunan Sosyal Hizmet Merkezleri'nde görev yapan 250 sosyal çalışma görevlisi ile yürütülmüştür. Alan çalışmasına katılan bireylerin kişisel bilgilerinin çözümlenmeleri sunulmuştur.

Sosyal çalışma görevlileri hakkındaki cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, çocuk sayısı, mesleki tecrübe durumu verileri tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.1 de açıklanmıştır.

Tablo 5.1: Sosyal Çalışma Görevlilerinin Demografik Bilgilerinin Dağılımı (N=250)

	N	%
Cinsiyet Dağılımı		
Kadın	191	76,4
Erkek	51	20,4
Boş	8	3,2
Yaş Dağılımı		
Geçerli	133	53,2
Geçersiz	117	46,8
Ortalama ± Standart Sapma	28,29±4,62	

Medeni Durum Dağılımı			
Geçerli	Evli	88	35,2
	Bekar	155	62,0
Geçersiz		7	2,8
Eğitim Durum Dağılımı			
Geçerli	Lisans	182	72,8
	Y. Lisans	59	23,6
	Doktora	1	0,4
Geçersiz		8	3,2
Çocuk Sayısı Dağılımı			
Geçerli	0	206	82,4
	1	29	11,6
	2	7	2,8
	4	2	0,8
Geçersiz		6	2,4
Mesleki Tecrübe Durumu Dağılımı			
Geçerli		219	87,6
Geçersiz		31	12,4
Ortalama ± Standart Sapma		2,97±3,06	

Ankete, 250 kişi katılmış olup sosyal çalışma görevlilerinin cinsiyet dağılımına bakıldığında, ankete katılanların 191'inin % (76,4) Kadın, 51'inin % (20,4) Erkek olduğu ve 8'inin % (3,2) soruya cevap vermediği görülmektedir. Kadın grubunun % (76,4) gibi yüksek bir orana sahip olduğu için, araştırma sonuçlarının bu grup için genellenebilmesi mümkün olacaktır. Sosyal çalışma görevlilerinden araştırmaya katılanlardan sadece 133'ünün % (53,2) geçerli olduğu ve katılanların yaş ortalamaların 28,29 olduğu, en küçük yaşın 23 ve en büyük yaşın 42 olduğu görülmektedir. Sosyal çalışma görevlilerinin medeni durum dağılımına bakıldığında, ankete katılanların 88'inin % (35,2) evli, 155'inin % (62,0) bekâr olduğu ve 7'sinin % (2,8) araştırma sorusuna cevap vermediği görülmektedir. Sosyal çalışma görevlilerinin eğitim durum dağılımına bakıldığında, ankete katılanların 182'sinin % (72,8) lisans, 59'unun % (23,6) yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Sosyal çalışma görevlilerinin çocuk sayısı durumuna bakıldığında geçerli olanların

206'sının % (82,4) çocuğunun olmadığı görülmektedir. Sosyal çalışma görevlilerinden araştırmaya katılanlardan 219'unun % (87,6) geçerli olduğu ve katılanların mesleki tecrübelerinin yıl bazında ortalamasının 2,97 olduğu görülmektedir.

5.2. Sosyal Çalışma Görevlilerine Sorulan Genel Sorular ile İlgili Tanımsal, Çıkarımsal ve Hipotez Analizleri

Alan çalışmasına katılan sosyal çalışma görevlilerinin çocuk koruma kanunu bilgilerinin çözümlenmeleri başlıklar halinde sunulmuştur.

5.2.1. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Hakkında Olumlu Görüşlere Sahip Olma Durumu

Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında olumlu görüşe sahip olma durumu tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.2 de açıklanmıştır.

Tablo 5.2: 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun Yeterlilik Durumu

		N	%
Geçerli	Yetersiz	39	15,6
	Kısmen Yeterli	74	29,6
	Yeterli	67	26,8
	Total	180	72,0
Geçersiz		70	28,0
Toplam		250	100,0

H1. Sosyal çalışma görevlileri, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında olumlu görüşlere sahiptir.

Sosyal çalışma görevlilerinden araştırmada sorulan “5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sizce bu kanun yeterli mi? Eksikleri neler?” sorusu analiz edilip verilen cevaplar yetersiz, kısmen yeterli ve yeterli olarak indirgenmiştir. Yapılan analiz çerçevesinde “Kısmen Yeterli” ve “Yeterli” cevabını

veren geçerli yüzdenin olumlu görüşe sahip olduğu kabul edilmiştir. Bu çerçevede 141 kişinin % (78,3) olumlu görüşe sahip olduğu görülmektedir.

Geçerli yüzdenin 78,3 olmasından dolayı, “Sosyal çalışma görevlileri, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında olumlu görüşlere sahiptir.” hipotezinin istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir.

5.2.2. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Mesleki Uzmanlaşmanın Gerekliği Konusundaki Görüşlerinin Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin mesleki uzmanlaşmanın gerektiği konusundaki görüşlerinin verileri tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.3 te açıklanmıştır.

Tablo 5.3: Sosyal Çalışma Görevlilerinin Mesleki Uzmanlaşmanın Gerekliği Durumu

	N	%
Geçerli Uzmanlaşmalı	222	88,8
Geçersiz	28	11,2
Toplam	250	100,0

H2. Sosyal çalışma görevlileri, koruma kararlarının daha sağlıklı alınabilmesi için görevlilerin uzmanlaşması gerektiğini düşünmektedir.

Sosyal çalışma görevlilerin koruma kararları kapsamında görevlilerin uzmanlaşması geçerli yüzdesi % (100,0) olduğu görülmüştür.

Bu nedenle, “Sosyal çalışma görevlileri, koruma kararları kapsamında görevlilerin uzmanlaşması gerektiğini düşünmektedir.” hipotezinin istatistiksel açıdan doğrulandığı görülmektedir.

5.2.3. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumu

Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında yeterli bilgiye sahip olma verileri tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.4 te açıklanmıştır.

Tablo 5.4: 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Hakkında Bilgi Düzeyi Durumu

	N	%
Geçerli	42	16,8
Bilgim Yok	3	1,2
Başlangıç Düzeyi	19	7,6
Orta Düzey	84	33,6
İyi	84	33,6
Çok İyi	18	7,2
Toplam	250	100,0

H3. Sosyal çalışma görevlileri 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında yeterli bilgiye sahiptir.

Sosyal çalışma görevlilerinin koruma kanunu hakkında yeterli bilgiye sahip olma durumu incelendiğinde, % (33,6) düzeyinde iyi ve orta düzeyde bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Yapılan analizdeki verilerin incelenmesi sonucunda “Çok iyi”, “İyi” ve “Orta düzey” verileri yeterli bilgiye sahip olduğu kabul edilmiştir. Bu çerçevede, alt amaca yönelik yapılan analiz sonucu, araştırmaya katılanların 186’sının % (74,4) yeterli bilgiye sahip olduğu görülmüştür.

Bu nedenle; “Sosyal çalışma görevlileri 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında yeterli bilgiye sahiptir.” hipotezinin istatistiksel açıdan doğrulandığı görülmektedir.

5.2.4. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun Amacı ve Uygulamasının Uyumlu Olduğunu Düşünme Durumu

Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun amacı ve uygulamasının uyumlu olma durumu verileri tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.5 te açıklanmıştır.

Tablo 5.5: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun Amacı ve Uygulamasının Uyumlu Olma Durumu

	N	%
Geçerli		
Evet	127	50,8
Hayır	93	37,2
Toplam	220	88,0
Geçersiz	30	12,0
Toplam	250	100,0

H4. Sosyal çalışma görevlileri 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun amacı ve uygulamasının uyumlu olduğunu düşünmektedir.

Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uygulamasının yasa da yer alan korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek, amacına yönelik uygulanabilirliğinin geçeli yüzdenin % (57,7) olduğu görülmüştür.

Bu nedenle, “Sosyal çalışma görevlileri 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun amacı ve uygulamasının uyumlu olduğunu düşünmektedir.” hipotezinin istatistiksel açıdan doğrulandığı görülmektedir. Her ne kadar hipotez doğrulanmış olsa da geçerli yüzdenin % (42,3)'lük önemli bir oranın 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun amacı ve uygulamasının uyumlu olmadığını düşünmektedir.

5.2.5. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile İlgili Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili bir eğitime katılma durumu verileri tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.6 da açıklanmıştır.

Tablo 5.6: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile İlgili Bir Eğitime Katılma Durumu

	N	%
Geçerli		
Evet	164	65,6
Hayır	83	33,2
Toplam	247	98,8
Geçersiz	3	1,2
Toplam	250	100,0

H5. Sosyal çalışma görevlileri, koruma kararları kapsamında gerekli mesleki eğitime sahiptir.

Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili eğitime katılma durumu incelendiğinde geçerli yüzdenin % (66,4) olduğu görülmüştür.

Bu nedenle, “Sosyal çalışma görevlileri, koruma kararları kapsamında gerekli mesleki eğitime sahiptir.” hipotezinin istatistiksel açıdan doğrulandığı görülmektedir.

5.2.6. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Meslek Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin meslek durumu verileri tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.7 de açıklanmıştır.

Tablo 5.7: Sosyal Çalışma Görevlilerinin Meslek Grupları Dağılımı

	N	%
Aile ve Tüketici Bilimci	2	0,8
Çocuk Gelişimci	1	0,4
Öğretmen	11	4,4
Psikolog	52	20,8
Psikolog Danışman	20	8,0
Sosyal Hizmet Uzmanı	41	16,4
Sosyal Hizmet Uzmanı – Psikolog	1	0,4
Sosyal Hizmet Uzmanı - Sosyolog	1	0,4
Sosyolog	114	45,6
Uzman Psikolog	6	2,4
Geçersiz	1	0,4
Toplam	250	100,0

Sosyal çalışma görevlilerinin meslek dağılımları incelendiğinde 114'ünün % (45,6) sosyolog, 52'sinin % (20,8) Psikolog ve 41'inin % (16,4) Sosyal Hizmet Uzmanı olduğu görülmüştür. Ayrıca 1'inin % (0,4) Sosyal Hizmet Uzmanı-Psikolog ve 1'nin % (0,4) Sosyal Hizmet Uzmanı-Sosyolog olarak çift diplomaya sahip oldukları görülmüştür.

5.2.7. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Görev Yaptığı Sosyal Hizmet Merkezlerinin Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin görev yaptığı sosyal hizmet merkezi tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.8 de açıklanmıştır.

Tablo 5.8: Sosyal Çalışma Görevlilerinin Görev Yaptığı Sosyal Hizmet Merkezlerinin Dağılımı

N	%	
Ataşehir Sos. Hiz. Mer.	4	1,6
Avcılar Sos. Hiz. Mer.	8	3,2
Bağcılar Sos. Hiz. Mer.	9	3,6
Bahçelievler Sos. Hiz. Mer.	18	7,2
Başakşehir Sos. Hiz. Mer.	7	2,8
Bayrampaşa Sos. Hiz. Mer.	7	2,8
Beylikdüzü Sos. Hiz. Mer.	7	2,8
Beyoğlu Sos. Hiz. Mer.	8	3,2
Çekmeköy Sos. Hiz. Mer.	5	2,0
Esenler Sos. Hiz. Mer.	7	2,8
Esenyurt Sos. Hiz. Mer.	25	10,0
Eyüpsultan Sos. Hiz. Mer.	10	4,0
Fatih Sos. Hiz. Mer.	8	3,2
Gaziosmsnpaşa Sos. Hiz. Mer.	9	3,6
Güngören Sos. Hiz. Mer.	5	2,0
Kağıthane Sos. Hiz. Mer.	12	4,8
Kartal Sos. Hiz. Mer.	8	3,2
Maltepe Sos. Hiz. Mer.	15	6,0
Pendik Sos. Hiz. Mer.	13	5,2
Sancaktepe Sos. Hiz. Mer.	13	5,2
Sultanbeyli Sos. Hiz. Mer.	11	4,4
Sultangazi Sos. Hiz. Mer.	10	4,0
Tuzla Sos. Hiz. Mer.	6	2,4
Ümraniye Sos. Hiz. Mer.	9	3,6

Üsküdar Sos. Hiz. Mer.	9	3,6
Zeytinburnu Sos. Hiz. Mer.	6	2,4
Toplam	250	100,0

Sosyal çalışma görevlilerinin görev yaptığı yerler incelendiğinde 25'inin % (10,0)

Esenyurt Sosyal Hizmet Merkezi'nde görev yaptığı görülmüştür.

5.2.8. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Lisans Eğitiminde Aldıkları Derslerin Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin lisans eğitimindeki derslerden kaç tane ders aldığı verileri tablo haline getirilip, mesleki gruplar ile korelasyonuna bakılıp analiz edilerek Tablo 5.9 da açıklanmıştır.

Tablo 5.9: Lisans Eğitiminde Alınan Bazı Derslerin Dağılımı ve Alınan Dersler ile Mesleki Gruplar Arasındaki Korelasyon (N=250)

		Sosyal Hizmet Kuramları	İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre	Sosyal İnceleme Raporu Yazımı	Çocuk Koruma Kanunu	Mesleki ve Etik İlkeler
Aile ve Tüketici Bilimleri	Almış	0	2	0	1	2
	Almamış	2	0	2	1	0
	N	2	2	2	2	2
Çocuk Gelişimci	Almış	0	1	0	1	1
	Almamış	1	0	1	0	0
	N	1	1	1	1	1
Öğretmen	Almış	2	6	2	3	7
	Almamış	9	5	9	8	4
	N	11	11	11	11	11
Psikolojik Danışman	Almış	1	18	2	2	17
	Almamış	19	2	18	18	3
	N	20	20	20	20	20
Sosyal Hizmet Uzmanı	Almış	41	37	38	33	40
	Almamış	0	4	3	8	1
	N	41	41	41	41	41
Sosyal Hizmet Uzmanı Psikolog	Almış	0	1	0	0	1
	Almamış	1	0	1	1	0
	N	1	1	1	1	1
Sosyal Hizmet Uzmanı Sosyolog	Almış	1	1	0	1	1
	Almamış	0	0	1	0	0
	N	1	1	1	1	1

Sosyolog	Almış	19	89	4	8	61
	Almamış	95	25	110	106	53
	N	114	114	114	114	114
Uzman Psikolog	Almış	0	6	0	1	6
	Almamış	6	0	6	5	0
	N	6	6	6	6	6
Psikolog	Almış	3	49	2	3	46
	Almamış	49	3	50	49	6
	N	52	52	52	52	52
p değeri		0	0,032	0	0	0
Toplam		68	210	49	54	183
Almış Kişi Sayısı (%)		%27,2	84	19,6	21,6	73,2

Sosyal çalışma görevlilerinin lisans eğitimindeki derslerden kaç tanesini aldığı incelendiğinde 210'unun "İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre" dersini, 183'ünün "Mesleki ve Etik Değerler" dersini aldığı görülmüştür. Ki-Kare testiyle bakılan, alınan dersler ve meslek grupları arasındaki ilişki bütün sonuçlarda anlamlı bulunmuştur. Buna göre, Sosyal Hizmet Kuramları ($X^2(9, N = 249) = 140,97, p < .01$), "İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre" ($X^2(9, N = 249) = 18,24, p < .01$), "Sosyal İnceleme Raporu Yazımı" ($X^2(9, N = 249) = 171,89, p < .01$), "Çocuk Koruma Kanunu" ($X^2(9, N = 249) = 117,57, p < .01$), ve "Mesleki ve Etik İlkeler" ($X^2(9, N = 249) = 46,95, p < .01$) derslerini alıp almamış olmak meslek gruplarıyla anlamlı derecede korelasyon göstermektedir.

5.2.9. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Belirli Konularda Eğitim Alma Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin daha önce belirtilen konularda eğitim alma durumu verileri tablo haline getirilip, meslek gruplarına göre dağılımına bakılıp analiz edilerek Tablo 5.10 da açıklanmıştır.

Tablo 5.10: Belirli Konularda Eğitim Alma Durumu Dağılımının Meslek Gruplarına Göre Sayı ve Oranları

		Aile Ziyaretleri	Sosyal İnceleme	Bireyle Çalışma	Bireyle Görüşme Teknikleri
Aile ve Tüketici Bilimleri	Almış	1	0	1	2
	%	%50	%0	%50	%100
	Almamış	1	2	1	0
	N	2	2	2	2
Çocuk Gelişimci	Almış	1	1	1	1
	%	%100	%100	%100	%100
	Almamış	0	0	0	0
	N	1	1	1	1
Öğretmen	Almış	2	4	4	3
	%	%18	%36	%36	%27
	Almamış	9	7	7	8
	N	11	11	11	11
Psikolojik Danışman	Almış	4	7	15	19
	%	%20	%35	%75	%95
	Almamış	16	13	5	1
	N	20	20	20	20
Sosyal Hizmet Uzmanı	Almış	22	36	31	37
	%	%53,65	%87,8	%75,6	%90,2
	Almamış	19	5	10	4
	N	41	41	41	41
Sosyal Hizmet Uzmanı - Psikolog	Almış	0	0	1	1
	%	%0	%0	%100	%100
	Almamış	1	1	0	0
	N	1	1	1	1
Sosyal Hizmet Uzmanı - Sosyolog	Almış	1	0	1	1
	%	%100	%0	%100	%100
	Almamış	0	1	0	0
	N	1	1	1	1
Sosyolog	Almış	34	37	47	75
	%	%29,82	%32,45	%41,22	%65,78
	Almamış	80	77	67	39
	N	114	114	114	114
Uzman Psikolog	Almış	1	1	5	6
	%	%16,6	%16,6	%83,3	%100
	Almamış	5	5	1	0
	N	6	6	6	6

Psikolog	Almış	8	10	35	50
	%	%15,38	%19,23	%67,3	%96,15
	Almamış	44	42	17	2
	N	52	52	52	52
Toplam		74	97	142	196
Alan Kişi (%)		(29,6)	(38,8)	(56,8)	(78,4)

Sosyal çalışma görevlilerinin belirli konularda eğitim alma durumu incelendiğinde 196'sının "Bireyle Görüşme Teknikleri" eğitimini ve 142'sinin "Bireyle Çalışma" eğitimini aldığı görülmüştür. Eğitimler araştırmaya katılan sosyal çalışma görevlilerinin tamamına göre incelendiği için geçerli yüzdeler tam çıkmıştır. Belirli konularda eğitim alanların meslek gruplarına göre dağılımına bakıldığında, bireyle görüşme teknikleri eğitimi neredeyse bütün meslek grupları arasında en fazla alınan eğitim olarak görülmektedir.

5.2.10. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Daha Önce Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Uygulamalı Eğitim / Staj Alma Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin daha önce sosyal hizmet kuruluşlarında uygulamalı eğitim / staj alma durumu verileri tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.11 de açıklanmıştır.

Tablo 5.11: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile İlgili Bir Eğitime Katılma Durumu

		N	%
Geçerli	Evet	79	31,6
	Hayır	167	66,8
	Toplam	246	98,4
Geçersiz		4	1,6
Toplam		250	250

Sosyal çalışma görevlilerinden 167'sinin % (66,8) daha önce sosyal hizmet kuruluşlarında uygulamalı eğitim/staj almadığı görülmüştür.

5.2.11. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Bakım Tedbiri Kararı ile 2828 Sayılı Yasadaki “Koruma Kararı” Birbirinden Ayrı Olma Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesi 1. fıkrası (c) bendindeki “bakım tedbiri kararı” ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 22. maddesindeki “koruma kararı” birbirinden ayrı olma durumu verileri tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.12 de açıklanmıştır.

Tablo 5.12: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Bakım Tedbiri Kararı ile 2828 Sayılı Yasadaki “Koruma Kararı” Birbirinden Ayrı Olma Durumu

		N	%
Geçerli	Evet	113	45,2
	Hayır	96	38,4
	Toplam	209	83,6
Geçersiz		41	16,4
Toplam		250	250

Sosyal çalışma görevlilerinden 113'ünün % (54,1) 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndaki bakım tedbiri kararı ile 2828 sayılı yasadaki “koruma kararı” birbirinden ayrılması gerektiğini düşünmektedir.

5.2.12. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 30 Günlük Acil Koruma Kararı, Gerekli Sosyal İncelemeyi Yapmak İçin Yeterli Olma Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 9. maddesinde belirtilen 30 günlük acil koruma kararı, gerekli sosyal incelemeyi yapmak için yeterli olma durumu verileri tablo haline getirilip, meslek gruplarına göre dağılımına bakılıp analiz edilerek Tablo 5.13 te açıklanmıştır.

Tablo 5.13: 30 Günlük Acil Koruma Kararı, Gerekli Sosyal İncelemeyi Yapmak için Yeterli Olma Durumunun Meslek Gruplarına Göre Dağılımı (N=250)

		N	%
Aile ve Tüketici Bilimci	Evet	1	50
	Hayır	1	50
Çocuk Gelişimci	Evet	1	100
	Hayır	0	0
Öğretmen	Evet	9	81,8
	Hayır	1	9,1
	Geçersiz	1	
Psikolog	Evet	41	78,8
	Hayır	7	13,5
	Geçersiz	4	
Psikolojik Danışman	Evet	8	40
	Hayır	8	40
	Geçersiz	4	
Sosyal Hizmet Uzmanı	Evet	25	61
	Hayır	14	34,1
	Geçersiz	2	
Sosyal Hizmet Uzmanı - Psikolog	Evet	0	0
	Hayır	0	0
	Geçersiz	4	
Sosyal Hizmet Uzmanı - Sosyolog	Evet	0	0
	Hayır	1	100
Sosyolog	Evet	65	57
	Hayır	39	34,2
	Geçersiz	10	
Uzman Psikolog	Evet	4	66,37
	Hayır	2	33,3
Geçerli	Evet	154	61,1
	Hayır	73	28,9
Geçersiz		23	9,9

Sosyal çalışma görevlilerinden 154'ünün % (61,1) 30 günlük acil koruma kararı, gerekli sosyal incelemeyi yapmak için yeterli olduğu görülmüştür. En fazla yeterlilik görüşünde olan meslek grupları ise öğretmenler % (81,8) ve çocuk gelişimcilerdir % (100,0). Meslek gruplarına genel olarak bakıldığında çoğunluk olarak, 30 günlük acil koruma kararının, gerekli sosyal incelemeyi yapmak için yeterlilik göstermektedir.

5.2.13. Sosyal Çalışma Görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Durumu İvedilik Taşıyan Çocuklar İçin Acil Koruma Kararı Talebi Sonuca Bağlanıncaya Kadar Geçen Sürede Valilik Onayı Yerine Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürünün Onayının Yeterli Görülmesi, Uygulamada İşleyişi Kolaylaştırma Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre durumu ivedilik taşıyan çocuklar için acil koruma kararı talebi sonuca bağlanıncaya kadar geçen sürede valilik onayı yerine aile, çalışma ve sosyal hizmetler il müdürünün onayının yeterli görülmesi, uygulamada işleyişi kolaylaştırma durumu verileri tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.14 te açıklanmıştır.

Tablo 5.14: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Durumu İvedilik Taşıyan Çocuklar İçin Acil Koruma Kararı Talebi Sonuca Bağlanıncaya Kadar Geçen Sürede Valilik Onayı Yerine Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürünün Onayının Yeterli Görülmesi, Uygulamada İşleyişi

	N	%
Geçerli		
Evet	228	91,2
Hayır	9	3,6
Toplam	237	94,8
Geçersiz	13	5,2
Toplam	250	250

Sosyal çalışma görevlilerinden 228'inin % (96,2) 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre durumu ivedilik taşıyan çocuklar için acil koruma kararı talebi sonuca bağlanıncaya kadar geçen sürede valilik onayı yerine aile, çalışma ve sosyal hizmetler il müdürünün onayının yeterli görülmesi, uygulamada işleyişi kolaylaştırdığı görülmüştür.

5.2.14. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Mahkeme Başvuru Sonucunda 3 Gün İçinde Acil Koruma Kararı Verme Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 9. maddesine istinaden derhal koruma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı halinde çocuk için mahkemeye başvuru sonucunda 3 gün içinde acil koruma kararı verme durumu verileri tablo haline getirilip, analiz edilerek Tablo 5.15 te açıklanmıştır.

Tablo 5.15: Mahkeme Başvuru Sonucunda 3 Gün İçinde Acil Koruma Kararı Verme Durumu

	N	%
Geçerli		
Evet	117	46,8
Hayır	59	23,6
Toplam	176	70,4
Geçersiz	74	29,6
Toplam	250	250

Sosyal çalışma görevlilerinden 117'sinin % (66,5) mahkeme başvuru sonucunda 3 gün içinde acil koruma kararı vermenin uygun olduğu görülmüştür.

5.2.15. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Sosyal İnceleme Raporu Yazarken Kendini Yeterli Hissetme Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin sosyal inceleme raporu yazarken kendini yeterli hissetme durumu ile ilgili analizler sunulmuştur. Sosyal çalışma görevlilerinin katılmış olduğu araştırmada 114'ünün % (45,6) kendini yeterli hissettiği ve 18'inin % (7,2) kendini kısmen eksik hissettiği görülmüştür. 113'ünün kendini yeterli hissetme durumlarını çeşitli şekillerde dile getirdikleri görülmüştür. 23'ünün % (9,2) geçersiz olduğu görülmüştür (Tablo 5.16).

Sosyal inceleme raporu yazarken kendini yeterli hissetme durumunun meslek gruplarına göre dağılımı ise Tablo 5.17 de gösterilmiştir.

Tablo 5.16: Sosyal İnceleme Raporu Yazarken Kendini Yeterli Hissetme Durumu Dağılımı

	N	%
Geçersiz	23	9,2
Bazen hayır	2	0,8
Bazen yetersiz hissediyorum	4	1,6
Çoğu zaman	3	1,2
Daha fazla uzmanlaşmak ve mesleki tecrübelerimi arttırmak gerekiyor	3	1,2
Evet, yeterli hissediyorum	114	45,6
Geliştirilebilir	3	1,2

Hayır, yeterli hissetmiyorum	40	16,0
Henüz çok yeniyim	1	0,4
Her dosyada ayrı bir hayat hikâyesi olması açısından yetersiz buluyorum	1	0,4
Her geçen gün SİR yazdıkça insan kendini geliştiriyor. İyi hissettiriyor	1	0,4
Hiç yazmadım	1	0,4
İstismar vakalarında eksikliklerim varmış gibi hissediyorum. Aile ve çocuk olayı inkâr edince hiçbir şey yapamıyoruz. Bazen eksik incelenmiş hissi oluşuyor.	1	0,4
İş ve işlemlerin yürümesi adına yeterli genel düzeyde ise yeterli hale gelen bir süreçte olduğunu hissediyorum	1	0,4
İş yoğunluğu sebebiyle yazma konusunda yeterli olduğum halde nitelikli rapor yazma konusunda sıkıntı çekiyorum	1	0,4
İyi bir sosyal çevre araştırması yaptıysam evet	1	0,4
Kendimi daha çok geliştirmeyi, herkes için durumun bu olduğu kanaatindeyim	1	0,4
Kısmen eksiklerim oluyor, yönetmelikten faydalanıyorum	18	7,2
Orta düzeyde	6	2,4
SİR için yeterli	5	2,0
Talep edilen rapor sayısının fazla olması sebebiyle yazılan raporların nitelikli olmadığını düşünmekteyim	1	0,4
Tam olarak değil	1	0,4
Vakaya göre değişir	1	0,4
Yazmıyorum	1	0,4
Yeterli hissetmiyorum	1	0,4
Yeterli olduğumu düşünmüyorum	7	2,8
Zaman kısıtlığından dolayı yeterli yetkinlikte yazamıyoruz	7	2,8
Toplam	250	100

Tablo 5.17: Sosyal İnceleme Raporu Yazarken Kendini Yeterli Hissetme Durumu ve Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

		N	%
Aile ve Tüketici Bilimci	Evet	0	0
	Hayır	0	0
	Geçersiz	2	
Çocuk Gelişimci	Evet	0	0
	Hayır	1	100
Öğretmen	Evet	3	27,27
	Hayır	1	9
	Geçersiz	7	
Psikolojik Danışman	Evet	6	30
	Hayır	4	20
	Geçersiz	10	
Sosyal Hizmet Uzmanı	Evet	21	51,21
	Hayır	5	12,2
	Geçersiz	15	
Sosyal Hizmet Uzmanı-Psikolog	Evet	0	0
	Hayır	0	0
	Geçersiz	1	
Sosyal Hizmet Uzmanı-Sosyolog	Evet	0	0
	Hayır	1	100
Sosyolog	Evet	48	42,1
	Hayır	22	19,3
	Geçersiz	44	
Uzman Psikolog	Evet	2	33,33
	Hayır	2	33,33
	Geçersiz	2	
Psikolog	Evet	34	65,4
	Hayır	4	7,7
	Geçersiz	14	
Geçerli (%)	Evet	114	45,6
	Hayır	40	16
Geçersiz		23	42,4
Diğer Cevaplar		83	33,2
Toplam		250	

Sosyal inceleme raporu yazarken kendini yeterli hissetme durumunun, meslek gruplarına göre dağılımına bakıldığında neredeyse bütün mesleklerde çoğunluk kısım “evet, yeterli hissediyorum” yanıtını vermişlerdir.

5.2.16. Sosyal Çalışma Görevlilerinin Kararlarından Kaynaklı Olarak Mahkeme, Savcı, Hâkim, Emniyet ile Sorun Yaşama Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerinin kararlarından kaynaklı olarak mahkeme, savcı, hâkim, emniyet ile sorun yaşama durumu verileri tablo haline getirilip, meslek gruplarına göre dağılımına bakılıp analiz edilerek Tablo 5.18 de açıklanmıştır.

Tablo 5.18: Kararlarından Kaynaklı Olarak Mahkeme, Savcı, Hâkim, Emniyet ile Sorun Yaşama Durumu ve Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

		N	%
Aile ve Tüketici Bilimci	Evet	1	50
	Hayır	1	50
Çocuk Gelişimci	Evet	0	0
	Hayır	1	100
Öğretmen	Evet	1	9
	Hayır	9	81,8
	Geçersiz	1	
Psikolojik Danışman	Evet	3	15
	Hayır	14	70
	Geçersiz	3	
Sosyal Hizmet Uzmanı	Evet	12	29,2
	Hayır	27	65,85
	Geçersiz	2	
Sosyal Hizmet Uzmanı - Psikolog	Evet	0	0
	Hayır	1	100
Sosyal Hizmet Uzmanı - Sosyolog	Evet	0	0
	Hayır	0	0
	Geçersiz	1	
Sosyolog	Evet	26	22,8
	Hayır	73	64
	Geçersiz	15	

Uzman Psikolog	Evet	0	0
	Hayır	6	100
Psikolog	Evet	14	26,92
	Hayır	35	67,3
	Geçersiz	3	
Geçerli	Evet	57	22,62
	Hayır	167	67,2
Geçersiz		26	10,4
Toplam		250	

Sosyal çalışma görevlilerinden 167'sinin % (67,2) mahkeme, savcı, hâkim, emniyet ile sorun yaşamadığı görülmüştür.

Meslek gruplarına göre dağılımına bakıldığında bütün meslek gruplarındaki kişiler çoğunluk olarak mahkeme, savcı, hâkim, emniyet ile sorun yaşamadığı görülmektedir.

5.2.17. Sosyal Çalışma Görevlilerine İl Müdürlüğü'nden Geri Dönen Sosyal İnceleme Rapor Durumu Dağılımı

Sosyal çalışma görevlilerine il müdürlüğünden geri dönen sosyal inceleme rapor durumu verileri tablo haline getirilip, meslek gruplarına göre dağılımına bakılıp analiz edilerek Tablo 5.19 da açıklanmıştır.

Tablo 5.19: İl Müdürlüğünden Geri Dönen Sosyal İnceleme Raporu ve Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

		N	%
Aile ve Tüketici Bilimci	Evet	0	0
	Hayır	2	100
Çocuk Gelişimci	Evet	0	0
	Hayır	1	100
Öğretmen	Evet	2	18,2
	Hayır	8	72,7
	Geçersiz	1	

Psikolojik Danışman	Evet	3	15
	Hayır	15	75
	Geçersiz	2	
Sosyal Hizmet Uzmanı	Evet	15	36,58
	Hayır	24	58,53
	Geçersiz	2	
Sosyal Hizmet Uzmanı - Psikolog	Evet	1	100
	Hayır	0	0
Sosyal Hizmet Uzmanı - Sosyolog	Evet	0	0
	Hayır	0	0
	Geçersiz	1	
Sosyolog	Evet	18	15,79
	Hayır	85	74,56
	Geçersiz	11	
Uzman Psikolog	Evet	2	33,33
	Hayır	4	66,66
Psikolog	Evet	19	36,54
	Hayır	31	59,61
	Geçersiz	2	
Geçerli	Evet	60	24
	Hayır	170	68
Geçersiz		20	8
Toplam		250	

Sosyal çalışma görevlilerine il müdürlüğünden geri dönen sosyal inceleme raporunun 60'ının % (24,0) olduğu görülmüştür. Meslek gruplarına göre bakıldığında çoğunluk olarak il müdürlüğünden dönen sosyal inceleme raporuna sahip değildir.

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde araştırmada ulaşılan bulgular temelinde oluşturulan tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

6.1. Tartışma ve Sonuç

Öncelikle katılımcıların demografik bilgileri incelendiğinde, % (76,4)'ünün kadın olduğu görülmüştür. Bulgularda da belirtildiği gibi bu yüksek orandan kaynaklı olarak araştırma sonuçlarının bu grup için genellenebilmesi uygun olacaktır. Eğitim durumuna bakıldığında ise katılımcıların % (72,8)'inin lisans, % (23,6)'sının ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Sosyal çalışma görevlilerinin meslek dağılımları incelendiğinde ise % (45,6)'sının sosyolog, % (20,8)'inin psikolog, % (16,4)'ünün sosyal hizmet uzmanı ve % (8,0)'ının psikolojik danışman olduğu görülmüştür. Bu bilgiler ışığında sosyal çalışma görevlisi katılımcıların farklı meslek eğitimleri aldıkları görülmektedir. Dağılıma bakıldığında ise katılımcıların yüksek oranda sosyolog olduğu görülmüştür. Katılımcılardan sosyal hizmet uzmanı olanların oranının düşük olduğu dikkat çekmektedir.

“Sosyal çalışma görevlileri, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında olumlu görüşlere sahiptir.” hipotezi ile ilgili yapılan analizde “5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sizce bu kanun yeterli mi? Eksikleri neler?” sorusu çerçevesinde, “Kısmen Yeterli” ve “Yeterli” cevabını veren geçerli yüzdenin 5395 sayılı kanunla ilgili olumlu görüşe sahip olduğu kabul edilmiştir. Bunun çerçevesinde yapılan istatistiki incelemeler sonucunda; araştırmaya katılan ve cevapları geçerli olan sosyal çalışma görevlilerinin % (78,3)'ünün olumlu görüşe sahip olduğu görülmüştür. Bu bağlamda *“Sosyal çalışma görevlileri, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında olumlu görüşlere sahiptir.”* hipotezi desteklenmiştir. Katılımcılarının sosyal çalışma görevlileri olduğu ve 5395 sayılı kanunun danışmanlık tedbirinin sosyal hizmet açısından değerlendirildiği başka bir çalışmada (Bağdat, 2018) ise yapılan çalışmayı destekleyici biçimde; katılımcıların amaçları açısından danışmanlık tedbirinin yerinde bir tedbir olduğu ve danışmanlık

anlamında yerinin önemi konusunda ortak bir düşüncede buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal çalışma görevlilerinin 5395 sayılı kanuna bakış açısının olumlu ve önemli olduğuna dair bir noktada birleştiği görülmüştür.

“Sosyal çalışma görevlileri 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun amacı ve uygulamasının uyumlu olduğunu düşünmektedir.” hipotezi ile ilgili yapılan analizde geçerli yüzdenin % (57,7)’sinin uyumlu olduğunu belirttiği görülmüştür. Bu çalışmaya ek olarak sosyal çalışma görevlileri ile yapılan başka bir çalışmada (Aldemir, 2011) ise 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun amacı ve uygulama hükümlerinin birbiriyle uyumluluğunun sorulduğu soruya katılımcılarının % (27,1)’i evet, % (56,8)’i kısmen ve % (16,1)’i ise hayır yanıtını verdiği görülmüştür. Bu sonuçlar dâhilinde 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun amacı ve uygulamasının uyumluluğu konusundaki oranlara bakarak daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

“Sosyal çalışma görevlileri 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında yeterli bilgiye sahiptir.” hipotezi ile ilgili yapılan analizde “Çok iyi”, “İyi” ve “Orta düzey” verileri sosyal çalışma görevlilerinin 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa dair yeterli bilgiye sahip olduğu şeklinde kabul edilmiştir. Bunun sonucunda sosyal çalışma görevlilerinin % (74,0)’ünün yeterli bilgiye sahip olduğu görülmüştür.

“Sosyal çalışma görevlileri, koruma kararları kapsamında gerekli mesleki eğitime sahiptir.” hipotezi ile ilgili yapılan analizde sosyal çalışma görevlilerinin % (66,4)’ünün 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili eğitime katıldığı görülmüştür. Bu nedenle, *“Sosyal çalışma görevlileri, koruma kararları kapsamında gerekli mesleki eğitime sahiptir.”* hipotezi bu çalışmayla desteklenmiştir. Fakat 46 farklı ilden 211 sosyal hizmet uzmanının katıldığı başka bir çalışmada (Aldemir, 2011) katılımcıların % (68,2)’i 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili herhangi bir eğitime katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu bilgiler çerçevesinde farklı örneklemelerin çalışmalarda farklılık yaratabileceği düşünülmüştür.

Aynı zamanda sosyal çalışma görevlilerinin % (78,4)’ünün “Bireyle Görüşme Teknikleri” eğitimini ve % (56,8)’inin “Bireyle Çalışma” eğitimini aldığı görülürken yalnızca % (38,8)’inin “Sosyal İnceleme” eğitimi ve % (29,6)’sının “Aile

Ziyaretleri” eğitimi aldığı görülmüştür. Sosyal inceleme raporu yazarken kendini yeterli hissetme durumu ile ilgili elde edilen verilerle yapılan analizlerde ise sosyal çalışma görevlilerinin % (45,6)’sının kendini yeterli hissettiği görülürken % (16,0)’sının ise kendini yeterli hissetmediği, % (7,2)’sinin “Kısmen eksiklerim oluyor, yönetmelikten faydalanıyorum” dediği görülmüştür. Öncelikle, “Sosyal İnceleme” ve “Aile Ziyaretleri” eğitimi alan katılımcıların oranının düşük olduğu için sosyal inceleme raporu yazarken kendini yetersiz hissetme durumuna sebep olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların % (0,4)’ü yazmıyorum, yine % (0,4)’ü ise hiç yazmadım şeklinde ifade etmiştir. Bu oranlara bakıldığında “Sosyal İnceleme” ve “Aile Ziyaretleri” eğitimi alınmadığı halde sosyal inceleme raporu yazıldığına ulaşılabilir. Södütemiz (2009) tarafından sosyal çalışma görevlilerince hazırlanan 100 adet sosyal inceleme raporunun “model sosyal inceleme raporu” esas alınarak incelendiği çalışmada raporların sosyal inceleme raporlarının taşıması gereken temel bilgiyi ve değerlendirmeyi yeterli ölçüde taşımadığı fark edilmiştir. Buna ek olarak 12-15 yaş grubu çocuklar için çocuğun yaşam olanakları ve ilişkileri açısından değerlendirmeyi sağlayacak ev ziyareti raporlarının hiç yapılmadığı, “16- 18” yaş grubuna ait raporların ise %98 oranında yapılmadığı görülmüştür. Çalışmada da saptanan sosyal inceleme eğitimi almak ve sosyal inceleme raporu yazmak konularındaki eksikliklerin bahsedilen çalışmadaki (Södütemiz, 2009) gibi eksikliklere sebep olabileceği ve meslek etiği konusunda zarar verici olabileceği düşünülmektedir.

Sosyal çalışma görevlilerinin lisans eğitimindeki dersleri alma sayısına bakıldığında; 210’unun İnsan Davranışı dersini, 186’sının İnsan Gelişimi dersini, 183’ünün Mesleki ve Etik Değerler dersini aldığı görülmüştür, daha önce belirtilen konularda eğitim alma durumu incelendiğinde ise araştırmaya katılan sosyal çalışma görevlilerinin tamamına göre incelendiği için geçerli yüzde oranı % (100,0) olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların % (66,8)’inin daha önce sosyal hizmet kuruluşlarında uygulamalı eğitim/staj almadığı görülmüştür.

“Sosyal çalışma görevlileri, koruma kararları kapsamında görevlilerin uzmanlaşması gerektiğini düşünmektedir.” hipotezi ile ilgili yapılan analizde sosyal çalışma görevlilerinin 222’sinin “Uzmanlaşmalı” yanıtını verdiği görülmüştür. Sosyal çalışma görevlilerinin geçerli cevaplarının % (100,0)’ünün koruma kararları

kapsamında görevlilerin uzmanlaşması gerektiğini düşünmektedir hipotezini destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Örnekleme sosyal çalışma görevlilerinden oluşan başka bir çalışmada (Bağdat, 2018) ise, “iş yoğunluğu sebebi ve işin sekteye uğraması sebebi ile danışmanlık tedbirinin profesyonel bir hizmet olarak yerine getirilemediği, sosyal çalışma görevlisine verilen yetkinin eksikliği, bunun yanı sıra sosyal çalışma görevlilerinin yeterince deneyim kazanmadan, mesleki yeterliliğe sahip olmadan, bunun ile ilgili hizmet içi eğitim alınmadan bu tedbiri yürütmeye çalıştığı, vakaların sosyal çalışma görevlilerinin mezun oldukları bölümlere / uzmanlık alanlarına göre dağıtılmadığı” görülmüştür. Sosyal çalışma görevlilerinin % (66,8) gibi büyük bir oranla daha önce sosyal hizmet kuruluşlarında uygulamalı eğitim/staj almamasının uygulama alanında zorluklara sebep olabileceği ve bu bilgiler ışığında uygulamalı eğitim/staj programlarının sosyal çalışma görevlileri açısından bir fark yaratabileceği düşünülmüştür.

Bunun yanında sosyal çalışma görevlilerinin % (54,1)’ü 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu’ndaki “bakım tedbiri kararı” ile 2828 sayılı yasadaki “koruma kararı” birbirinden ayrılması gerektiğini düşünmektedir. Başka bir çalışmada (Aldemir, 2011) ise “Sosyal hizmet uzmanları tarafından Çocuk Koruma Kanununa dayanarak alınan bakım tedbiri kararlarının zamanla 2828 sayılı Yasadaki koruma altına alma kararına çevrildiği yönünde uygulamalara rastlanmaktadır. Sizce bu uygulama yasal düzenlemeler açısından uygun mudur?” sorusuna sosyal çalışma görevlilerinin, % (66,1)’i hayır % (18,7)’si evet ve %15,2’si kısmen yanıtını vermiştir. Uluğtekin ise (2001, s. 7-19); 2828 sayılı kanunun önemini vurgulamakla beraber, eleştirilerini, “çocuğa ve aileye topyekûn destek olmayı hedefleyen yaygın örgütlenme ve politika biçimine sahip olmadığı” şeklinde belirtmiştir. Buna ek olarak, Yolcuoğlu (2009) ise 2828 sayılı kanunun aile ve çocuk refahı alanındaki dağımıklığın belirli ölçülerde giderilmesi amacıyla çıkartıldığını ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklara, ailelere yönelik sosyal hizmetleri planlamak, uygulamak, rehberlik hizmetleri sağlamak, yönlendirmek, koordine etmek ve denetlemekle alakalı olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunu görevli ve yetkili kıldığını söylemiştir. Buna ek olarak 5395 sayılı kanun ile ilgili ise “Özellikle suça sürüklenen çocukların da korunması hedeflenmiş, “çocuğun barınması” ve “danışmanlıkla” ilgili tedbirlerin uygulanması konusunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu yükümlü kılınmıştır.” demiştir. Bu çerçevede yazın bilgisinin bu iki kanunun farklılıklarına yaptığı

vurgulama, uygulayıcıların yüksek oranda 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndaki bakım tedbiri kararı ile 2828 sayılı yasadaki "koruma kararı" birbirinden ayrılması gerektiği ifadesini desteklemektedir. Bu çalışmaların uygulamaya katkıda bulunacağı ve belirtilen kanunların yeniden ele alınmasını sağlayabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların %96,2'si tarafından 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre durumu ivedilik taşıyan çocuklar için acil koruma kararı talebi sonuca bağlanıncaya kadar geçen sürede valilik onayı yerine aile, çalışma ve sosyal hizmetler il müdürünün onayının yeterli görülmesinin, uygulamada işleyişi kolaylaştırdığı görülmüştür. Bu bulguyu destekler nitelikte bir çalışmada (Aldemir, 2011) sosyal hizmet uzmanlarının %85'i'de bu uygulamanın işleyişi kolaylaştırdığını belirtmiştir. Çocuk koruma kanununun uygulanmaya başlamasından önce 2828 kanuna göre uygulamalarda korunma kararı neticeye bağlanana kadar çocuğun kabulü o yerin en büyük mülki amirinin onayı ile olurken şu anda uygulamalarda aile, çalışma ve sosyal hizmetler il müdürünün onayı yeterli görülmektedir. Bu çalışma da bu kararın uygulamada işleyişi kolaylaştırdığını göstermektedir.

Sosyal çalışma görevlilerinin % (68)'i 30 günlük acil koruma kararının, gerekli sosyal incelemeyi yapmak için yeterli olduğunu ifade etmiştir. Aldemir (2011) yaptığı çalışmada ise sosyal hizmet uzmanlarının % (41,8)'i bu süreyi yeterli görürken, % (34,6)'sı ise yeterli görmediği ve % (23,6)'sı kısmen yeterli gördüğü görülmüştür. 5935 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda (Çocuk Koruma Kanunu, 2015) bu "Acil korunma kararı en fazla otuz günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilebilir. Bu süre içinde ilgili kurumca çocuk hakkında sosyal inceleme yapılır. Kurum, yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı alınmasının gerekmediği sonucuna varırsa bu yöndeki görüşünü ve sağlayacağı hizmetleri hâkime bildirir. Çocuğun, ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire hâkim tarafından karar verilir." şeklinde açıklanmıştır. Bu çalışmada sosyal çalışma görevlilerince bu süre gerekli sosyal incelemeyi yapmak için yeterli görülürken yapılan diğer bir çalışmada (Aldemir, 2011) "yeterli, kısmen yeterli ve yetersiz" cevaplarının birbirlerine yakın oranda dağılım gösterdiği görülmüştür. Bu sürenin yetersiz görülmesi ise sosyal hizmet uzmanlarınca, "özellikle can güvenliği tehlikede olan çocuklarda doğru karara ve veriye ulaşmanın zor olması, çocuğun ailesi veya yakınlarına ulaşılamaması, çocuğun kuruluştan izinsiz ayrılması, çocuğun ailesi veya

yakınlarının il dışında ikamet etmesi; buluntu ve gayri meşru çocukların kimlik tespitinin kısa zamanda sonuçlanmaması, iş yoğunluğu, yeterli sayıda sosyal çalışma görevlisi bulunmaması, sosyal inceleme için araç bulamama” nedenleri ile açıklanmıştır. Bu çalışmadaki (Aldemir, 2011) katılımcıların % (21,8)’i Akdeniz, % (18,5)’i ise Batı Karadeniz’de görev yapmakta olduklarını belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalardaki bu oran farkının katılımcıların çalıştığı bölge ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

Katılımcıların % (66,5)’i tarafından mahkeme başvuru sonucunda 3 gün içinde acil koruma kararı vermenin uygun olduğunu görülmüştür. Fakat Aldemir’in (2011) yapmış olduğu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının “Yargıç başvuru sonucunda 3 gün içinde acil koruma kararı vermekte midir?” sorusuna % (35,4)’ü evet, % (34,8)’i kısmen ve % (29,8)’i ise hayır yanıtını vermiştir. Bu kararın uygulama alanında kullanılma sıklığının ve yarattığı farkların derinlemesine incelenmesi ileride yapılacak çalışmalar için önerilmektedir.

Bu bilgilere ek olarak sosyal çalışma görevlilerinden % (74,7)’sinin kararlarından kaynaklı olarak mahkeme, savcı, hâkim, emniyet ile sorun yaşamadığı ve il müdürlüğünden geri dönen sosyal inceleme raporunun % (24,0) olduğu görülmüştür. Aynı zamanda sosyal çalışma görevlilerinin % (65,3)’ünün vaka kayıpları yaşamadıkları görülmüştür.

6.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

Sosyal çalışma görevlilerinin cinsiyet durum dağılımına bakıldığında katılımcıların % (78,9)’u kadın olduğu görülmektedir. Toplumsal gelişim ve dönüşümün daha sağlıklı ve hızlı sağlanması için her iki cinsiyetten sosyal çalışma görevlilerine ihtiyaç duyulduğunun farkındalığı oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda müfredatlara meslekler ve cinsiyet eşitliğiyle ilgili dersler, kitaplara bölümler koyulabilir. Ayrıca üniversiteye hazırlanan öğrencilere konuyla ilgili seminerler verilebilir.

Sosyal çalışma görevlilerinin meslek dağılımına bakıldığında yüksek oranlarda farklı meslek gruplarından katılımcılar olduğu görülmüştür. Katılımcıların % (45,6)’sının sosyolog, % (20,7)’sinin psikolog, % (16,4)’ünün sosyal hizmet uzmanı, % (8,0)’ının

psikolojik danışman ve % (4,4)'ünün ise öğretmen olduğu görülmüştür. Bu oranlar, sosyal çalışma görevlisi unvanı ile görev yapan kişilerin farklı ana dallara sahip olduğu ve farklı eğitimler aldığını göstermektedir. Farklı eğitimlerden geçen sosyal çalışma görevlilerinin mesleki anlamda yeterliliklerinin, karşılaştıkları zorlukların ve baş etme becerilerinin incelendiği çalışmaların bu alana açıklık getirmek konusunda yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Sosyal Hizmet Merkezleri, hizmet bölgesine giren nüfusun büyüklüğü, bölgenin yaşadığı sosyal sorunların boyutu, bölge hanesinin ihtiyaç duyduğu hizmetler ve sorunlarının çözümüne yönelik yapılandırılması gerekmektedir. Bu çerçevede sosyal sorunların çözümünde yeterli sosyal çalışma görevlileri, profesyonel sosyal çalışma görevlilerinin sayısı ihtiyacı karşılayacak düzeyde olması sorunlarının çözümünde büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet merkezlerinde sosyal sorunların çözümündeki her ihtiyacı karşılayacak nitelikte ve sayıda uzmanlık alanlarına göre sosyal çalışma görevlisinin görevlendirilmesi önerilmektedir.

Her mesleki disiplin kendi görev ve sorumlulukları kapsamında hizmet vermelidir. Sosyal inceleme yapma ve sosyal inceleme raporu yazma yetkisi bu kapsamda yalnızca sosyal hizmet uzmanlarına ait bir sorumluluk olmalıdır. Sosyal çalışma görevlileri kavramı altında herkesin aynı şekilde görevlendirilmesi bilimsel gerçeklikle örtüşmemektedir. Ayrıca uygulamada yaşanması olası vaka kayıplarına ve yanlış mesleki müdahalelere neden olabilmektedir. Sosyal Hizmet kendine özgü bilgi temeli olan bir meslek ve bilim dalıdır. Bu kapsamda farklı alanlarda eğitim almış kişilerin sosyal hizmet uzmanı gibi çalıştırılması, beraberinde çok farklı sorunlar yaşanmasına, yetki karmaşasına neden olabilmektedir. Her meslek kendi uzmanlık alanında görev yapmalıdır. Bu bağlamda yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Sosyal çalışma görevlilerinin % (38,8)'inin “Sosyal İnceleme” eğitimi aldığı görülürken % (16,0)'ünün ise sosyal inceleme raporu yazarken kendini yeterli hissetmediği, % (7,2)'sinin “Kısmen eksiklerim oluyor, yönetmelikten faydalanıyorum”, (%0,4)'ünün “yazmıyorum”, yine % (0,4)'ünün ise “hiç yazmadım” dediği görülmüştür. Aynı zamanda katılımcıların yüksek bir oranının farklı meslek gruplarından olduğu görülmektedir. Sosyal inceleme yapacak ve sosyal

inceleme raporlarını yazacak kişilerin sosyal hizmet uzmanı olması ve sosyal çalışma görevlilerinin sosyal inceleme eğitimi almadan, mesleki yetkinliği kazanmadan sosyal incelemeye gitmemeleri gerektiği düşünülmektedir.

Aynı zamanda, “Sosyal çalışma görevlileri, koruma kararları kapsamında gerekli mesleki eğitime sahiptir.” hipotezi desteklenirken farklı illerden sosyal hizmet uzmanlarıyla yapılan başka bir çalışmada (Aldemir, 2011) katılımcıların %68,2’i herhangi bir Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili bir eğitime katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu veriler ışığında ise farklı illerde ve kurumlardaki katılımcıların eğitim imkanlarıyla ilgili çalışmalar yapılmasının fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Bunlara ek olarak 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun amacı ve uygulamasının uyumlu olma durumu incelendiğinde katılımcı oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Amaç ve uygulama ile ilgili daha kapsamlı çalışmalar yapılmasının bu oranlara açıklık getireceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, E. (1991). Çocuğun Güvenliği İlkesi Işığında Korunmaya Muhtaç Çocuklar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 24(2): 266-278.
- Aldemir, V. (2011). *Çocuk Koruma Kanununun Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda Uygulanmasına İlişkin Bir Değerlendirme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Altan, Ö. Z. (2006). *Sosyal Politika Dersleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İİBF Yayınları.
- Aydın, M. (2008). *Sosyal Politika Ve Yerel Yönetimler*. İstanbul: Yedirenk Yayınları.
- Aydın, M., & Topkaya, Ö. (2015). Türkiye’de Sosyal Devletin Vergileme Alanları: *Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu 7*. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Bağdat, C. (2018). *5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunundaki Danışmanlık Tedbirinin Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi; Ankara Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balo, Y. S. (2005). *Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Barker, R. L. (2003). *The Social Work Dictionary*.(2003).Washington, DC: NASW Press
- Beijing Kuralları, Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar – Beijing Kuralları, 29 Kasım 1985.
- Bumin, K. (1998). *Batı’ da Devlet ve Çocuk* (2. b.). İstanbul: Patika Yayınları.
- Carter, R. (2015). A Study of Institutional Childcare in Central and Eastern Europe and the Former Soviet Union. *Everychild*, 1-10. http://ped.com/reference/Family_Matters_summary.pdf adresinden alınmıştır
- Children in Need of Care and Protection*. (2016). <http://www.justiceforum.co.za/pdf/children-inneed-of-care.pdf>. [17 Haziran 2018].

- Cılga, İ. & Hatipoğlu, B. (2012). *Sosyal Bilimler Ve Sosyal Hizmet Üzerine Düşünceler*. Ankara: SABEV Yayınları.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J.W. (2006). *Understanding Mixed Methods Research*, (Chapter 1). Available at: http://www.sagepub.com/upm-data/10981_Chapter_1.pdf
- Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20 Kasım 1989.
- Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, *T.C. Resmi Gazete*, 24305, 1 Şubat 2001.
- Çocuk Koruma Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, 25876, 15 Temmuz 2005.
- Doğan, İ. (2000). Çocuk Haklarının Sosyolojik Evriminden Dünya ve Türkiye İçin Çıkan Sonuçlar. M. R. Şirin, & S. U. Sayita (Der.). *I.Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı*, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 36-45.
- Doğru, S. Y., Saltalı, N. D., & Budak, O. (2015). *Çocuk Hakları ve Koruma-Aile Refahı ve Koruma*. Ankara: Eğiten Kitap.
- DTP. (2001). *Beş Yıllık Kalkınma Planı: VIII. Sosyal Yardımlar ve Hizmetler Özel İhtisas Komisyon Raporu*. Ankara.
- Dumon, W. (1991). *Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Aile Politikaları*. Ankara: T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Dural, M., & Ögüz, T. (2001). *Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.
- Elkind, D. (1999). *Çocuk ve Toplum Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler* (D-Öngen, Çev.). Ankara: ÇOKAUM Yayınları.
- Erdem, E. (2008). *Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramına Göre Konutların Swot Analizi İle Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, İ. (2003). *Pozitivist Metodoloji: Bilimsel Araştırma Tasarımı İstatistiksel Yöntemler Analiz ve Yorum*. Ankara: ERK.

- Evlat Edinme Hizmeti*. (2016). <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/uygulamalar/evlat-edinme> [17 Haziran 2018].
- Friedlander, W. A. (1966). *Sosyal Refah Hizmetine Başlangıç* (R. Taşçıoğlu, Çev.). Ankara: SSYB Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (H.N. Çelen, A.Dönmez Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya* (O. Akınhay, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Goff, J. L. (1964). Ortaçağ Fransa'sında Anne-Çocuk İlişkisi. (S. Bozbeyoğlu, Çev.). *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 17(2): 8-17.
- Gökçe, B. (1971). *Memleketimizde Cumhuriyet Devrinde Kimsesiz Çocuklar Sorunu ile İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlili ve İzahı*. Ankara: T.C. SSYB Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gören, Z. (1998). Çocuğun Temel Hakları. *Anayasa Yargısı 15: Anayasa Mahkemesi'nin 36. Kuruluş Yıldönümü Nedeniyle Düzenlenen Sempozyumda Sunulan Bildiriler*, (s. 111-176). Ankara.
- Gündoğan, G., & Günay, M. (2014). *İnsan Hakları ve Eğitimi*. İzmir: İlya Yayınevi.
- Havana Kuralları, Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları – Havana Kuralları, 14 Aralık 1990.
- İnan, A. N. (1980). Çocuğun Korunması ve Polis. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 37(1): 244-245.
- Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). "Mixed methods research: A research paradigm whose time has come". *Educational Researcher*, 33(7): 14-26.
- Johnson, B., & Turner, L. A. (2003). Data collection strategies in mixed methods research. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social and behavioral research* (pp. 297-319). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Karataş, K., & İl, S. (2002). *Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma (1)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Yayınları.
- Kesgin, B. (2012). *Kamu Sorumluluğunda Sosyal Hizmet*. İstanbul: Ekin Yayınları.

- Koca, M. (2012). Çocuk İstismarında İhbar Yükümlülüğü. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1): 113-128.
- Kontaş, Y. M. (1992). *Çeşitli Ülkelerde ve Türkiye’de Aile Politikası Uygulamaları ve Türkiye İçin Politika Önerileri*. (Uzmanlık Tezi). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Politika Genel Müdürlüğü, Araştırma Dairesi Başkanlığı.
- Koşar, N. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı* (2. b.). Ankara:İltekin A.Ş.
- Lawson, H.& M. (2002).’’Groupcare and Residential Care’’. *Companion to Social Work* M.Davies (der.). (s. 253-271) USA: Blackwell Pub.
- Lin, Nan (1976). *Foundations of Social Research*. USA: Mc Graw-Hill.
- Milligan, I. (2007). What Works in Residential Child Care: A Review of Research Evidence and The Practical Considerations. *Journal of Children's Services*, 2(1): 78 – 80.
- Müftüoğlu, G. (1993). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. *Facultatis Decima Anniversaria M.Ü. Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu*, (s.343–353). Marmara Üniversitesi: İstanbul.
- Mütevelliöğlu, N. (2009,Ekim). Sosyal Hakların Analizi. *I.Uluslar arası Sosyal Haklar Sempozyumu Bildiriler* (s. 141-153). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Okay, C. (1999). *Belgelerle Himâye-i Etfal Cemiyeti (1917–1923)*. İstanbul: Şûle Yayınları.
- Onur, B. (1994), (der.). *Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu*, (s. 3-4). İstanbul: Türk Tarih Vakfı Yayınları.
- Onur, B. (2005). *Anılardaki Aşklar Çocukluğun ve Gençliğin Psikoseksüel Tarihi*. İstanbul: Kitap Yayınları.
- Onur, B. (2005). *Türkiye’de Çocukluğun Tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur, B. (2007). *Çocuk Tarih ve Toplum*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ömürgönülşen, U. (2016 Nisan). Toplum ve Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 27(1): 32-39.
- Özbek, N. (2002). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyal Devlet: Siyaset, İktidar ve Meşruiyet 1876-1914*. İstanbul: İletişim Yayını.

- Özgüven, A. (2003). Sosyal Adalet. *İstanbul Kültür Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1-2), <http://iibf.erciyes.edu.tr/kutuphane/petas/petas.php?skip=0&keyword=23370&type=2> [17 Haziran 2018].
- Polat, O. (2007). *Çocuk Hakları Sözleşmesi, Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 2: Önleme ve Rehabilitasyon*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yok Oluşu*. (K. İnal, Çev.). Ankara: İmge Yayınevi.
- Riyad İlkeleri, Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler İlkeleri – Riyad İlkeleri, 14.12.1990.
- Sarıkaya, M. (2011). *Sosyal Hizmet Kurumlarında Örgütsel Davranış*, (1. b.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Serozan, R. (2000). *Çocuk Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- SHÇEK. (2008). *2007 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: SHÇEK Yayınları.
- Sheafor, B. W. & Charles Horejsi (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması* (A. Bilgen, B. Kaynakaya, D. Gülmez, vd. Çev.). Ankara: Nika Yayınevi.
- Sosyal Hizmetler Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, 18059, 27 Mayıs 1983.
- Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği, *T.C. Resmi Gazete*, 28554, 9 Şubat 2013.
- Sunal, O. (2011). Sosyal Politika: Sosyal Adalet Açısından Kuramsal Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(3): 283-305.
- Südütemiz, O. (2009). *İstanbul Kartal Çocuk Ağır Ceza ve Çocuk Mahkemelerine Sunulan Sosyal İnceleme Raporlarının Değerlendirilmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Şeker, A. (2011). *Sosyal Hizmetlerde Etik*. Ankara: SABEV Yayınları.
- Şirin, M. R. (2006). *Dersimiz Çocuk*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tan, M. (1989). Çağlar Boyu Çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2): 72-89.
- Tan, M. (1993). Çocukluk, Dün ve Bugün. *Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu*, (s. 18-19). B. Onur(Der.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (1998). Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches. Applied Social Research Methods Series (Vol.46). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Taşcı, F. (2012). *Sosyal Politika Ahlakı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- TMMOB. (2004). Etik, Ahlak Ve Meslek İlkeleri. Ankara: Türk Mühendis Ve Mimar Odaları Birliği.
- Tomanbay, İ. (2012). *Sosyal Hizmete Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Topaloğlu, M. (2007). Çocuk Koruma Kanununda Tedbirler Sorunu. *İstanbul Barosu Dergisi*, 81(4): 1650-1667.
- Toprakkaya, A. (2006). Bir Söylem Olarak Sosyal Adalet Kavramı. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2): 97-110.
- Tosun, M. C. (2015). Sosyal Hakların Taşıyıcısı ve Demokratik Toplumun Temeli olan "Etik Kişi". *Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu 7* (s. 51-54). Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Denizli.
- Tufan, B., Sayar, Ö. Ö., & Koçyıldırım, G. (2009). Sosyal Bir Hak Olarak Sosyal Hizmet. *I.Uluslar arası Sosyal Haklar Sempozyumu* (s. 76-86). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Turşucu, H. (2008, Ocak-Nisan). Sosyal Demokrat Teori Ve Pratiğe Kısa Bir Giriş. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2 (2): 75-90.
- Türk Ceza Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, 25611, 12 Ekim 2004.
- Türk Medeni Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, 24607, 8 Aralık 2001.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, *T.C. Resmi Gazete*, 17863, 18 Ekim 1982.
- U.S Child and Family Department. (2008). [https://www.acf.hhs.gov/\[18](https://www.acf.hhs.gov/[18) Haziran 2018]
- U.S. Department of Health and Human Services. (2000). *Administration for Children&Familie*. [https://www.acf.hhs.gov/\[18](https://www.acf.hhs.gov/[18) Haziran 2018]
- Uğur, S. (2013). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri*. Bursa: Ekin Kitabevi.

- Uluç, G. (2002). *Toplumsal Bir Gruba Yönelik Şiddet Türü: Medya, Şiddet ve Çocuklar*. www.iletisim.selcuk.edu.tr/dergi/gs/2002_cilt2s2.pdf[17 Haziran 2018]
- Uluğtekin, S. (2001). *Yirminci Yüzyılda Türkiye'nin Çocukları: Sorunlar ve Beklentiler. Sosyal Hizmette Yeni Yaklaşımlar ve Sorun Alanları*. Ankara: H.Ü. SHYO .
- Uluğtekin, S. (2004). *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- UN. (2017). Birleşmiş Milletler. *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*. <http://www.un.org.tr/humanrights/vp/insan-haklari-belgeleri/birlesmis-milletler-insanhaklari-belgeleri/bm-insan-haklari-soezlesmeleri.php?lang=TR> [17 Haziran 2018]
- UNICEF. (2013). *Çocuk Refahı Belgesi*, <http://www.sck.gov.tr/oecd/%C3%87ocuk%20Refah%C4%B1%20Belgesi.pdf> [14 Haziran 2018]
- UNICEF. (2009). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. www.unicef.org[17 Haziran 2018]
- Usta, S. (2012). *Çocuk Hakları ve Velayet*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Yalçın, C. (2003, Mayıs). Sosyolojik Bir Bakış Açısıyla İnternet. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1): 75-84.
- Yıldırım, A. (2014, Ağustos). Belediyelerin Sosyal Politika Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme: Malatya Belediyesi Örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(17): 485-509.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. S. (2015). Sosyal Hizmet Etiğine İlişkin Bir Değerlendirme. *Vizyoner Dergisi*, 122-136.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 11(5): 43–57.

Yolcuoğlu, İ. G. (2012). *Sosyal Hizmete Giriş*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

Yörükoğlu, A. (2000). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, (6. b.). İstanbul: Özgür Yayınları.

EKLER

EK-1. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Değerli MeslektaŐlarım,

Bu araştırmanın amacı, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında sosyal çalışma görevlilerinin mesleki yeterlilik durumlarını değerlendirmektir Aynı zamanda sosyal çalışma görevlilerinin Çocuk Koruma Kanunu hakkındaki görüşleri alınarak öneriler sunulması amaçlanmaktadır. Formda bulunan sorular tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır.

Mülakat formu sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için soruları samimi ve doğru olarak yanıtlamanız gerekmektedir. Lütfen formların üzerinde isim belirtmeyiniz.

İlgi ve desteğiniz için Őimdiden teŐekkür ederim.

Mengü GÜNENÇ

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrencisi

KATILIMCININ DEMOGRAFİK BİLGİLERİ

Cinsiyet		Yaş	Medeni Durum		Eğitim Durumu			Çocuk Sayısı				Mesleki Tecrübe
K	E		Evli	Bekar	Lisans	Y.	Doktora	0	1	2	3+	..... yıl
( )	( )		( )	( )	( )	Lisans	( )					
					( )	( )						

SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?

.....

2. Görev yaptığınız Sosyal Hizmet Merkezi neresidir?

.....

3. Lisans eğitiminizde; aşağıda belirtilen derslerden biri ya da birkaçı hakkında ders aldınız mı? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- ( ) Sosyal Hizmet Kuramları
- ( ) İnsan Gelişimi
- ( ) İnsan Davranışı
- ( ) Sosyal İnceleme Raporu Yazımı
- ( ) Çocuk Koruma Kanunu
- ( ) Mesleki ve Etik İlkeler

4. Daha önce aşağıda belirtilen konularda eğitim aldınız mı?

- ( ) Aile ziyaretleri
- ( ) Sosyal inceleme
- ( ) Bireyle çalışma
- ( ) Bireyle görüşme teknikleri

5. Daha önce sosyal hizmet kuruluşlarında uygulamalı eğitim / staj aldınız mı?

Evet Hayır

6. Daha önce bu alanla ilgili bilginiz var mıydı?

Evet Hayır

6. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgi düzeyinizi nasıl açıklarsınız?

.....

7. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili bir eğitime katıldınız mı? Katıldıysanız kaç kez?

Evet, ... kez

Hayır

8. Eğitime katıldıysanız bu eğitim kimler tarafından verildi?

.....

9. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sizce bu kanun yeterli mi? Eksikleri neler?

.....

10. Sizce 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun amacı ve uygulama hükümleri birbiriyle uyumlu mu?

Evet Hayır

11. Meslekte karşılaştığınız zorluklar nelerdir? Sizce neler değişmeli? Nasıl önlemler alınmalı?

.....

12. Sizce 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndaki bakım tedbiri kararı ile 2828 sayılı yasadaki "koruma kararı" birbirinden ayrı kararlar mıdır?

Evet Hayır

13. 30 günlük acil koruma kararı, gerekli sosyal incelemeyi yapmak için yeterli midir?

Evet Hayır

14. Mahkeme başvuru sonucunda 3 gün içinde acil koruma kararı vermekte midir?

Evet   Hayır

15. Sosyal İnceleme Raporu yazarken kendinizi yeterli hissediyor musunuz?

.....

16. Sosyal inceleme raporlarını hangi kriterlere göre yazıyorsunuz?

.....

17. Koruma kararı alınırken nelere dikkat ediyorsunuz?

.....

18. En çok hangi tür vakalarla karşılaşıyorsunuz?

.....

19. Sizce bu alana ilişkin uzmanlaşmak gerekiyor mu? Yoksa genel anlamda her alanda çalışma yapılabilir mi?

.....

20. Zaman zaman yanlış kararlar verdiğinizi düşünüyor musunuz? Böyle durumlarda ne hissediyorsunuz?

.....

21. Kararlarınızdan kaynaklı olarak mahkeme, savcı, hakim, emniyet vs. ile sorun yaşıyor musunuz?

Evet   Hayır

22. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünün birimlerinden geri dönen sosyal inceleme raporlarınız oluyor mu?

Evet   Hayır

23. Süpervizöre ihtiyaç duyuluyor mu? Her kuruluştta bir tecrübeli sosyal çalışma görevlisi var mı? Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

.....

EK-2. ETİK KURUL KARARI

Evrak Tarih ve Sayısı: 21/05/2018-E.1701

Sayı : 20292139-050.03.04
Konu : Etik Kurul Kararı

Sayın Mengü GÜNENC

Kurulumuz 16/05/2018 tarihinde toplanarak,"5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Sosyal Çalışma Çevreliilerinin Sosyal Hizmet Algılarının Değerlendirilmesi" konulu yüksek lisans tezinizde kullanmak üzere yapacağınız anketin izni için Etik Kurul İzin Formunu imza altına almıştır.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Arif ERSOY
Kurul Başkanı

Ek:Mengü GÜNENC'in Etik Kurul Kararı (2 sayfa)

BELGENİN ASLI
ELEKTRONİK İMZALIDIR
21. / 05 / 2018
Yurdakul TAŞ
Yazı İşleri Başkanı

Mevcut Elektronik İmzalar

Arif ERSOY (Etik Kurulu Başkanı) / en@izu.edu.tr / Kurul Başkanı / 21/05/2018 10:43

Adres : Halkalı Caddesi No: 2 Küçükçekmece/ İstanbul
Telefon No : 444 97 98 Faks No: +90 (212) 693 82 29
E-Posta : bilgi@izu.edu.tr İnternet Adresi: www.izu.edu.tr

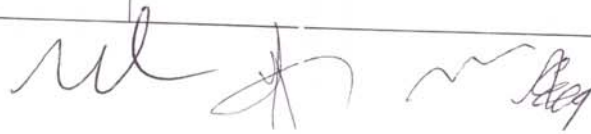
Ayrıntılı Bilgi : Pelin SÖNMEZ
Unvan : Personel
Tel : 02126929874

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://ebys.izu.edu.tr/en/fisyon/Dogrula/KRKDVU> adresinden yapılabilir.

16.05.2018 tarihli ve 2018/03 sayılı Etik Kurul Kararı ektir.

 İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi		İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU															
ARAŞTIRMA ETİK KURUL ONAY FORMU																	
Tarih:	16.05.2018																
Sayı:	2018/03																
Ekler:	EK1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu																
Yer:	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörlüğü Yazı İşleri Müdürlüğü																
İlgi:	Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 10.05.2018 tarihli ve 2632 sayılı yazısı.																
Katılımcılar:	<table border="0"><tr><td>1. Prof. Dr. Arif ERSOY</td><td>Kurul Başkanı/Rektör Yardımcısı</td></tr><tr><td>2. Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ</td><td>Üye/Dekan V.</td></tr><tr><td>3. Prof. Dr. Kadir CANATAN</td><td>Üye/Dekan V.</td></tr><tr><td>4. Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU</td><td>Üye/Öğretim Üyesi</td></tr><tr><td>5. Prof. Dr. Mustafa ATEŞ</td><td>Üye/Dekan V.</td></tr><tr><td>6. Prof. Dr. Ömer ÇAHA</td><td>Üye/Müdür V.</td></tr><tr><td>7. Bilal ŞAHMAT</td><td>Üye/Hukuk Müşaviri</td></tr></table>			1. Prof. Dr. Arif ERSOY	Kurul Başkanı/Rektör Yardımcısı	2. Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ	Üye/Dekan V.	3. Prof. Dr. Kadir CANATAN	Üye/Dekan V.	4. Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU	Üye/Öğretim Üyesi	5. Prof. Dr. Mustafa ATEŞ	Üye/Dekan V.	6. Prof. Dr. Ömer ÇAHA	Üye/Müdür V.	7. Bilal ŞAHMAT	Üye/Hukuk Müşaviri
1. Prof. Dr. Arif ERSOY	Kurul Başkanı/Rektör Yardımcısı																
2. Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ	Üye/Dekan V.																
3. Prof. Dr. Kadir CANATAN	Üye/Dekan V.																
4. Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU	Üye/Öğretim Üyesi																
5. Prof. Dr. Mustafa ATEŞ	Üye/Dekan V.																
6. Prof. Dr. Ömer ÇAHA	Üye/Müdür V.																
7. Bilal ŞAHMAT	Üye/Hukuk Müşaviri																
Planlanan araştırma önerisi özeti aşağıdaki gibidir.																	
Araştırmanın Başlığı:	5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Sosyal Çalışma Görevlilerinin Sosyal Hizmet Algularının Değerlendirilmesi																
Araştırmacılar ve adres bilgisi:	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Melgü GÜNENÇ																
Araştırmanın Süresi (ay):	Araştırmanın süresi 3 ay olacak şekilde planlanmıştır																
Araştırmanın Amacı:	5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında sosyal çalışma görevlilerinin koruma kararlarını alırken hangi mesleki ve etik kriterlere göre aldıklarını değerlendirmektir. Aynı zamanda sosyal çalışma görevlilerinin Çocuk Koruma Kanunu hakkındaki görüşleri alınarak öneriler sunulması amaçlanmaktadır.																
Araştırmada Kullanılacak Ölçme Araçları (adları):	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu																
Araştırmaya Katılacak Denek Sayısı ve Nereden Seçileceği:	Araştırmanın çevrenini İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Sosyal Hizmet Merkezlerinde görev yapan sosyal çalışma görevlileri (n=300) oluşturacaktır.																
Araştırmada Deneklerin Nasıl Seçileceği:	İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Sosyal Hizmet Merkezlerinde görev yapan sosyal çalışma görevlilerinden basit rastgele örneklem seçim yöntemiyle seçilmiş 300 görevliye yapılacaktır.																
Uygulamanın veya Ölçeklerin Doldurma Süresi	30 (dk)																

 1 / 2

16.05.2018 tarihli ve 2018/03 sayılı Etik Kurul Kararı ektir.

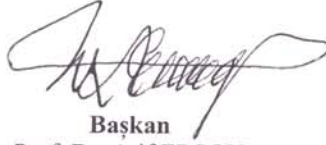
KARAR	ARAŞTIRMA İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİNİN ETİK DURUŞUNA AYKIRI DEĞİLDİR.
-------	--

Tarih: 11.05.2018

Sayı: 2018/03

İlgi: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 10.05.2018 tarihli ve 2632 sayılı yazısı.

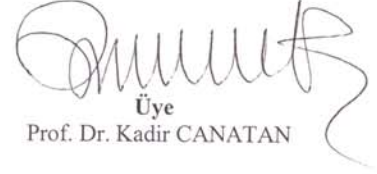
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi esi Etik Kurulu tarafından hazırlanmıştır.

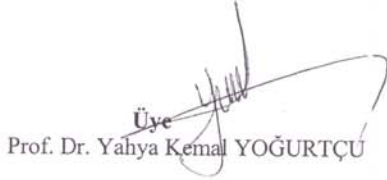
Başkan
Prof. Dr. Arif ERSOY

Üye
Prof. Dr. Mehmet Emin KÖRTAŞ

Üye
Prof. Dr. Kadir CANATAN

Üye
Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTCU

(Katılmadı)

Üye
Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

(İznilil)

Üye
Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Üye
Av. Bilal ŞAMAT

EK-3. VERİ TOPLAMA BAKANLIK MAKAM OLURU

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
Aile, Çı İşma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü

Sayı : 65047368-605.01-E.2-41368

01.10.2019

Konu : Mengü GÜNENÇ (Veri Toplama)

DAĞITIM YERLERİNE

İstanbul Sabahattin Zairı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi aynı zamanda Kâğıthane Sosyal Hizmet Merkezinde Kuruluş Müdür V. olarak görev yapan Mengü GÜNENÇ'in, "5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Sosyal Çalışma Görevlilerinin Sosyal Hizmet Algılarının Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği" konulu tez çalışmasını Kuruluşunuzda yapabilmesine ilişkin alınan Bakanlık Makam Oluru yazımız ekinde gönderilmiş olup, gerekli kolaylığın sağlanması hususunda;

Gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Aydın SAYIN

İl Müdürü a.

İl Müdür Yardımcısı

Ek : Bakanlık Makam Oluru (1 sayfa)

Dağıtım:

İstanbul Sosyal Hizmet Merkezlerine

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Alemdar Mah. Prof. Kazım İsmail Gürkan Cad. No:10
Cağaloğlu Fatih/İstanbul
(212)511 42 75
(212)526 44 49

Bilgi için: Sevgi ÇATALBAŞ
SÜREKLİ İŞÇİ (4/D)

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

26/09/2019

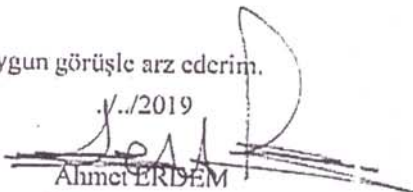
Sayı : 73595336-605.01[605.01] -6
Konu : Bilimsel Araştırma Talepleri

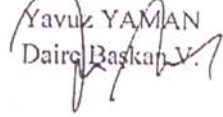
BAKANLIK MAKAMINA

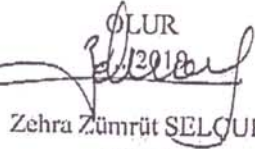
Ekli çizelgede detaylı bilgileri bulunan ve ilgili Genel Müdürlükler tarafından uygun görülen bilimsel araştırma taleplerinin, ilgili Birim koordinesinde, gözetim ve denetiminde, günlük işleyişi aksatmadan, araştırmaya katılanların kişilik hakları ve güvenlikleri gözetilerek, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllülük ve gizlilik esasları çerçevesinde, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Bakanlığımızdan izin alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Başkanlığımıza gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu;
Olurlarınıza arz ederim.

Uygun görüşle arz ederim.

26/09/2019

Ahmet ERDEM
Bakan Yardımcısı

Yavuz YAMAN
Daire Başkanı

Zehra Zümrüt SELÇUK
Bakan

EK-4. İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

EK-5. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgileri

Adı	Mengü	Soyadı	GÜNENÇ
Doğ. Yeri	Denizli	Doğ. Tar.	08.10.1992
Uyruğu	T.C.	TC Kim No	
E mail	mengugunenc@gmail.com	Tel	

Eğitim Düzeyi

-	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mez. Yılı
Doktora		
Yük. Lis.	Sabahattin Zaim Üniversitesi	2020
Lisans	Düzce Üniversitesi	2014
Lise	Mustafa Kaynak Anadolu Lisesi	2010

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

Görevi	Kurum	Süre (Yıl – Yıl)
1.Müdür	Kağıthane Sosyal Hizmet Merkezi	(2017 - ....)
2.Müdür Yardımcısı	Eyüpsultan Sosyal Hizmet Merkezi	(2016 – 2017)
3.Sosyal Hizmet Uzmanı	Bayrampaşa Sosyal Hizmet Merkezi	(2016 – 2016)
4.Sosyal Hizmet Uzmanı	Fatih Sosyal Hizmet Merkezi	(2015 – 2016)
5.Sosyal Hizmet Uzmanı	Özel Suyanı Bakım Merkezi	(2014 – 2015)
6.Sosyal Hizmet Uzmanı	Özel Recep Koparan Bakım Merkezi	(2014 – 2014)

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*	KPDS/ÜDS Puanı	(Diğer) Puanı
İngilizce	İyi	Orta	Orta		

*Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirin

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	73,82703	77,68844	71,04189
Diğer (Puanı)			

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma Becerisi
Microsoft Office (Word, Excel, Powerpoint)	Çok İyi